

VESTNIK

NOTICIERO

1/4

1967

XVIII

129903

ZARADI IZREDNIH RAZMER SE JE NATIS REDNIH
ŠTEVILK VESTNIKA ZAKASNIL. — POTRUDILI SE
BOMO Z MAJSKO ŠTEVILKO PRITI NA TEKOČE. —
LEPO PROSI OPROŠČENJA NAROČNIKE IN BRALCE

KONZORCIJ VESTNIKA

VESTNIK je glasilo slovenskih svobodnjakov, vključenih v ZDSPB. Izdaja ga konzorcij. Predsednik Edi Škulj, Ramón Falcón 4158, Suc. 7, Buenos Aires. Ureja uredniški odbor. — Upravnik Janez Kralj, Ramón Falcón 4158, Sucursal 7, Buenos Aires.

VESTNIK (Noticiero) es el informativo de los combatientes anticomunistas eslovenos. Editor y redactor responsable: Eduardo Škulj, Ramón Falcón 4158, Sucursal 7, Buenos Aires.

VESTNIK (Noticiero) is the voice of slovenian anticommunist veterans
Ovitek: stud. arh. Jure Vombergar

Naročnina: Argentina 500 pesov, Južna Amerika: enakovrednost v dolarjih, ZDA, Kanada: 3.50 dolarja, Evropa: enakovrednost ameriško-kanadske naročnine. — Za letalsko dostavljanje doplačati 3.50 dolarje.

Imprenta: Talleres Gráficos Vilko, Estados Unidos 425, Bs. Aires (33-7213)

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 923.973 — 14-2-1967

97 570/1902

VESTNIK-NOTICIERO

1/4 — 1967 — 16-3-1967

Director: Eduardo Škulj, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires (7)

Registro Nacional de la Propiedad Intelectual No. 923.973 — 14-2-1967

21. JANUAR 1945

Dvaindvajset let je dolga doba, predolga, da bi mogel človek z današnjo zavestjo natančno opisovati takratne dogodke, a potrudil se bom napisati jih, kot sem jih takrat doživljal.

Ko je udarni bataljon Meničanina okoli postojanke št. Vid pri Stični očistil ozemlje vseh komunističnih tolp z neprestanimi jurišnimi pohodi, se je preko ustanovljene postojanke v Velikem Gabru podal dalje na Opčine in naprej v Žužemberk. Od tu smo silili za partizani, ki nikdar niso hoteli sprejeti odkrite borbe z nami, v Suho Krajino proti Kočevskemu Rogu.

Po dvodnevem hajkanju partizanov smo zasedli Veliko Lipje. Imeli smo ogromno plena tako v orožju, obleki in živalih, pa tudi nekaj ujetnikov. Bili smo prepričani, da se bomo takoj vrnili na postojanko, ker je vsemu bataljonu primanjkovalo municije. Za težko „Bredo“ smo imeli le okoli 200 nabojev, minometalec Matija Slak pa je javil, da ima le še dve težki mini. Svoj minomet je postavil na sredo vasi.

Na obrobju vasi so stale straže, ostali vojaki pa smo se pred mrazom in snegom umaknili v hiše. V sredi popoldneva sta počila v bližnjem gozdu dva strela. Mislili smo, da bo sledil partizanski napad, a o tovariših ni bilo ne duha ne sluha. Vrnil sem se v hišo, kjer je bil nastanjen velik del težke Golobičeve čete. Ko stopim v sobo z drugimi soborci, zagledamo na veliki kmečki peči domobranca, ki se ob strelih še premaknil ni s peči: Izrabil pa je ta čas, da je na steno nad pečjo z modro kredo napisal v slabi zimi: „Peč so zakurili partizani, a grelji so se domobranci!“ Med naš smeh je kot strela z jasnega udarila novica, da je eden od strelcev ubil domobranca, ki je sedel v sosednji hiši ob oknu pri mizi in z drugimi kvartopiril. Strašna novica je pregnala smeh z naših ust in zdaj smo si še bolj želeli povratka na postojanko zaradi pomanjkanja streliva, da nas ne bi tolovaji dobili ne pripravljene. Žalost in zaskrbljenost sta legla na nas s tako silo, da nam je bilo malo do počitka še v pozni noči. Čakali smo povelje za premik bataljona, ki ga pa ni bilo. Tako smo prečuli v pripravljenosti vso noč, do prvega svita.

Še pred sedmo uro naslednjega dne — 21. januarja 1945 — je v vasi bataljon oživel. Videli smo, kako se dve lahki četi pripravljata na odhod in prepričani smo bili, da bo isto povelje prišlo tudi za našo težko četo.

Vojaki so natovarjali zaplenjene partizanske mule s plenom in na eno izmed živali so na nosilnicah naložili mrtvega soborca, da ga spravijo na postojanko za dostojen pogreb. Stotnik Schumacher se je postavil na čelo čete in kolona se je pomaknila naprej. Na naše vprašanje „Kaj pa mi?“, so nam odgovorili, da moramo počakati na vrnitev čete, ki so odšle v Žužemberk po strelivo. Za varstvo težke čete pa so pustili dva voda lahke čete, po 15 ljudi v vsakem. En vod je že odšel v zasedo na sosednji hrib, drugi pa naj bi ga zamenjal opoldne.

Tričetrt na dvanajsto uro je drugi vod res odšel, da zamenja prvega. Točno ob dvanajstih so počili prvi partizanski strelji na koncu vasi. Stekel sem na položaj, kjer je bila težka „Breda“. Ko je podnarednik Ivan Erčulj hotel streljati, ni mogel, ker je težka strojnica zamrznila. Snel je brzo-strelko in pomeril. Na čisti snežni planjavi sem videl, kako se skrile glave napadalcev, a njihovih mestih so se prikazale še številnejše. Zamenjal je „šaržer“ a streljal ni več, ker je bil to zadnji, ki mu je še ostal. Samo spogledala sva se in obrnila nazaj proti vasi, da obvestiva ostalo moštvo, ki naj s puškami pripravi sprejem napadalcev, da tako zadržimo vsaj prvi napad.

Ko stopim s ceste na hišni prag, sem na nasprotnih vratih naletel na partizana, ki je s puško ustrelil proti meni. Samo ogenj sem videl. Zgrešil je. Ko je porinil drugi naboj v puško, sem skočil nazaj in stopil za vogal hiše, kjer sem srečal stotnika Tomica, ki je prevzel mesto poveljnika Menicanina padlega v novembru 1944.

Rekel sem mu: „Partizani so v hiši.“

„V kateri?“ me je vprašal nekam nezaupljivo.

„V tejle, kjer stojiva!“ sem mu odgovoril.

Pokazal je z roko proti sredi vasi in rekel: „Potem pa kar tukaj.“

Stekla sva proti sredi vasi, kjer je stal Matič ob težkem minometu. Še predno ga je naravnal v smer, odkoder so napadali partizani, se je moral umakniti, ker so tolovaške krogle že letele na nas. Umaknili smo se do kozolca skoraj na koncu vasi. Pod podom je bilo nekaj ranjenih domobrancev, drugi so stokali med nami vsi okrvavljeni in si z zdravo roko tiščali rare. Spet drugi so ležali po tleh, ker jim je krogla prebila nogo, a najbolj boleč je bil pogled na negibna trupla, ki so se množila iz trenutka do trenutka. Vsi, ki smo še stali na nogah, smo se stiskali drug k drugemu in si dajali moči ne toliko z besedo, kot s pogledom, dokler ni stotnik Tomič dal povelje za umik — izpad — proti pokopališču. V povelju smo videli edino možno rešitev in zagnali smo se v nakazano smer. Tekli smo zelo težko, saj je bilo več kot pol metra snega. Vsak zase se je pognal proti pokopališču le poročnik Golobič nam je s svojo brzo-strelko varoval hrbet in rušil komunistične vrste. Vedno bolj so pritiskali na nas. Skočil sem čez pokopališki zid in se zavalil v dolino, spet vstal in lezel navkreber po čistini kakih dvajset metrov do prvih grmov pred gozdom. Za nekim grmom naletim na stotnika Tomica. Vprašal sem ga, če je ranjen, kar mi je zanikal. Izza grma sem pogledal nazaj proti pokopališču. Stotnik je šel dalje, mimo mene pa je stekel poročnik Golobič. Na pokopališkem zidu

so zdaj stali partizani in s prstom kazali na nas ter vpili: „Poglejte, pre-sice bele, kako bežijo!“ Krohotali so se na vsa usta. Zakaj niso streljali, mi še danes ne gre v glavo. Pritisnili so še z druge strani. Skočim po čistini za drug grm, še bližje gozda in naletim na podnarednika soščolca Ivana Enčulja, ki je ležal in si stiskal levo ramo, kjer je čutil kroglo, ki ga je tiščala. Ker v takem slučaju nisem mogel zanj ničesar koristnega storiti, sem ga hotel spraviti na varno v gozd. Dal sem mu roko in ga vlekel po strmini. Nisma še naredila deset korakov, ko je stegnil roko proti meni ranjeni mulovodec. Podal sem še njemu prosto roko in tako oba vlekel naprej, na varnejše, v gozd.

Kot bi mi nekdo spodbil noge, sem zletel z obrazom v sneg in izgubil oba ranjenca. Ko se obrnem k njima, me je obšla groza. Tik pod mojimi nogami se je zabil v sneg ves rafal. Zadel me ni. Mulovodec je bil na mestu mrtev, Ivanu pa je rafal strojnice preparamel telo od desnega boka skoraj do višine srca. Videl sem, da so mu štete ure. Potegnem ga do prvega drevesa in se vsedem poleg njega ter ga podprem, da je skoro sedel.

„Tole daj mami,“ je rekel in segel z roko v prsni žep domobranske bluze. Pomagal sem mu in spravil listino z dokumenti.

„Moliva kesanje,“ sem ga nagovoril, on pa je sam začel Zdravo Marijo, a le s težavo. Ko je za menoj ponavljal kesanje, je mimo naju prišel vojni kurat Jaka Mavec. Nagnil se je k njemu in ko je Ivan ponovil za menoj: „...trdno sklenem...“, mu je kurat dal odvezo.

„Pozdravi domače!“ je komaj slišno dejal Ivan

„Bom, bom! Nikar se ne muči!“ sem mu kazal kar najbolj čorajžen obraz.

Pogledal me je in imel sem občutek, da se mi je hotel nasmehnuti, a smeh mu je pokrila kri. Glava mu je padla nazaj, roke pa naprej stegnjeno ob telesu. Dvignil sem mu glavo. Zdelo se mi je, kot bi spal, a vedel sem, kaj pomeni tak spanec s krvavo peno na ustih. Nalavno, kot bi se bal, da se prebudi, sem ga položil na mrzlo snežno odejo, ki se je rdečila pod blazino, na kateri je počivala zdaj glava mrtvega prijatelja.

Nisem se mogel več zadrževati ob mrtvem prijatelju iz šolskih let, ker so partizani pritiskali za nami. Tekel sem dalje v gozd in dohite druge domobrance, ki so pravkar nalagali na svoje rame ranjenega kurata Jaka Mavca, ki mu je krogla prebila trebuh. Šli smo po gozdu dalje in se tik nad Gradencem spustili v vas pod okrilje stiškega bataljona.

Med pogovorom z njimi so pripovedovali, da so si mislili, ko so slišali: „Šentvidčani jih spet našigajo!“ Bilo je obratno. Ni nas bilo sram poraza, ki so ga izvojevali tokrat partizani, saj so nas napadali s tremi brigadam. Dve uri za nami je prišel še poročnik Habjan France, šestkrat ranjen.

Še isti večer smo spremili ranjence v Žužemberk.

Naslednji dan so „stičani“ jurišali v Lipje. Med napadom je bil ranjen major Emil Cof. Ko je pred njim stoječi Schumacher skočil nazaj k njemu na pomoč, je padel od krogle, ki mu je prebila oko in pri ušesu šla ven. Padel je vojak-avanturist, ki je s svojim avanturizmom bil kriv naše ne-

sreče v Lipju in še preje žrtev v Črnomlju, ko smo se bojevali med seboj in utrpeli velike izgube; tako naš kot Rupnikov bataljon.

Točnega števila padlih se ne spominjam, mislim pa, da jih je bilo okoli trideset; lep del težke čete. Rešilo se nas je okoli 20 in od teh je bilo 12 ranjenih.

Nihče se do danes ni spomnil teh žrtev. Tudi revija SLOVENSKO DOMOBRANSTVO ne, kot sem mogel še zdaj po 22 letih ponovno ugotoviti.

Dragi mrtvi soborci iz Lipja! Vaše žrtve niso bile zaman. Odslej nas bratomorna krogla ni nikdar več presenetila, tudi takrat ne, ko smo po treh dneh brez hrane stražili pred Kočevskim Rogom, kamor so se v svoji puhli hrabrosti zatekle vse slovenske partizanske brigade pred našimi junaškimi udarnimi domobranskimi bataljoni.

Junaki domobranci izpred dvaindvajset let, počivajte v miru, hvala in slava vašemu spominu!

R. Bras

Nova knjiga o zločinih komunistov v Sloveniji

G. Vladimir Kozina iz Piedmonta, Kalifornija, je te dni v samozaložbi izdal obširno brošuro „Communismus as I know it“.

Pisatelj je v zgoščeni obliki na kratko podal zgodovino komunizma in njegovo bistvo in je v zelo dramatični obliki opisal vso grozo revolucije med vojno v Sloveniji. Posebno dramatičen je opis pokolja njegove družine ter svetniške smrti očeta in matere. Pisatelj si je rešil življenje s tem, da se je skrival za dimnik na strehi hiše, kjer se je odigrala tragedija. Zadržja poglavja obravnavajo izročitev domobrancev od strani Angležev v Vetrinju. Na koncu je še slika današnjih razmer v Sloveniji in predvidena nevarnost, ki preti Ameriki od komunizma. Knjiga, ki je napisana v angleščini, bo zelo dobro služila kot informacijski vir za vse tiste, ki se zanimajo za naše razmere, in za naše najmlajše, ki revolucije niso doživeli. Pa tudi tisti, ki zgodovino že poznajo, jo bodo brali z zanimanjem in odkrili precej podatkov, ki dosedaj še niso bili objavljeni.

Naroča se pri Rev. Father Vladimir Kozina, 322 James Drive, Piedmont, California, 94611. — Stane pol dolarja.

EHRLICHOVA SPOMENICA

Zgodovina dokazuje, kako tvegana stvar je, voditi politične procese. Nič čudnega, da so v zapadni Evropi po revolucionarnem letu 1848 politični procesi domalega izginili. Sele po vzponu nacistične in fašistične doktrine so prišli zopet v modo. Pri takšnih procesih so juristi visoke doktrinalne kapacitete po navadi odklonili svoje sodelovanje in so prepuščali svoja mesta bolj kratkovidnim; slednji se namreč ne zavedajo, da v zgodovini narodov opazujemo visoke oscilacije o pojmi v splošnem, posebno o pravicah in dolžnostih posameznika do družbe in obratno. Dalekovidni politiki si večkrat niso na jasnem, kakšne posledice bi imeli radikalni ukrepi v bodočnosti. Oni pravniki, ki živijo z ljudstvom in ki jim ni samo mar, kaj določi zakon „danes“ (de lege lata), ampak tudi „jutri“ (de lege ferenda), se znajo zato političnim procesom „diplomatsko“ izogniti. Sodniki, ki so pa sodili v političnem procesu po *političnem* merilu, prepozno ugotavljajo, da so se dali zavesti in se pri tem nehote pregrešili proti pravnemu pravilu: „Nihče naj ne sodi v *lastni* stvari.“ Pri sojenju v političnem procesu je mnogokrat važno bolj *politično* merilo — povsem pri strani pa ostane morala in etika v splošnem. Zato imajo politični procesi diametralno nasprotni učinek, kakor bi to prireditelji radi imeli, pa naj gre za kardinala Stepnca ali kardinala Mindzentyja ali za osebo dr. Hacinu, ki je bil pred dvajsetimi leti v političnem procesu, ki ga je moralno on dobil, spoznan za krivega in na smrt obsojen.

Med procesom proti dr. Hacinu je bil prebran dokument, ki ni imel zveze niti z njegovo osebo niti z ostalimi obtoženci. Tožitelji so prinesli pred zeleno mizo dokument o delovanju univ. profesorja dr. Lamberta Ehrlicha in njegove intervencije pri italijanskih oblasteh. Ta dokument, iz današnje zgodovinske perspektive gledano, bi spadal kvečjemu v obrambo, ne v obtožbo.

Po obtožbi naj bi profesor dr. Ehrlich dne 1. aprila 1942 izročil spodaj navedeno spomenico v *slovenskem jeziku* italijanskemu vrhovnemu poveljstvu v Zvezdi in italijanskemu vojaškemu poročevalskemu uradu na Taboru. Dr. Ehrlich, ki mu je tekla zibelka pod Sv. Višarji, je obvladal sijajno italijanski jezik in je bil zato pozvan 5. aprila 1942, da je v slovenščini sestavljeno besedilo tolmačil na italijanski jezik. Po več nego 23 letih ne morem ugotoviti, ali je objavljeni dokument povsem pristen, brez vsakih popravkov od strani komunistov. Zato seveda objavljamo v Vestniku ta dokument z gotovo rezervo.

Nedvomno pa sledita dve ugotovitvi:

1. Komunisti so imeli že 1. 1942 perfektno špijonažno službo na najvišjih italijanskih uradnih mestih;
2. Komunisti so bili v stanu uničiti dr. Ehrlichove telesne ostanke in zabrisati njegov grob. Komunisti pa niso bili sposobni uničiti dr.

Ehrlichovega duha, ki je bil tudi v slutnji prezgodnje junaške smrti *Slovenski in katoliški*.

Objavljamo sedaj v celoti ta dokument, kakor ga navaja knjiga o procesu proti Rupniku in tov. Slov. knjižnega zavoda iz l. 1946.

Dne 3. maja 1941 je Visoki komisar za slovensko ozemlje, Ekse. **Grazioli** razglasil zastopnikom slovenskega javnega življenja Kraljevi ukaz, da se ustanovi **Ljubljanska pokrajina**. Po tem ukazu bi imela Ljubljanska pokrajina glede na svoje strnjeno slovensko prebivalstvo avtonomen ustroj, upoštevaajoč etične posebnosti prebivalstva.

Vladno oblastvo vrši Visoki komisar, njemu v pomoč naj bi bil svet iz 14 predstavnikov, izbranih iz produktivnih skupin slovenskega prebivalstva ("**konzulta**").

Z istim kraljevim ukazom, je bilo slovensko ozemlje priključeno kot sestavni del Kraljevini Italiji.

Slovinci so gledali na ta novo nastali položaj kot na manjše zlo in za tisti hip zadostno ugodno rešitev, če so primerjali stanje v Ljubljanski pokrajini s strahotnim preganjanjem Slovencev na slovenskem ozemlju, ki so ga zasedli Nemci. Vendar so bili vsi slovenski juristi mnenja, da more Italija po mednarodnem pravu izvrševati le začasno **Državno oblast namesto suverena** — na osnovi dejanske oblasti in v skladu z **vojnim pravom**, v korist okupatorja in v zaščito prebivalstva na zasedenem ozemlju. Končni pravni položaj slovenskega ozemlja pa bi se uredil šele po sklepu miru. O "**Debeliciji**", t. j. o podreditvi sedaj ne more biti govora, ker je državna oblast Kr. Jugoslavije od mnogih držav še pravno priznana. Vsekakor bo pri mirovnih pogajanjih Jugoslovanska vlada, ki se javlja iz Londona, še nastopila kot sopodpisnica.

Prve tri mesece je bilo stanje v Ljubljanski pokrajini povoljno in je Ljubljanska pokrajina veljala vsem Slovincem kot mirni azil. Italijanske civilne in vojaške oblasti so postopale obzirno in človečansko. Slovensko ljudstvo je uživalo mir in je tudi v gospodarskem in kulturnem življenju imelo neko relativno svobodo.

Danes so se razmere popolnoma izpremenile in zdi se, da se Slovincem pod nemško okupacijo v marsikaterem oziru bolje godi kot pa pod italijansko.

Obupen položaj slovenskega naroda

Italijanske oblasti dolže ves slovenski narod, da s svojo moralno in dejansko podporo pomaga vzdrževati komunistično OF, ki se hoče z orožjem boriti proti okupatorju.

Slovenski narod je v strašni dilemi: Z ene strani ga stiska nasilje OF, proti kateri ga italijanske oblasti ne ščitijo dovolj, z druge strani pa žrtev brezobzirnih italijanskih represalij.

Predvsem pa hočemo opozoriti merodajne oblasti na splošen obupen položaj slovenskega naroda, ki je v strahotnem razsulu in si ne more več pomagati. Madžari so zasedli in anektirali Prekmurje ter Prekmurcem ho

čejo vbiti v glavo, da niso Slovenci ampak neko posebno „Vendško ljudstvo“. Nemci so zasedli Štajersko in Gorenjsko, pregnali vso slovensko svetno in do 70% redovniške duhovščine. Nemci vbijajo tem Slovincem v glavo, da so po krvi Nemci in da morajo v sebi spet obuditi nemško kri. Odpravili so vse slovenske šole, slovenske organizacije, slovenske knjige in ves slovenski tisk. Vsa Gorenjska in Štajerska sta dobili na zunaj nemško lice. Nemčija je na Koroškem zatrla slovensko kulturo, slovensko inteligenco in slovensko šolo.

V ljubljanski pokrajini je italijanska vlada priznala slovensko narodnost kot svojstveno bitnost in obljubila, da bo omogočila obstoj slovenske kulture in spoštovala narodni značaj pokrajine. Dejansko se je slovensko uradništvo, slovenska šola in slovenski tisk do sedaj ohranilo. Toda vsa pokrajina je dobila na zunaj dvojezičen značaj. Vsi napisi pri privatnih in uradnih poslopijih morajo biti dvojezični in italijansko besedilo mora biti na prvem mestu. Dejansko je vsa upravna oblast v rokah italijanskih organov, ki ne umejo slovenskega jezika. Toda v smislu prejšnjih izvajanj se vrši postopni odvzem slovenstva tudi v tej pokrajini.

Sinteze vseh dogajanj na celotnem slovenskem ozemlju nas silijo do sklepa, da je končni namen kompetentnih faktorjev OSI:

popolno uničenje slovenstva kot takega.

V tem nas tudi potrjuje grozotno dejstvo množičnega preseljevanja slovenskega življa, ki so ga začeli izvajati Nemci na Gorenjskem in Štajerskem in ga sedaj tudi nadaljujejo v drugi obliki Italijani v Ljubljanski pokrajini.

Vsak narod ima v nekem smislu svojo narodno dušo in tudi slovenski narod jo ima. Ta duša noče umreti in slovenski narod, ki je po velikanski večini soliden, trezen počten in bogaboječ prosi dnevno Vsemogočnega, da ga obvaruje uničenja in razsula. Duša slovenskega naroda ne more zaupati po vseh teh dogodkih OSI, ki obetajo narodom novi, boljši red.

Predlogi za izboljšanje trenutne situacije.

Najnujnejša potreba je, zagamčiti Slovincem varnost življenja. V to svrhu je treba vzpostaviti Javno varnost: V Ljubljani morajo vršiti varnostni organi na vseh važnejših križiščih stalno službo. Ob sumljivih incidentih naj varnostni organi takoj blokirajo zadevne ulice, opozarjajo s signali druge varnostne organe in takoj preiščejo vse pasante. Beg zločincev je treba absolutno onemogočiti.

Pri varnostni službi mora priti do nekega sodelovanja med italijanskimi oblastmi in Slovenci. V sedanjem položaju bi bilo s strani Slovencev sodelovanje mogoče edino le v obliki odijoznih prijav. Absolutno potrebno se zdi, da italijanski oblast da Slovincem možnost samoobrambe v sledeci obliki: Slovenski orožniki in stražniki naj spet dobe orožje in sodelujejo pri varnostni službi, ki naj bi bila pod vodstvom bivših višjih slovenskih policijskih organov, katera naj zasedbena oblast imenuje po našem nasvetu vodilnih mož prejšnje slovenske uprave.

Ako naj Slovenci uspešno pomagajo pri izkoreninjenju in uničevanju komunistične organizacije, ki jo smatrajo za svoje največje notranje in narodno kulturno zlo, je potrebno, da jim italijanske oblasti omogočajo avtonomno varnostno službo v obliki akademske formacije, meščanske straže, in splošne narodne straže po vaseh. Vse te formacije naj stoje pod vojaškim nadzorstvom, naj pa nimajo nobenega fašističnega obeležja.

Slovenci tudi morajo dobiti v primerni obliki upravno oblast, oziroma morajo biti pritegnjeni k upravljanju pokrajine. Sosvet 14 predstavnikov je dejansko samo na papirju, skliceval ga je nekajkrat Visoki komisar samo za to, da mu je javil svoje sklepe.

Nemudoma naj se odpre tehnična fakulteta, izpraznijo naj se vsa zasedena šolska poslopja. Za popoln miren potek predavanj na univerzi in pouka na srednjih šolah bo učinkovito skrbela akademska formacija. Za to si upamo prevzeti vso odgovornost.

Aretirani, konfinirani in internirani Slovenci, ki jih je ta usoda doletela po nedolžnem, naj bi se takoj vrnilo na svoje domove, da se s tem omili neizmerno gorje tolikih slovenskih družin.

Pavšalni požigi vasi naj takoj ponehajo in požgane vasi naj se po možnosti obnove.

Slovenskemu časopisju naj se omogoči večja svoboda v tem smislu, da more med slovenskim ljudstvom opravljati primerno propagando proti komunizmu. Prav tako naj se dovoli širiti protikomunistične letake.

Ustroj in delovanje sedanje Kvesture naj se temeljito preuredi po željah slovenskih predstavnikov.

V tej obliki je bila dr. Ehrlichova spomenica prebrana na glavni razpravi in priobčena v časopisju. Ker manjka naslov in konec, se vidi, da je bilo marsikaj vsaj izpuščeno, če ne predrugačeno. Vendar se jasno vidi, kako kristalno čiste pojme je imel dr. Ehrlich o veri in narodu in o medsebojnem razmerju med okupatorjem in ljudstvom zasedene dežele in o mednarodnem vojnem pravu sploh.

Tudi izhaja iz spomenice dr. Ehrlichovo stališče do komunizma. Dr. Ehrlichu je komunizem *največje notranje in narodno kulturno zlo*. To stališče bi si morala priklicati v spomin emigracija, posebno njegovi ožji sodelavci, pa tudi gotovi „rimski“ duhovniki, ki po tolikšnih bridkostih po *Kocbekjaduh* iščejo pot nazaj v *Titovino*. Očividno so ti gospodje premalo doživeli.

Tudi mi želimo videti domovino! Toda za nas mora biti povratek *časten*, obenem pa *koristen* oni novi generaciji slovenskega naroda doma, ki je brez svoje krivde zrasla v komunističnem okolju in išče danes izhod v *samoupravljanju*, o Bogu, veri in krščanski moralj pa nima nobenega pojma več.

Luč sveti v temi. Leta 1942 teme luči niso razumele! Ali jo bodo razumele danes?

Loh.

V spomin mučeniku Tonetu Duhovniku

V italijanski literarni reviji "La Serpe", ki jo izdaja Združenje italijanskih zdravnikov pisateljev, je tržaški zdravnik dr. G. M. Germani opisal dvoje oseb, s katerima je prišel v stik v koncentracijskem taborišču v Mauthausnu. Ena od teh oseb je bil Anton Duhovnik (prijatelji so ga klicali za Toneta), ki ni bil samo po svojem priimku, ampak tudi po svojem poklicu — duhovnik. Bil je v službi Boga in domovine od prvega dne druge svetovne vojne. Bil je vodilni funkcionar Slovenske legije ter organizator Vaških straž in Slovenskih narodnih straž na Primorskem. O njegovem delu bi se dala napisati obširna knjiga. Ko je proti koncu vojne hotel prekoračiti fronto in se z važnim gradivom podati k slovenskim zastopnikom pri zapadnih zaveznikih, je padel v roke Nemcev, ki so ga odpeljali v Mauthausen. V spodnjem sestavku dr. Germana, ki smo ga posneli iz tržaške Mladike, je popisano, kako je tam izgorelo Duhovnikovo življenje za Boga in domovino.

Oba sem spoznal v Mathausnu, Antona Duhovnika in mladeniča iz Turina.

Ko smo v velki, razsvetljeni sobi goli čakali na prho, je nenadoma prišlo do divjaškega prizora: oboroženi, odurni esesovec je planil k človeku poleg mene in ga udaril v braz. Kri se je ulila po obrazu in telesu. Pristopil sem in mu hotel pomagati: v tem je pritekla voda, ki je pregnala onega podleža in izmila ranjeni obraz.

Oni mračni soldat je pobesnel zato, ker je imel pred seboj vernega duhovnika. Slečen, gol je stal pod prho in v rokah krčevito držal knjigo, zdaj pokapljano od krvi. Bal se je bil pustiti na kupu oblačil, ker bi mu jo lahko odnesli. Bil je brevir.

Nekoliko kasneje sva se spet srečala v baraki 22. Prepoznala sva se in postala tovariša. Družilo naju je bratstvo v trpljenju, ki je tako sladko in tako globoko. Delila sva si ono knjigo in tudi ležišče, in bila sva on Slovenec in jaz Italijan. Nad obema so se večkrat znesli podli ječarji, ti bedni kriminalci in „politični“, ki so zaradi ogabne esesovske discipline postali še bolj podli: gospodarji so namreč dobro krmili samo najbolj divje biriče in hlapce, navezujoč jih nase z najbolj bednimi človeškimi instinkti: požrešnostjo, strahom in krvoločnostjo.

Nekega dne sem na Duhovnikovem obrazu opazil majhno rdečo liso, ki je vzbujala sum, da gre za šen. Svetoval sem mu, da se je javil v bolniški oddelek. Kmalu sem prišel za njim tudi sam bolan.

To je bila neverjetna srednjeveška bolnišnica brez božje luči. Grozotnost živčih okostnjakov in bedo smrti je prekašal samo nemi boj

umirajočih za obstanek. Očem se je kazala prava dantejevska kotanja pekla, v kateri so gomazeli smrtno blede bolniki. Med njimi so tolsto vegetirali samo pazniki, bolničarji, grobarji in tudi zdravniki.

Nekega aprilskega popoldneva sem poleg kupa mrličev med dvema barakama opazil skupino navideznih rekonvalescentov, ki so se po vsej verjetnosti vračali na delo. Med njimi je bil tudi Duhovnik (njegov priimek pomeni v slovenščini „duhovnik“).

Bil sem vesel tega srečanja in sem ga prisrčno pozdravil. Odzdravil mi je, vendar ne kot običajno. Zelo je bil zamišljen, odsoten.

Poleg njega je stal mlad fant, gol, kot vsi ostali in ogrnjen le z odejo. Ko je zaslišal svoj materin jezik, mi je dejal: „Veš, prav nič me ni stran tega kar pravijo...“

Sprva ga nisem razumel in ga tudi nisem vprašal, kaj pravijo. Pač pa sem ga vprašal, odkod je doma. „Iz Turina,“ mi je odvrnil.

Pohvalil sem ga za njegov pogum in srčnost. Anton Duhovnik, ki je stal v bližini, pa me je samo gledal in ni spregovoril besede... Njegovega molka nisem razumel.

Pač pa sem ga razumel naslednjega jutra, ko je prihitel k meni srbski kapitan, ki je z menoj delil usodo konvoja in barake. Zbegano mi je zaupal, da so ga v zadnjem trenutku črtali iz seznama „neuporabnih rekonvalescentov“. To je bila prognoza, ki so jo podli Himmlerjevi zdravniki izrekli na račun ljuli, ki so bili določeni za krematorijske peči.

Sežgali so jih.

Med njimi sta bila katoliški duhovnik in mladi italijanski rodoljub.

Tako je hotela Zver uničiti Vero in Domovino.

Kadarkoli bom kdaj videl duhovnika ob branju brevirja, se bom spomnil na Antona Duhovnika, ki ho ga bili do krvi pretepli zato, ker je krčevito tiščal svoj brevir na prsah; in v duhu bom videl tudi neznanega pogumnega mladeniča iz Turina. Oba sta se pomikala proti krematoriju v Mauthausnu: Italijan in Slovenec sta si bila brata v mučeniškem trpljenju za svojo vero, domovino in svobodo.

Bila sta prava tovariša.

PORAVNAJTE NAROČNINO!

DARUJTE V TISKOVNI FOND!

O POTREBI ZDOMSKE CERKVENE HIERARHIJE

Pod gornjim naslovom je Vestnik 8/9-1966 objavil članek člana DSPB Buenos Aires Pavleta Ranta, ki je prepis dostavil Vestniku, izvirnik pa Klicu Triglava, kakor je bil naprošen. Ker je urednik KT Dušan Pleničar naprosil avtorja, naj bi bil članek napisan za junijsko številko, gotovo pa za julijsko, je avtor članek poslal uredništvu KT, računajoč, da bo v julijski, najkasneje pa v avgustovi številki objavljen. Zato z objavo v avgustovi številki Vestnik ni prehitel KT. Ni namreč naša stvar, pač pa zadeva uredništva KT, če je članek objavil šele v oktobrski številki. Toliko zaradi točnosti navedb. — Op. uredništva.

Članek pod gornjim naslovom je torej KT objavil z naslednjo uvodno opombo: „V letošnjem Zborniku Svobodne Slovenije je g. Pavle Rant postavil vprašanje hierarhije zdomskega slovenstva in se zavzel za postavitev lastnega škofa. Isto je zagovarjal tudi Vestnik bivših borcev. Povabili smo g. P. Ranta, da pojasni in obrazloži svoje stališče. Svoje mnenje podajamo v enem od današnjih uvodnikov, katerega, upamo, bo ponatisnil tudi Vestnik, ko nas je brez naše vednosti prehitel in natisnil od nas zaproseni članek g. Ranta.“

„Svoje mnenje“ je KT povedal takole (podpisano Uredništvo):

ŠKOF IN VLADIKA

Vprašanje, ki ga je postavil g. Pavle Rant v zvezi s slovenskim izseljenkim škofom, se nam zdi zelo pomembno. Statistični in zgodovinsko-organizacijski podatki, ki jih navaja, bi govorili za njegov predlog. V načelu tudi ne moremo biti proti še enemu slovenskemu škofu: čim več bo Slovencev škofov, tem bolje.

Toda odgovor na to vprašanje ni tako enostaven. Že če razširimo misel škofa-vladike, smo na mevarni poti, da funkcije ne pojmuje samo pastoralno, ampak tudi že politično. Ni ga človeka in ni ustanove, ki bi mogla varno določiti mejo med enim in drugim. Razumemo, da prihaja krik po vladiki iz obupa, ker je zdomsko slovenstvo miselno tako razbito in ni politične osebnosti, ki bi zmogla rešiti ta gigantski problem. Dokler smo imeli Rožmana, smo imeli avtoriteto, ki smo jo vsaj v duhovnih vprašanjih vsi poslušali. Še več: zaradi izrednega položaja, v katerem smo se z njim nahajali med vojno in po njej, smo bili tu in tam na tem, da v njem gledamo ne samo nadpastirja, ampak tudi tistega narodnega vodnika, ki je pred

nami nosil prižgano bakljo, dasi on tega izrednega položaja ni izkoriščal. Toda z njegovo smrtjo se je vse to spremenilo in danes ni osebe, ki bi si mogla bilo lastiti bilo pridobiti tako po dogodkih dano izrednost. Prav gotovo ni osebe, ki bi jo kot vladiko priznala ogromna večina laikov; in zelo verjetno ni osebe, ki bi jo prostovoljno priznala odnosno sprejela tudi vsa slovenska duhovščina izven domovine. Škof brez teh izpolnjenih pogojev ne bi imel avtoritete, ki bi jo hudo potreboval.

Kakor hitro pridemo do konkretnih imen, smo v težavnem položaju. Če bo na primer argentinski monsignor sprejemljiv za Slovence v Južni Ameriki, prav gotovo ne bo sprejemljiv za Slovence-sezonece v Nemčiji, če upoštevamo zgolj dve skrajnosti. In če bo za zonece sprejemljiv rimski monsignor, ta prav gotovo ne bo sprejemljiv za argentinske Slovence. Po kakšnih vidikih naj bi bil dalje tak škof postavljen: po antikomunističnih ali po koeksistenčnih? (Naj nam bo oproščeno, če zahajamo v tako banalnost, toda kot stvari stoje, bi do tega prišlo.) Če po prvih, potem argumentacija za obrambo vsega zdomskega slovenstva šepa, če pa po drugih, potem pa je potreba po lastnem zdamskem škofu še manjša. Tudi je z razvojem tako daleč, da bo vsakršen sum, da so za imenovanjem škofa kakšni politični motivi, dosegel prav obratno. Končno ne more noben Vatikan ali zdamski škof prisiliti Slovence npr. z ameriškim, britanskim ali argentinskim državljanstvom, ki se je vključil v krajevno župnijo, da bi sledil zdamskemu škofu. In pri tem nima nihče take predprave, da bi zato takemu Slovencu smel oporekati slovensko zavest.

Če bi končno Vatikan reševal to vprašanje, je gotovo, da ga ne bo rešil, ne da prej povpraša o tem slovenske škofo v domovini. Ne dvomimo, da bodo ti v težavnem položaju, kakor bi se že odločili. Tudi oni so naši škofo in moralno smo dolžni, upoštevati in razumeti njihov položaj. Mnenja smo, da oni ne potrebujejo naših lekcij in kritik vse dotlej, dokler ne bodo zatajili poslanstva, ki so ga prejeli s svojim posvečenjem. Noro bi bilo z naše strani pričakovati od njih, da bodo stopali na prižnice in označevali križarske vojne proti komunistom.

Časi so se spremenili in vlogo, ki jo je nekoč v slovenski javnosti opravljal kaplan, župnik ali škof, naj bi prevzeli laiki. Tudi zdamsko slovenstvo ne bi smelo biti v tem izjema.

Vse bolj se nam dozdeva, da ob popolnem političnem fiasku zdamskega slovenstva nekateri iz obupa hlastajo po edini rešilni bilki, ki se jim zdi dosegljiva: po slovenskem zdamskem škofu-vladiki. Če naj bi bil ta nadomestek za odsotnost političnega vodstva, potem bo njegovo poslanstvo obsojeno v naprej na neuspeh in vera utegne imeti zaradi tega več škode kot pa koristi. Če pa je izseljenski škof zares potreben, da bi povezal delovanje izseljenskih duhovnikov-pastirjev, potem pa je treba obravnavati celotno vprašanje izključno s pastoralnega vidika. V takem primeru pa eksponenti ene ali druge struje med zdamsko duhovščino prav gotovo ne prihajajo v poštev, ker smo potem na tem, da zaidemo v neko vrsto slovenske dionizije.

K gornjemu „mnenju“ samo tole: KT verjetno ni zasledil že pred leti novice, da je osrednje društvo Slovencev v Buenos Airesu Zedinjena Slovenija in za njim mnoge druge organizacije uradno zaprosilo Vatikan za postavitve četrtega škofa. Če ga nismo dobili še doslej, naj KT poizve za vzroke, saj je bližje Vatikanu kakor mi v Argentini.

Članek v Vestniku — in seveda tudi v KT — je bil samo oživitev že prej postavljene prošnje. In argentinska prošnja ni bila vezana na nikaka imena, še manj na ugibanja.

Klic Triglava — štev. 330, november 1966:

KDO BI VZDRŽEVAL ŠKOFIJO?

Od posebnega dopisnika

Kolikor morem soditi na splošno, je poslednji Klicov uvodnik o slovenskem zdamskem škofu zadel žebelj na glavo. Uvodnik sam bi kajpak bilo mogoče raztegniti in zajeti nove momente, ki pa še bolj dokazujejo, da je bila osnovna teza tistega uvodnika pravilna.

V uvodniku sta bila omenjena argentinski in rimski monsignor, niso pa bili omenjeni ostali monsignorji, ki prihajajo v poštev, če že zamižim pred tem dejstvom, da v Rimu tudi ni samo eden. Čeprav zamejski duhovniki, rojeni in posvečeni v tujih škofijah, ne prihajajo v poštev, bi vendar teoretično bilo več kandidatov. Prav Slovenci na Angleškem so nedavno dobili svojega monsignorja g. Kunstlja. Toda zdaj imam v mislih ameriškega monsignorja g. Baznika, ki bi bil prav gotovo **najbolj resen kandidat** med obema skrajnostima. Zanj bi namreč govoril poseben in zelo vreden faktor pri takšnem morebitnem imenovanju: vzdrževanje. Četrtega slovenskega škofa ne bi mogla vzdrževati niti Argentina niti Zahodna Evropa, saj na primer slovenski duhovniki v Severni Ameriki podpirajo slovenske duhovnike tako v Zahodni Evropi kot v Južni Ameriki. Zato bi prav gotovo breme vzdrževanja četrtega škofa padlo na ramena slovenske duhovščine in laikov v Severni Ameriki. Da kandidat iz Buenos Airesa in kandidat iz Rima **ne bi mogla računati na podporo Severne Amerike**, je meni, ki poznam razmere, **jasno**. Potrebna sredstva za vzdrževanje bi v Severni Ameriki dobil **samo Slovenec** iz Severne Amerike ali specifično iz — Združenih držav, bodisi naturaliziran bodisi tam rojen. Vzdrževanje škofa je vedno združeno z vsakim novim imenovanjem, je celo bistvenega pomena, Vatikan ne bo zlepa pristal na ustanovitev nove škofije in postavitve novega škofa, če ne bodo sredstva za njegovo vzdrževanje zagotovljena. Po mojih dobrih informacijah se je prav na tem vprašanju lani v Rimu razgovor — končal, ker tega vprašanja niso mogli pozitivno rešiti tisti, ki so se zavzemali za novega škofa.

V naših posebnih razmerah pa je vprašanje celo širše: če bi Slovenci v tujini dobili svojega škofa, bi ga morali dobiti tudi Hrvati. Ker pa so ti še **veliko bolj zlasani med seboj kot smo Slovenci**, bi bilo to vprašanje pri

njih še težje rešiti. V nobenem primeru Vatikan vsem Hrvatom ne bi mogel ustreči, morda niti večini ne. Sodim, da je tudi to odločilo usodo četrtega slovenskega škofa.

Iz tega sledi, da bi slovenski zdomski škof število problemov povečal in ne zmanjšal. Ne vem, če je hotelo biti uredništvo 'Klica Triglava' v komentiranju namenoma prizanesljivo ali pa ni bilo dovolj poučeno: dejstvo je, da se za slovenskega zdomskega škofa zavzema samo določena begunska skupina, ne zato, da bi dobila svojega vodnika, ampak da bi preko njega lažje vodila ostalo slovensko emigracijo. To je bistvo vsega tega problema, pa čeprav škofovi zagovorniki tega nikdar ne bodo priznali. Če bi bilo drugače, potem bi se na primer Slovenci iz Argentine zavzeli za monsignorja Baznika, če jim je zares toliko do tega, da dobijo zdomski Slovenci svojega škofa, in potem gotovega propagandnega potovanja sploh ne bi bilo treba izvršiti. (Tu ne mislim na potovanje nadškofa dr. Pogačnika, ki pri cen: zadevi nima ničesar.)

Kar zadeva pastoralni značaj, ki ga omenja g. Rant, stvar ni tako generalna. Poznam slovenskega župnika, z lastno v veliki meri slovensko župnijo, ki je takole komentiral: 'Kaj mi bo slovenski škof prinesel, česar v svoji slovenski župniji še nimam? Ničesar. Imam vse, kar hočem: slovensko službo božjo, svobodo v upravi cerkvene imovine in v dušnem pastirstvu. Pri svojem krajevnem škofu dosežem vse, kar hočem. Najbrž bi „dobil samo nova bremena, nove dajatve...“ Ne bi rad generaliziral, toda bojim se, da bi podobno odgovorila vsa slovenska duhovščina na slovenskih farah v Združenih državah. Končno: če bi ta duhovščina zares hotela imeti slovenskega škofa, bi samo zagotovila, da ga bo vzdrževala, in ni izključeno, da bi ga že imela. Kljub Hrvatom morda.

MALO GLOSE

Dvoje člankov me je prav posebno zadelo v predzadnji številki (8-9) „Vestnika“: „O potrebi zdomske cerkvene hierarhije“ in „Velika poslanstvo“. Ne morem si kaj, da ne bi rekel kakšno besedo...

Priznam, da me je prvi od teh dveh skoraj neprijetno zadel, ko sem ga prvič prebral pred nekaj meseci. Toda v teh dneh počitnic sem ga ponovno vzel v roke in — čudno — zdaj se mi zdi popolnoma razumljiva in pravična zahteva po slovenskem škofu za „Slovenijo brez mej“.

Ne morem ugotoviti, kaj je bilo tisto, ki je povzročilo v meni ono spremembo; morda nekatere vesti o beograjskem protokolu. Vsekakor zanimiv slučaj idejnega presnavljanja!...

In kot v potrdilo mojega sedanjega gledanja na zadevo, sem nedavno bral neko pokoncilsko pojmovanje Cerkve: „...romarica, ki hodi skupno z vsem človeštvom... Sredi njega mora delovati kot duša in kvas...“

Potemtakem — sem moral zaključiti — je zahteva zdomskih Slovencev popolnoma v skladu z današnjim poslanstvom Cerkve! Torej soglašam in bom pobudo Pavla Ranta rad podprl, če bo kdaj to potrebno. Njemu

osebno pa čestitam k pogumu, k zavzetosti modernega katoliškega laika v prid Cerkve in — seveda — še prav posebno mu čestitam zaradi njegove velike skrbi za bodočnost zdomskega slovenstva.

In končno zamisel mi je še prav posebno prikupna, ker bi učinkovito pomagala krepiti med nami ono čudovito lepo idejo — Slovenijo brez mej!

K članku R. Smersuja „Veliko poslanstvo“ sem ob branju napisal ob strani: „Sijajno, nujno!“ Pravzaprav bi moral človek kričati ob Lokarjevi lokavosti: „Strašno, nedopustno!“ Toda „Mostu“ bi človek še ne zameril toliko, ker je pač most, da ne rečem „past“, a da nekdo na katoliški strani vse to pisanje imenuje „pozitivni pojavi“, to je pa zame res nezaslišano. Saj vendar ne gre tukaj za staro in novo generacijo, ampak za komunizem, največjo nesrečo za Slovenijo in za vse človeštvo.

In še nečemu se čudim: kako je mogoče, da ostali listi tako mirno prenašajo take in podobne lokavosti, kot je ravno Lokarjeva...! Prav zato si ne morem kaj, da ne bi g. Smersuju prav iskreno čestital za njegov dokaz vestnosti v spolnjevanju časnikarske službe resnici in pravici.

J. Z.

TITOV REŽIM IN SLOVENSKA EMIGRACIJA

Glas SKA — 25. 1. 1967)

Najstarejši hrvatski neodvisni časopis v Ameriki „Danica - The Morning Star“ in ga izdajajo frančiškani, je (v svoji številki 49, leto XLVI, Chicago, Illinois) dne 7. decembra objavila na uvodnem mestu in sicer na prvi strani članek z naslovom *Spletke Titovega režima protiv nezavisne slovenske emigracije* (Spletke Titovega režima proti neodvisni slovenski emigraciji), ki ga v informacijo objavljamo v prevodu:

„Ni samo hrvatska emigracija izpostavljena udarcem jugokomunistov, ampak tudi slovenska. Sedaj po podpisu protokola so na vrsti posebno duhovniki in duhovniške ustanove, ki jih belgrajski režim na vsak način želi vpreči v svoj voz. Načelo je: 'Ali se mi pokloniš, ali pa se mi podrediš!' Od tega načela se Tito ne umakne niti za trenutek. Za izvedbo tega mu najbolj prija najti kakega duhovnika, ker mu potem nikdo ne more očitati, da dela proti koristim cerkve ali proti verski svobodi. Vsekakor ni ravno lahko najti vedno takšno osebo, ki pri svojih zdravih očeh ne bi uvidela, komu in kakšnemu namenu služi. Najprej se zadeva načne z intrigami in izmišljotinami, če pa to ne gre, tedaj se Tito poslužuje bolj neposrednih in krepkejših sredstev. V tej smeri so zelo značilni dogodki, ki so se začeli razvijati v slovenski emigraciji.

Kakor znano, je vodja slovenskega dušnega pastirstva v Italiji ljubljanski duhovnik prof. Pavel Robič. Med razgovorom z nekim kar-

dinalom ga je ta vprašal, kako to, da je podal ostavko, pri tem pa on kot poglavar vsega tega o tem nima pojma. Dr. Robič je odločno zanimal resničnost te novice in vprašal odkod izvira. Izvedel je tudi to: izvirala je od uradnih jugoslovanskih zastopnikov. Sedaj je bilo vse jasno. Tito terja glavo dr. Robiča in ga skuša najprej omajati in zlomiti s takimi 'govoricami', kakor da je sam podal ostavko na svoje mesto. Če pa se to ni posrečilo, tedaj je vsaj pristojna cerkvena oblast bila opozorjena, kaj naj se stori! Če pa se te oblasti tega 'ne bi spomnile', tedaj bi pa Tito naravnost udaril in tega moža obtožil 'politi-ziranja' in ga predstavil kot 'zlobnega izrabljivca vere v politične namene', če ne celo kot 'vojnega zločinca'.

Na vsak način je že danes jasno, kdo na slovenski strani danes 'moti dobre odnose med državo in Cerkvijo in kdo bo, ako pri tem vztraja, nekega dne moral iti s svojega mesta in ga odstopiti 'manj kompromitiranemu' in 'bolj uslužnemu duhovniku'. Seveda vse s stališča komunističnega režima in ne s stališča Cerkve ali dotične emigracije.

Paralelen slučaj borbe, ki jo Titov režim vodi proti slovenskemu speakerju na vatikanskem radiu, preč. g. Iskri. Vsekakor spada tudi on med neubogljive in zagrizene elemente, pri tem pa ima tako mesto, od koder bi se mogla voditi dobra reklama, če se to Belgradu posreči, a tega odgovorni organi radijske postaje ne bi opazili. Seveda mora najprej proč g. Iskra, ki ima o tej zadevi jasne pojme. In začeli so s strelji nanj iz nepričakovane smeri. Nekj visoki duhovnik iz domovine je na svojem potovanju po Ameriki na več krajih izjavljal, da se g. Iskra poslavlja od vatikanskega radia in sicer po lastni želji, ker je bolan. Ko so ga na raznih mestih vpraševali, odkod to ve, je dejal, da ima informacije iz uradnih virov. Spet ista stvar, isti vir in ista taktika. Zadeva je popolnoma izmišljena in je njen edini cilj zlomiti g. Iskro in opozoriti Vatikan na 'dobre želje' belgrajskih oblastnikov. Ali bo vse ostalo samo pri tem, bo pokazala bližnja bodočnost.

Zadnja in najznačilnejša stvar pa je, da se Tito trudi, da hišo, ki je lastnina katoliške emigracije in kjer stanujejo slovenski duhovniki v Rimu na Via dei Colli iztrga iz njegovih rok in jo podredi cerkvenim oblastem v domovini in razpodi duhovnike — emigrante ter uniči njihovo 20-letno delo, ali pa jo sebi podredi, če bo uspelo."

ANTON ISKRA — UMRL V RIMU

Iz Rima je prišlo sporočilo, da je tam v četrtek, dne 12. januarja 1967, umrl č. g. Anton Iskra.

Rajni gospod je bil rojen 27. julija 1916 v Begunjah pri Lescah. V

duhovnika je bil posvečen leta 1941. Do 5. maja 1945 je bil prefekt v škofovem zavodu v Ljubljani. V begunskih taboriščih je z njemu lastno dobroto skrbel za študente. Leta 1946 je odšel v Rim, kjer se je spopadnil v svetem pismu. Več let je vodil radijsko oddajo v Vatikanu in upravljal cerkev „Marijinega imena“ v Rimu. Naj počiva v miru!

(Oznanilo — 22. 1. 1967.)

Za glavnega direktorja vseh duhovnikov, ki delujejo med slovenskimi izseljenci po svetu, je bil imenovan msgr. Ignacij Kunstelj, ki živi in deluje v Londonu. (Anglija).

„Kat. glas“, 26. 1. 1967

Duhovna misel ob padlih

(nagovor č. g. J. Dolšine v Gilbertu 30. 10. 1966)

Naprošen sem bil, naj podam kratko duhovno misel za to našo žalno proslavo za naše padle junake. Ne vem, ali je bil poudarek na „kratko“ ali na „duhovno“. Bom skušal oboje združiti.

Vsako leto se zbiramo na take-le proslave tu v Ameriki, v Kanadi, Avstraliji, Argentini in Evropi. Različne so, velike in slovesne, majhne in skromne, pa vendar prisrčne in iskrene. Med te zadnje spada ta naša priridev. Ena misel nas vse združuje: občudovanje in hvaležnost za veličastni zgled. Posamezni obrazi, ki smo jih poznali in ki so nam bili nekoč tako blizu, se zlijejo v morje 12.000 mladih življenj, ki jih je krvoločno maščevanje ugasnilo.

Vsaka letna proslava se nam vtisne v spomin bolj, ko vsaka pisana zgodovina. Zakaj se zbiramo na te proslave? Da ne pozabimo tistih naših najboljših, ki so doprinesli najvišjo žrtev v naši borbi proti komunizmu. Dali so svojo mladost, dali so svoje življenje.

Da pomolimo za pokoj njihovih duš, če naših molitev še potrebujejo. Vemo, da ima kri žudovito moč v božjih očeh, da izmiva človekovo krivdo. In koliko je bilo prelite krvi!

Da izpovemo zvestobo tistim načelom, za katera so ti tisoči dali svoje življenje, mi pa zapustili svojo domovino in vse lepo, kar ta beseda vsebuje.

Da povemo spet in spet našim mladim, ki grozot in trpljenja tistih let niso videli in ne okusili, kdo smo, od kod smo, zakaj smo tu, in kakšna je bila cena, ki smo jo morali plačati, da je naš narod dokazal, da hoče živeti v svobodi in ohraniti krščanski obraz.

In končno, da izrazimo željo, da bi za Vse svete radi obiskali po stari naši slovenski navadi vse te grobove, posuli belega peska okrog, na vrhu napravili velik križ iz črne prsti, postavili nanj šopek belih krizantem in prižgali debelo svečo, gomilo pa zavili v molitev rožnega venca. Pa ne vemo za grobove, ne vemo za kosti, ki trohne po jamah in čakajo na božje povelje, da se poveličana vrnejo v življenje. Obisk grobov nam ostaja samo želja, misel, ki more romati iz Vetrinja do Celja in Teharja, pa preko škofje Loke tja do Kočevskega Roga...

Vsi vemo za grozotno špansko revolucijo, ki je divjala preko tega krščanskega naroda v letih 1936 do 1939. Španski narod je zmagal, ohranil svobodo, ohranil vero. Pred nekaj leti je Franco odločil, da postavi v takozvani „Dolini smrti“ ogromen spomenik vsem žrtvam revolucije, brez razlike, na kateri strani se je kdo boril, brez razlike na kateri strani je kdo izgubil življenje. Smrt izravnava razlike in združuje.

Mi Slovenci imamo svojo dolino smrti. Tam na Kočevskem, tako pravijo, je cela pokrajina zastražena tako, da se nihče ne vrne, kdor se prebije skozi prvi, drugi in tretji obroč straž. In nihče ne ve, pravijo, kaj je tam... Mi vemo, kaj je tam! Tam so grobišča naših junakov. Bali so se živih. Ali se boje še bolj mrtvih? Ali se boje, da ne bi naš narod romal na ta kraj, ki je prepojen z mučeniško krvjo? Farizeji so se bali živega Kristusa. Bali so se mrtvega, šli so, grob zapečatili in ga zastražili...

Toda mi smo kristjani in gremo do meje skrajnosti, ki se ji pravi odpušcanje. Naš škof mi je nekaj let pred smrtjo rekel: „Vsak dan molim za naše krvnike in vsak večer pošljem Titu svoj blagoslov...“ To je beseda škofa, svetnika, ki pozna samo ljubezen in odpušcanje.

V luči koncila gledamo na svoje poslanstvo, ki ga imamo kot božje ljudstvo. S političnega stališča je mogoče gojiti razdvojenost, sovraštvo, maščevanje. V krščanskem slovarju za te besede ni prostora.

Dan mrtvih ni izoliran praznik. Je samo eden v trilogiji, ki jo sveta Cerkev praznuje v tem času leta. Kristus Kralj je prišel, učil, se trudil, umrl, da bi vse združil v eno samo božje ljudstvo, da bi vse povezal v občestvo svetnikov, v družino tistih, ki žive njegovo življenje, ki žive v svetu kot Kristus. In če smo to, potem njegova beseda na križu mora biti tudi na naših ustnicah: beseda odpušcanja.

Drugo desetletje je minilo od tistih grozotnih časov. Kako čudne mline ima Bog in kako čudno se njegovi kamni sučejo. 12.000 jih je izmed nas poklical, da stopijo predenj preko mučeniških stopnic... Zakaj ni nas med nje uvrstil? On ve. Mi samo ugibamo. Resnica je, da je nam vsem od tistih dni večnost veliko bližja, saj je tam legija onih, s katerimi smo si bili tako blizu. Ko bomo stopili med nje, se bomo počutili res doma.

Če nas ni Bog odločil, da bi bili med onimi 12.000, potem je logično imel za nas drugačen načrt. Razmetal nas je na vse kontinente. Beremo v božji knjigi, da je iztrgal svoj izvoljeni narod v stari zavezi in ga poslal na Babilonsko delat pokoro. Eni so se znašli v novem okolju, se predali dobremu kšeftu in bogateli, medtem ko je drugi del naroda res delal pokoro

in polagoma spoznaval svoje poslanstvo v zgodovini božjega načrta. Poglobno je z nami. Pa vsaj ob prilikah, kakor je ta, nam pride na misel: Ali višim poslanstvo, ki mi ga je Bog odkazal in me zaradi tega odbral iz onih 12.000, ki so korakali v krvavo smrt? Leta se vrstijo strahovito hitro. Vsaj takrat se tega zavedamo, ko srečujemo svoje prijatelje na vsakih nekaj let in ugotavljamo, kako smrt z vso neizprosnostjo reže svojo podobo v naše obraze.

Pa ta misel ni za strah, je bolj za spodbudo! Da začnemo računati na konec, ki se bliža... Naj ta misel vstaja v naši glavi spet in spet, ko nas življenje vleče k tlom, ko nas dolar mami s svojo očarljivo silo, ko nas materializem stiska v svoj mrzli objem... Nekoč bo vse padlo od nas. Memento mori — spominjaj se smrti!

Ob koncu naj izrečem samo skromno prošnjo.

Pokličimo si v spomin 12.000 naših mož in fantov, ki jih ni več, ne samo danes. Naj njihove vrste vstajajo v našem spominu vsak dan! Da spoznamo njihov delež v naši borbi. „Večje ljubezni nima nihče kot tisti, ki dá svoje življenje za svoje prijatelje.“

Poglejmo vsak dan vase in si odgovorimo, kako mi razumemo poslanstvo, ki ga imamo v svetu, kako mi doprinašamo svoj delež k moči in rasti Kristusa v svojem okolju.

In tu imate odgovor na vprašanje: zakaj smo tu, zakaj smo ostali živi, zakaj nas je Bog presadil na tuje? Če imamo drugačen odgovor, potem smo v usodni zmoti. Drugačen odgovor bi bil nevreden nas in nevreden naše zgodovine.

NAJLEPSI DAR SVOJCEM IN PRIJATELJEM V
DOMOVINI SO TRI KNJIGE ROMANA PISATELJA
KARLA MAUSERJA LJUDJE POD BIČEM

SLOVENSKA VOJSKA

Najmočnejši porok svobode, samostojnosti in neodvisnosti je lastna vojska. Vsi predpisi, zakoni in vse mednarodno pravo ne pomagajo nič, ako se ogroženi narod ali država ali pleme ne zna samo braniti. Ne moremo si predstavljati države brez vojske.

Skoraj povsod velja načelo, da mora vsak zdrav mož služiti vojake in se pripravljati za obrambo domovine. Samega sebe bi slepil tisti, ki bi mislil, da bo kdo drugi branil njegovo domovino. Zadnja desetletja dokazujejo, da vse mednarodne pogodbe in konvencije in mednarodne ustanove (Varnostni svet) ne preprečujejo napadov na mirne države.

Lastna vojska je torej nujnost za vsako državo. In na lastno vojsko mora misliti tudi vsak državni narod, t. j. narod, ki je politično tako dozorel, da hrepeni in zahteva lastno državo. Tak državni narod smo tudi mi Slovenci. Anketa v Zborniku Svobodne Slovenije 1966 je pokazala, da vsi Slovenci vseh političnih prepričanj zahtevajo slovensko državo bodisi v povezavi s suverenimi državami naših južnoslovanskih sosedov, ki edini pridejo za to povezavo v poštev, bodisi brez te povezave. Ne bom se spuščal v vprašanje, kaj je boljše in s čim so naši narodni interesi bolj zavarovani. Poudariti pa hočem to, da je v vsakem primeru slovenski državi potrebna lastna vojska.

Mislím, da moramo mi protikomunistični borci, ostanki prve slovenske narodne vojske, ki je povezala različne protikomunistične formacije (domobranice, legionarje, četnike itd.) v enotno slovensko armado, premišljevati o problemu slovenske vojske. Naši strokovno usposobljeni častniki pa so dolžni, da pripravljajo načrte za bodočo slovensko vojsko. Vojaške tečaje, ki smo jih imeli med vojsko, bo morala nadomestiti slovenska vojaška akademija, ki bo vzgajala vojake v slovenskem duhu.

Jasno je, da se bo morala vojaška vzgoja prilagoditi slovenskim razmeram in potrebam. Pred očmi moramo imeti dejstvo, da je danes v Jugoslaviji 1.600.000 Slovencev, izven Jugoslavije pa 400.000. To skupno številko moramo imeti pred očmi, ko razmišljamo o slovenski vojski. Tistim, ki mislijo, da smo premajhni, da bi imeli lastno vojsko, moramo odgovoriti samo to, da ni nobena država na svetu premajhna za lastno vojsko, ker je poleg varnosti treba vpoštovati tudi vprašanje narodnega ponosa. Stvar politične spretnosti pa je, da si majhna država zna zavarovati svoje meje in svojo neodvisnost s pravo izbero prijateljev in zaveznikov, s sklepanjem ugodnih mednarodnih pogodb, s primerno povezavo s sosedi itd. Ta vprašanja naj rešijo politiki. Vojaki pa naj slovenskim razmeram primerno organizirajo slovensko vojsko.

Ne bo odveč, ako v tej zvezi pogledamo, kaj mislijo o vojski drugi narodi. Nedavno je v Argentini izšel prevod obširnega dela, ki ga je napisal severnoameriški sociolog Samuel P. Huntington. Nad 500 strani debela knjiga ima naslov „Vojak in država“. Marsikatera opazka v tej zanimivi vojaški knjigi je važna tudi za naše slovenske razmere. Pisec obravnava vprašanje

socialne varnosti, kar posega v civilno-vojaško področje. Želim podati nekaj misli iz te knjige.

Huntington podaja najprej zgodovinski razvoj vojske. Omenja zglede narodne vojske (Švica, Avstralija) in poklicne vojske (Prusija), ki sta dva nasprotujoča si in nespravljiva pola narodne obrambe. Tu je vzrok raznih problemov med civilnimi in vojaškimi oblastmi.

H. postavlja trditev, da je vojska sestavni del države oziroma njena oborožena roka. Ima v državi posebno nalogo in zato tudi posebno stališče ter tudi vpliv na ostale panoge državnega življenja. Vojska ima svoj vpliv v vladi, v političnem življenju, v ideoloških borbah in sploh v vsem javnem življenju. Dobro je tam, kjer so si civilne in vojaške sile v ravnotežju, slabo, kjer tega ravnotežja ni.

Pravilno razmerje med civilno in vojaško oblastjo je pogoj za dobro in pravilno državno varnostno politiko pa bodisi, da je država ogrožena od zunaj bodisi, da jo ogrožajo notranjo sovražniki. Civilno oblast predstavlja vlada, vojaško pa vodilni častniki.

Kadar govorimo o poklicni vojski, mislimo na častnike, ki so se v tem poklicu izobrazili in ga izvršujejo vse življenje. Moralna višina vojske je seveda podobna splošni moralni višini tiste družbe, ki je to vojsko ustanovila.

Zanimiva je avtorjeva trditev, da je človek edino bitje, ki v borbah uničuje svoje sovrstnike. Vojskovati se je staro človeški opravilo. Razlika med starimi dobami in moderno dobo je samo ta, da so stare vojščake sedaj nadomestili poklicni vojaki z obsežno vojaško izobrazbo. Klasični primeri starih vojščakov so Darij, Džigiskan, Aleksander Veliki in dr. Odlikovali so se v drznosti, zagonu in v tem, da se niso ozirali na žrtve. Moderna vojska uporablja tehniko in poskuša dosegati uspehe z najmanjšimi žrtvami. Danes v splošnem nimamo več ne starih vojščakov ne najemniških vojsk.

Vojak ima neko konkretno nalogo v družbi. Družba pa želi kontrolirati izvrševanje te naloge. Tu lahko nastanejo napetosti in konflikti. Gre namreč za vprašanja: Kako bo vojak vršil svojo poklicno dolžnost? Kolikšen vpliv ima civilna oblast na vojsko in narobe, kolikšen vpliv ima vojska na civilno oblast?

Glede politične ideologije more tako na vojaški kot na civilni strani iti razvoj v štiri smiri in se tako lahko razvijejo štiri sistemi: liberalizem, marksizem, fašizem in konservatizem. Vprašanje je, v kakšnem razmerju je vojaška etika do vsakega teh ideoloških sistemov. Liberalizem (ki ga pa ni razumeti v svetovnonazorskem smislu) ceni nad vse človeško svobodo in dostojanstvo, se bori zoper vsako nasilje in vsako omejitev svobode; zahteva svobodo izražanja, mišljenje in delovanja. Vojaška etika pa sloni ni ideji, da je človek slaboten, da mora biti vedno pod oblastjo, da mora ubogati, ča je torej treba njegovo svobodo omejiti. V nasprotju z liberalno miselnostjo je s stališča vojaške etike vojna najbolj upravičeno sredstvo narodne politike.

Ko pa primerja H. vojaško etiko in fašistični sistem, je mnenja, da v mnogih točkah soglašata. Oba smatrata vojno za najvišje človekovo udejstvovanje. Oba poudarjata moč oblasti in podrejenost volji voditelja.

Maršalisti in vojaki smatrajo vojno za temeljno opravilo, poudarjajo važnost oblasti in važnost skupnosti (kolektivov) za socialno življenje.

Konservativci imajo podobno etiko kot vojaki, zati v njihovem sistemu ne nastajajo trenja z vojsko.

Iz gornjega je razvidno, da je vprašanje organizacije vojske v veliki — če ne odločilni meri — odvisno od tega, v kakšnem ideološkem ali političnem sistemu živi narod ali država. Od tega sistema je odvisna večja ali manjša harmonija med civilno in vojaško oblastjo.

Ko bomo urejevali slovensko državo in slovensko vojsko, bomo morali imeti pred očmi vse te momente. Ni zadostna samo želja po lastni državi in lastni vojski, potrebna je tudi dobra ureditev odnosov med civilno in vojaško oblastjo.

Franc Zorec-Kocelj

Niko Šivic:

SONETNI VENEC

IV. sonet

Glas bolne grude udarja mi v uho
in jaz nad njo razpenjam roke svoje,
da strgal bi trpljenja ji ovoje.
Preveč, preveč zavpila je v nebo

nasilni Smrti izročena kri —
za možem žena, brat za bratom joka
Kje mati je, da detetu dá soka?!
Vseh teh ni več. Od njih so le kosti,

lobanje bede in krvavi venci,
ki glasno govore: „To so mučenci“
Še vedno novi rastejo grobovi,

v katerih naši vrli spe sinovi.
O, domovina, ti si mučenica!
Ulivajo se solze mi na lica.

V Vestniku, 5/6, 1962, je ing. A. Matičič predstavil Nika Šivica kot človeka in vojaka danes pa mu postavljamo spomenik kot pesniku. Je to le 4. sonet, sledili bodo še nekateri; vsega Sonetnega venca pa žal ne moremo objaviti, ker oseba, ki ji je bil Sonetni venec posvečen, še živi. (Op. ured.)

ORGANIZACIJA IN DISCIPLINA

Doma odklanjajo organizacijo

Iz domovine prihajajo poročila, da so ljudje doma izgubili smisel za organizacijsko ali društveno delovanje. Posebno hudo je v tem oziru pri mladini. Dočim so nam Slovencem včasih očitali, da smo pretirani organizatorji, da je Slovenija kar preveč na gosto posejana z različnimi društvi in da skoraj ni človeka, ki ne bi bil aktiven član več društev, pa je danes v Sloveniji tak položaj, da je prostovoljnih organizacij zelo malo in še to malo ali nič ne delajo in da rojaki doma v splošnem počejo imeti opravka z organizacijami niti z obveznimi. Bivši prosvetni in školski domovi (sedaj so to združni domovi) samevajo; kvečjemu inajto tu in tam kako kino predstavo. Več domov pa so že prodali in spremenili v obrtne delavnice, tovarne ali skladišča (upr. na Uncu).

Kje so vzroki te velike spremembe v dvajsetih letih? Zakaj ta ta odpor zoper organizacije? *Nedvomno zaradi pomanjkanja svobode.* Komunistični režim je razpusil in uničil vse organizacije — verske, politične, kulturne, strokovne, mladinske itd. — ki niso direktno služile njegovim ciljem. Namesto teh je postavil svoje organizacije, v katere so se morali ljudje obvezno včlaniti. V tistem trenutku je bil pri ljudeh ubit smisel za organizacijo in zlasti še smisel za disciplino in za žrtve, ki so združene z delovanjem vsake organizacije. Prisilna organizacija, prisilni sestanki in pr silno plačevanje članarine za te režimske organizacije je imelo za posledico, da so ljudje zasovražili vse, kar diši po organizaciji. Zlasti še pa so zasovražili disciplino, ki je temeljni kamen vsake organizacije; disciplino smatrajo za odvratno in nepotrebno žrtev, za zlo.

Kako je med izseljenci?

Izseljenci, ki niso okusili komunističnega režima, so prinesli iz domovine veselje in smisel za organizirano delo. Zato so povsod, kjer so se naselili svobodoljubni in demokratični slovenski izseljenci, nastale številne organizacije. V Argentini smo npr. našli nad petdeset organizacij, ki so jih ustanovili naši rojaki, ki so prišli semkaj po drugi svetovni vojni. V zadnjih dvanajstih letih je bilo samo na področju Velikega Buenos Airesa zgrajenih sedem društvenih domov in je bilo za njihovo gradnjo samo v letih 1965/66 porabljenih nad 20 milijonov pesov. *To ustvarja svoboda!* Ljudje se prostovoljno in svobodno združujejo v organizacijah, ki se jim zde potrebne in koristne in prostovoljno prevzemajo nase ogromne žrtve za ta tvoja društva.

Ugotoviti pa moramo — in to zlasti ugotavljajo izseljenški duhovniki v Evropi, — da mnogi mladi ljudje, ki so prišli pozneje, ali ki

prihajajo sedaj iz domovine na trajno ali začasno delo v tujino, tudi tukaj zunaj v svobodi nimajo pravega smisla za organizacijo in disciplino. Pozna se jim, da so živeli v komunističnem ozračju, da so obvezno morali biti člani komunističnih organizacij in so se morali obvezno udeleževati raznih sestankov in prireditev. Vse to se jim je zastudilo in sedaj nočejo sodelovati niti v svobodnih organizacijah. Če pa kje sodelujejo, ni v njih tiste vztrajnosti in tiste discipline t. j. prostovoljne pokorščine pravilom in ukrepom demokratično izvoljenih odborov, kot je pri starejših izseljencih, ki so prinesli organizacijsko tradicijo iz domovine.

Ali so nam organizacije še potrebne?

Pod vplivom dogodkov v domovini in pod vplivom novejših izseljencev se tu in tam tudi med nekaterimi starejšimi izseljenci pojavlja mnenje, da nam organizacije niso več potrebne in da bi bilo bolje, da pustimo vsakomur, da dela, kar hoče. Posledica takega mišljenja je nastajanje klikarstva, omizij, skupinic, ki skušajo na razne brezobzirne in nedemokratične načine vplivati na javno mnenje. Med temi skupinicami nastajajo borbe, prepiri, spori, ki rušijo in slabijo slovensko skupnost. Pojavljajo se listi in lističi, ki brez čuta odgovornosti napadajo naše verske in narodne svetinje, ki neresnično prikazujejo pretekle in sedanje dogodke in blatijo naše javne delavce. Res je, da gre večina naših rojakov mimo vsega tega, vendar ti pojavi škodujejo skupnosti.

Zdravilo zoper te nezdrave kimerske pojave je v tem, da krepimo naše organizacije in damo vsaki tisto mesto in tisto veljavo, ki ji gre po poslanstvu, ki ga med nami vrši. Okrepiti moramo med ljudmi čut odgovornosti, čut discipline, čut demokracije, ki prizna vodstvo, ki je bilo demokratično izvoljeno. Ko bomo med ljudmi okrepili ta čut, bodo sami po sebi splahneli nezdravi pojavi, ki so med nami.

Ni to prvič, da se med Slovenci pojavlja odpor zoper organizacijo, disciplino in avtoriteto. Tudi po prvi svetovni vojni se je pod vplivom splošne povojne razrvanosti, pod vplivom sovjetske komunistične revolucije, katere ideje so širili po Evropi in tudi pri nas vojni ujetniki, ki so se vrnili iz Rusije, ter pod vplivom tujih mladinskih gibanj pojavilo med Slovenci mladinsko gibanje, imenovano „križarstvo“. To gibanje je lepo popisal Ruda Jurčec v svoji knjigi „Skozi luči in sence“. Sprva je bilo to gibanje versko obnovitveno gibanje, pa se je kmalu sprevglo v politično klikarstvo, ki je širilo naziranja, da organizacije niso potrebne in da so nepotrebne vse avtoritete — tudi cerkvene in da je nepotrebna in celo škodljiva disciplina, ker duši osebne pobude. Grozil je razkroj slovenske družbe, toda ta razkroj so zaustavili možje kot so bili npr. prof. Tomec, prof. Ehrlich, dr. Natlačen, Gabrovšek in še mnogi drugi, ki so s škofom dr. Jegličem na čelu zopet dali veljavo krepki organizacijski urejenosti. Križarskih zablod je bilo kmalu konec in sledilo je doba velikega vzpona slovenskega naroda.

Za omenjeni vzpon se moramo zahvaliti izredno močni slovenski organiziranosti, veliki dejavnosti, ki so jo pokazale številne organizacije in trdni disciplini, ki je prešinjala članstvo teh organizacij. Naj spomnim tu samo na orlovstvo, ki je bilo verjetno v vsej novejši slovenski zgodovini najbolj trdno urejena in najbolj disciplinirana slovenska organizacija, ki je v nekaj letih spremenila lice naše domovine. Iz orlovstva je izšla večina poznejših slovenskih javnih delavcev, večina legionarjev, vaških stražarjev in domobrancev. Poleg izredno uspešne orlovske organizacije smo imeli tudi zelo močno združeno organizacijo, odlično politično in prosvetno organizacijo itd. Na cerkvenem področju pa sta škofa dr. Jeglič in dr. Rožman utrdila cerkveno organizacijo, ki je poskrbela za izredno živahno versko življenje na Slovenckem.

Zaključek

Kakor je po prvi svetovni vojni in po zablodah križarstva rešila slovenski narod krepka organizacija s trdno disciplino in spoštovanjem avtoritete, tako nam bo krepka organiziranost v pomoč tudi sedaj po drugi svetovni vojni in njenih strahotnih posledicah. „V organizaciji je moč!“ je vzkliknil svojčas dr. J. E. Krek. Tudi za nas izseljence velja ta klic. Samo močna in trdna organizacija nas bo ohranila. V požrtvovalnem sodelovanju pri naših verskih, vsenarodnih, političnih, prosvetnih, mladinskih in dr. organizacijah ter pri sodelovanju v naših domovih, ki so živa priča našega bogatega organizacijskega življenja, je tudi naša moč in rešitev.

V. Č.

*V prihodnji številki bo objavljen točen popis I. kamnite
mize na Pristavi dne 5. marca 1967 — To bo najlepši
spomin ob 50-letnici Majniške deklaracije*

Konzorcij Vestnika

Komunistična oblast v domovini se z vsemi sredstvi trudi, da bi razkrojila in razbila slovensko protikomunistino emigracijo in da bi izseljence pridobila in jih uporabila za svoje namene. V ta namen zastopniki komunistične oblasti (poslaniki, konzuli itd.) uporabljajo sto in sto načinov, s katerimi skušajo doseči svoje cilje. Tako npr. brezplačno razpošiljajo med izseljence in zlasti še na naslov slovenskih domov in organizacij svoje publikacije, vabijo izseljence na svoje ladje, kjer jih gostijo s klobasami in slivovko, ponujajo razne — tudi denarne ugodnosti itd.

Eno izmed sredstev za pridobivanje izseljencev so tudi obiski domačih umetnikov. Posebno radi pošiljajo po svetu slovenski okteti. Vedo namreč, da je med izseljenci živa ljubezen do slovenske pesmi in da bo torj verjetno koncert tega okteta privabil mnogo izseljencev, ki se bodo v koncertni dvorani naenkrat znašli skupaj z diplomatskimi zastopniki rdečega režima. Prvi korak infiltracije je s tem izvršen, potem bodo sledili še drugi, ki naj pomagajo razkrojiti svobodno slovensko protikomunistino družino.

Da je slovenski oktet samo propagandno komunistično sredstvo, ni potrebno še posebej dokazovati. Je pa to razvidno tudi iz tega, da se jugoslovanski diplomatski predstavniki silno trudijo, da bi prišlo do gostovanja tega okteta v nekaterih državah Južne Amerike. Bivši kulturni ataše jugoslovanskega poslaništva v Buenos Airesu g. Strelec je naprosil številne osebe — Slovence in Argentine —, da bi posredovali pri argentinski vladi, da bi dala dovoljenje za gostovanje okteta. Tudi pri vladi v Uruguayu se je trudil, da bi dovolila obisk okteta. G. Strelec tega gotovo ni delal samo iz ljubezni do slovenske pesmi, ampak je bil glavni namen popolnoma drug in sicer tisti, ki ga je zasledoval ves čas svojega triletnega bivanja v Argentini: razbiti slovensko protikomunistično emigracijo in nato uničene ostanke prepeljati v komunistični tabor.

Mi ne trdimo, da so člani Slovenskega okteta komunisti. Nasprotno, prepričani smo, da niso komunisti. Domači komunistični režim se namreč prav dobro zaveda, da bi z izrazitim komunističnim pevskim zborom žel mnogo manj (ali pa sploh nobenega) uspeha, kot ga lahko doseže z zborom, ki ne velja za komunističnega. Je pa oktet v režimski službi in je zato hote ali nehote rdeči agent.

Velika večina zavednih slovenskih izseljencev ne naseda režimskim vabam. Vendar jih je nekaj, ki iz sentimentalnih razlogov ali iz radovednosti ali premajhne zavednosti ali iz politične špekulacije klonejo in gredo na propagandne koncerte Slovenskega okteta, kakor hodijo tudi gledat propagandne domače komunistične filme ali sprejemajo vabila na jugoslovanske ladje ali se udeležujejo nogometnih tekem, pri katerih sodelujejo moštva iz za železne zavese prav z istim namenom, kot ga ima Slovenski oktet. žalostno je to! Dvakrat žalostno pa je, ako nasedejo slovenski javni delavci

ali celo protikomunistični borci, ki bi morali biti luč v temi in usmerjevalci in idejni vodniki slovenske protikomunistične emigracije.

— — —

Nedavno je slovenski oktet gostoval v Združenih državah. Iz poročila, ki ga je objavila ženska revija „Zarja“ (števil. 8) o tem gostovanju, posnemamo, da je bil oktet na obisku tudi v Washingtonu, kjer je bil počaščen s prigrizkom v kongresni stavbi. Za to sta poskrbela dva slovenska staroseljenca: poslanec J. Blatnik in komisar Civil Service Lud Andolšek. Popoldansko malico in večerjo pa sta nudila okteto na svojem domu nova slovenska naseljenca in protikomunistična izseljenca pisatelj Mirko Javornik in prof. dr. Ciril Žebot.

— — —

Kot glasilo slovenskih protikomunističnih borcev smatramo za svojo dolžnost, da k temu pripomnimo tole:

Razumljivo je, da se je za oktet zavzel J. Blatnik, poslanec republiške stranke, ki je sicer slovenskega rodu, toda velik zagovornik Titovega režima in eden najbolj levičarskih članov kongresa in stalno nastopa v korist jugoslovanskih komunistov.

Ni pa razumljivo, da sprejema in časti člane okteta prof. dr. Ciril Žebot, vodilni funkcionar Slovenskega državnega gibanja. Ali morda ne ve, da oktet nastopa kot predstavnik Titove komunistične Jugoslavije. Zaveden Slovenec in protikomunist in zlasti še borec za svobodno slovensko državo ne bi smel imeti z agenti komunističnega jugoslovanskega režima nobenega stika. Slovenski protikomunistični borci obsojamo to dejanje! M-c

50-letnica Majniške deklaracije nujno zahteva novo izpoved svobodnega slovenstva o veri v bodočnost našega naroda: kakor tedaj, tudi danes brez komunistov.

Razdvojenost med bivšimi domobranci, oziroma protikomunističnimi borci je dosegla obseg, ki ga noben slovenski človek, ki trezno misli in dogodke presoja izven svojih osebnih predsodkov, ne more opravičiti; postala je žalostno poglavje življenja naše emigracije.

V članku, ki je izšel v Taboru (št. 11, 1964, stran 210) zpod peresa dr. Stanko Zupana: "Po njih delih jih boste spoznali", ni več razpravljanja o iskanju, kaj vse bi moglo doprinesti k tragediji Slovencev izpred 20—25 let, postavlja se kar dognano dejstvo, da je edini krivec samo Narodni Odbor, pa čeprav se je pravzaprav Narodni Odbor šele par dni pred popolnim razsulum Nemčije pojavil kot dejstvo.

Sam članek morda ne zasluži kakšne posebne pozornosti, razkriva pa, da je temu članku podobna miselnost nekaterih naših ljudi, ki že temeljno kaže smer v osebno sovraštvo, kar je nevarno tembolj, ker je čisto istosmerna komunistični miselnosti, da se z nasprotniki namreč ne samo sme, ampak **mora obračunati**; če nasprotnik drugače ne umolkne, je treba sčeti po sredstvih, ki ga prisilijo, da ničesar več storiti ne more, prav, taker so svojčas doma komunisti postavili načelo: „Pa če samo pet Slovencev ostane, samo da so ti komunisti, pa je dovolj“. S tem komunističnim načelom in miselnostjo omenjenega članka ni v bistvu prav nobene razlike.

Če miselnost tega članka osvojimo, potem niso komunisti nobenega zla storili, če so vrnjene domobrance mirno pobili. Miselnost članka jia oprošča vsake pogreške, ker če sme eden, je isto upravičen storiti tudi drugi: **uničenje nasprotnika za vsako ceno.** (Točka 4, str. 232, Tabor 1964.)

Nikakor ni v čast listu, ki se bori proti komunizmu, da prinaša članke z vsebino, ki je po notranjem smislu čisti posnetek ideje, proti kateri so se naši ljudje uprli in so tisoči in tisoči bili zato pomorjeni.

Take in podobne članke bi moral urednik piscu vrniti v popravilo, da bo varnost življenja pravega ali domnevnega nasprotnika zavarovana, in se ne skriti pod enostavni izgovor, da je v listu za vse prostora, ker potem imajo v njem komunisti enako pravico, ker nobenemu ni na čelu označeno, da je komunist; znano je, davsak komunist zanikava, da je to. Vemo pa tudi dobro, da znajo komunisti vsak spor izrabiti v svoj prid.

Častneje, možato in bolj bojevniško bi bilo, če bi stvarno vzeli na znanje stvari, ki jih več spremeniti ne moremo. Taka razmotrivanja bi se vršila na višji ravni, v zavesti, da bo zgodovina spregovorila polno resnico in postavila brezobzirno sodbo, pa naj mi še tako vse obračamo po vetru svojih želja. Nobenemu ne bo pomagano če hoče danes kaj prikazati za belo, če je bilo črno. še tiste njegove resnične postavke bodo postale dvo-mljive, ki bi drugače služile pravi sodbi.

Skoro izključeno bi bilo, da bi v domobranski organizaciji prišlo do sporov, če bi organizacija res vztrajala izključno na tovarištvu in podpiranju invalidov. Toda domobranci smo obdržali načelo, da se bomo tudi še v naprej proti komunizmu borili. Za uspeh naših akcij smo bili ogoljufani. Prišli smo v tujino in orožje nam je bilo vzeto iz rok. Ostaja nam samo še možnost idejne borbe. Borba brez orožja pa zahteva močne, razgledane, duhovno disciplinirane ljudi. Sedaj ni več komandantov, ki za svojo edinico odgovarjajo in imajo tudi možnost, da disciplino vzdržijo. V idejni borbi je pa vsak posameznik edinica sam zase, komandant sam sebi. Nujno se pojavijo težave, lastne človeški naravi: vsak ima svoje misli, svoj načrt in svojo taktiko. Ko pa se to zgodi, nimamo več opravka z "vojsko", ostane samo „politika“. Samo po sebi ni to nikako zlo, če ovlada iskrenost, navadno pa prevladajo človeške slabosti; več znam, več vem in sem bolj sposoben. Ker pa posameznik nič ne pomeni, si poišče somišljenike in tako se pojavijo "skupine" in posledica je razdvojenost prav tam, kjer bi jo bilo najmanj pričakovati.

Pri taki „politični“ situaciji bi bila še možna enotna linija proti istemu idejnemu nasprotniku, vsaj v glavnih potezah, na zunaj. Pa protikomunistični borci niso bili samo domobranci in na tej podlagi se preteklost različno ocenjuje. Vsaka skupina hoče imeti svoj prav v zakupu. Hoče za uspevanje v prihodnosti imeti svojo utemeljitev, v preteklosti. Gotovo pa je, da je v vsem človeškem prizadevanju gotovo samo eno, da nč ni pogršil samo tisti, ki nič storil ni. Da se pozornost odvrne od sebe, je pač treba kazati na pogrške druge skupine in tako je prepričanje kaj lahka zadeva. Tako smo zašli v slepo ulico, ko bi morali vse storiti za dosego zmage nad enim skupnim sovražnikom, pa vse sile osredotočimo v notranjo medsebojno borbo in v tej borbi ima sovražnik kar prav dobre zaveznike, ker nasprotnike ima še samo po imenu; nevarna kopja se lomijo med tistimi, ki se jih je prej bal, njemu je še celo dana možnost, da sodeluje in pomaga, da se očitki, predbacivanja, podmene čim bogatejše. Tako gre notranja borba do vseh razpoložljivih možnosti, pride do neumnih trditvev in ta „navijanja“ vodijo do stanja, ki se označuje kot sovraštvo. Resnico najti se nihče ne potrudi, vse kar se trdi in govori, služi samo še interesom posameznih skupin v smeri cilja za zmago. Sprava in enotnost postane nemogoča, ker vsak izmed vodnikov hoče biti najmodrejši in najčistejši.

To ugotavljanje je namenjeno onim, ki so dobre volje, da spoznajo od kod in zakaj tako hudo nasprotstvo, ki ga pametno razglabljujejo človek nikakor ne more odobravati, se mu čudi in prične obsojati, pa žal, redko pravilno, ker se več ali manj pri tem nerazumevanju, verjetno priključi eni ali drugi skupini in pod tem vplivom, ko priporoča spravo in enotnost, kar sam pri sebi ni na to pripravljen, predvideva, da mora druga skupina popustiti, ne pa vsaj nekaj tudi njegova.

V sporu med bivšimi protikomunističnimi borci pa se pojavlja verjetno še drugo dejstvo, ki ga pa nihče prav ne upa v javnosti jasno opredeliti. Po pisanju raznih listov (Triglav, Tabor, Slovenska Država, Smer itd.) si ni mogoče drugače predstavljati, da v resnici za vsemi temi spori gre

samo za nasprotstvo do bivše Slovenske Ljudske Stranke. (To potrjujejo razne okrožnice ZSPB prav posebno pa vse okrožnice, kar jih je v Clevelandu izšlo s podpisom g. Milana Zajca v času, ko se je razdvojenost pojavila!) Vse, kar se imenuje politika, je namerjeno samo proti SLS oz. njenim vidnejšim osebnostim. Niti Stražarji, ne Ljotičevci, ne liberalci, ne monarhisti, ne centralisti, niso nikoli in ne bodo ničesar storili proti interesom slovenskega naroda; edino SLS je kriva vseh zablod in somišljenikom se odreka sploh pravica zagovarjati svoje mnenje.

Sklepa se lahko, da se v ozadju vsega tega spora snuje posebna strankarska formacija, ki bi rada sedanje vrste SLS dokončno razbila in potem sebe postavila na njeno mesto. Pri vsem tem pa ne gre za naslov, ker se vsi nasprotniki skrbno izogibajo nastopati kar jasno proti stranki, opaža se, da gre le za nekatere vidnejše osebnosti, ki so za nje ovira, da bi določena mesta zasedli oni, ker se pač smatrajo za sposobne in upravičene za taka mesta. V takem primeru pa jim SLS ne bi bila več nasprotnica.

Iz naše slovenske zgodovine se zdi, da se poraja sorodno gibanje. ko so se ljudje, ki so jih bila polna usta slovenstva, vezali z Nemci, samo da bi zabranili pohod mladega slovenskega narodnega duha, ker so se bali za svoja udobna mesta. Tako je bila kriva vseh nerednosti in težav v prvi svetovni vojni le SLS, ki je res bila absolutni politični gospodar mišljenja slovenskega naroda, pa se ni povedalo, da je bila v naših krajih stvarni gospodar avstrijska soldateska in so politiki bili v stalni nevarnosti, kdaj bo katerega zmanjkalo. Tako je narod zvojen na krivo pot, oddal dosti glasov raznim strankam: vse so imele dovolj glasov v narodni skupščini v Beogradu, da se je izglasovala Vidovdanska ustava in je na tej bolezni Jugoslaviji bolehala vse do razsula pred Nemci, 1941.

Kot dobri Slovenci, ki sicer malo moremo ali nič dati Sloveniji, moramo priznati, da je smer SLS dosedaj bila pravilna; da so se pa tu in tam dogodile taktične napake, bi ne bili pravični, če bi to zanikali; nikjer pa ni dokazov, da bi bili boljši ljudje iz vrst drugih skupin za vodstvo slovenskega naroda kot pa oni, ki so za svoje vodilo sprejeli program Slovenske ljudske stranke. Pri vseh skupinah je dosti besedi o demokraciji, svobodi, potrebi po novem, pa manjka točne opredelitve na svetovne probleme, razen protikomunističnega stališča, kar pa je vsekakor premalo. Lahko je nekaj razbiti, težko pa na razvalinah znova graditi.

Mi imamo edino možnost uspešno se boriti na političnem poprišču. Vsega drugega nimamo: nimamo močnih in zanesljivih zaveznikov, nimamo gmotnih sredstev. Komunizem se bo ubil, toda ne bo ga ubila borba z orožjem. V idejnem opazovanju bodo narodi spoznali njegov smisel. Narodi, ki žive pod njegovim tiranstvom, ga bodo preoblikovali in v kolikor je v njem gotovo zdravega, bodo svobodni narodi povzeli, ne da bi morali preživeti vse grozote njegove pojave. Le v idejnem odklonu je možna zmaga nad komunizmom. To v naši dobi predstavlja politika. Kdor odklanja politiko v načelu, se ne more stvarno postaviti komunizmu po robu, ker se mu nikjer nima, od samih besedi pa komunizma prav nič glava ne boli; zelo

sorodno, kakor je nekdo zapisal na rovaš navdušenih Slovencev, ki so po čitalnicah napijali slovenskemu narodu, da narod od tega nič nima in bo narodu on mnogo več dal, ko bo vzgojil 10 dobro vzgojenih otrok. Za uspeh je kmalu dosti besedi, vedno pa manjka dejanj.

V demokratični dobi sedanjosti so politične stranke tiste, ki predstavljajo javno voljo ljudi in jo izvajajo. Zato je borba proti strankam v sedanjosti popoln nesmisel. Če ni ene stranke, pa mora na njeno mesto priti druga. Da brez strank ne gre, dokazujejo vsi diktatorji s komunisti vred, ker le potom takih grupacij more kdo dobiti glasove in se tako sklicevati kot pooblaščenec naroda, ker doba, ko so se ljudje vladali po „milosti božji“, danes ne velja več; plave krvi nihče ne more več priznavati, ker po naravi in pred Bogom smo vsi enaki.

Jarež Ovsenik

BRALI SMO

OB 30-LETNICI ŠPANSKE REVOLUCIJE

Dne 18. julija 1936 se je tedaj najmlajši španski general, 43-letni Francisco Franco uprl madridski vladi, ki je izšla iz volitev meseca februarja pod geslom Ljudske fronte in s svojim pohodom iz afriškega Maroka pri Madridu začel špansko državljansko vojno, ki je trajala nato 32 mesecev do 26. marca 1939 in zahtevala dva milijona žrtev. Levičarji celega sveta so vpili, da so se fašistični generali uprli legalni vladi, se povezali z Mussolije pridali, da je revolucije kriv konservativni fevdalizem cerkvene hierarhije ter se je za njega uničenje potrebno postaviti na stran republikanske nijem in Hitlerjem in vodili krvav boj proti demokraciji in za centralizem proti separatističnim težnjam na pr. Baskov. „Napredni katoličani“ pa so geslo, s katerim so vabili vse „napredno človeštvo“ v mednarodne brigade, vlade. „Za demokracijo in proti fašizmu!“ je bilo tedaj prvič postavljeno ki naj rešijo „demokratični“ princip za „ves svet“. Odzvali so se tisoči in tisoči idealnih borcev za demokracijo (samo iz USA 3000!), pisatelji (Hemingway, Malraux itd.), ter se bili za lepšo podobo sveta: za „blagor delovnega ljudstva“, „čistost krščanstva“ itd.

Če danes prebiramo resno zgodovino, npr. zgodovino Španije enega največjih svetovnih pisateljev, publicistov, vodje mednarodnega liberalizma, Frankovega nasprotnika, begunca pred njegovo diktaturo, Salvadorja Madariaga, vidimo, da on oporeka s številkami ne samo legalnosti volitev, temveč tudi rezultatov, ki da so prinesli večino protimarksistični desnici: da, celo predsednik republike, Zamora je izjavil, da so bile volitve „absurdne in nepravilne“ in da je „Ljudska fronta dobila 30.000 glasov manj kot opozicija!“ Tako torej pade temelj, na podlagi katerega smatrajo Francovo

nastop za „upor legalni vladi“. Da pa ni pripravljajl vstaje samo „fašizem s pomočjo Mussolinija in Hitlerja“, so dokazi tu, da je „že 27. februarja 1936 Komintern v Moskvi sklenil sovjetizirati Španijo“, določil Caballera za „španskega Lenina“ in poslal tja ogrskega rdečega diktatorja Bela Kuna za organizatorja „revolucijske situacije“ na terenu, kamor je prišel že marca. Še pred „vstajo“ je bilo porušenih 160 cerkva, 270 oseb ubitih, ni bilo več garancije življenja. Po Madariagu bi vsak hip nastala vstaja, izzvana po agentih Kominterne, ter so jo generali samo prehiteli. Bili so sestavljeni že spiski protikomunistov, ki naj bi jih pobili, da se utrdi sovjetizacija države po moskovskem zgledu in s podporo moskovskih ljudi, ki so v tem času v skupinah prihajali „na teren“ in prevzemali ključne položaje v vladi... (Rosenfeld, Krivicki, Kleber...). Franco je hitro prodiral s svojimi mohamedanci iz Maroka, prišel že pred Madrid, in bi ga zavzel, da se pod pritiskom vsega sveta ni obrnil k Toledu, reševat Alcázar, v katerega se je malopremišljeno zaprla vojska, a se heroično branila napadov. Rešil je Alcázar, toda ko se je vrnil pred Madrid, je tam našel že — mednarodne brigade...

Organiziral jih je Francoz Marti, „mesar iz Albacete“, kot ga je imenoval pisatelj Hemingway, s sodelovanjem vseh poznejših komunističnih poglavarjev raznih narodov, takih kot so bili Dimitrov, tajnik KI, Togliatti, Gotwald, Pieck, A. Codovilla, Lungo, Thorez, Lukacz, Laszlo... Tito je bil tedaj glavni zbiratelj „rekrutov“ v Parizu, kjer jim je v masah falzificiral potne liste in legitimacije... V teh mednarodnih brigadah je bil cvet komunizma vseh narodov: tam je bilo čez tisoč Jugoslovanov, tam so bili Bebler, Maček, Rozman, Gregorič, itd., vsi poznejši vojaški organizatorji partizanov v Sloveniji. V tem času so začele delovati Čeke, ljudska sodišča, teroristična dejanja, uboji frakcionašev, pobijanja duhovnikov, menihov... Tedaj je bilo pobitih 7958 duhovnikov in redovnikov, med njimi 13 škofov... Stalin je rekel: „španska borba ni več privatna zadeva špancev, je skupna zadeva naprednega človeštva“... In tako je Moskva določila tudi — konec vojne in po načrtih izvojevala — poraz. Mednarodne brigade so se umaknile v Francijo, ljudstvo je bežalo v eksil, otroke pa so poslali v Moskvo skupno s španskim — zlatom, plačilom za rusko „pomoč“...

Katoliška Cerkev v Španiji je v tej borbi branila „krščansko kulturo“ in pred vsem svetom dvignila svarilni glas narodom, da bodo pripravljene proti podobnim osvajalnim načrtom komunizma, ki stremi za osvajanjem sveta.

Pri nas smo ta klic slišali in se ravnali po njem. Razstava p. Ledita o krutosti španske revolucije je tudi Slovincem odpirala oči. Knjiga Rdečih mrež je odkrivala sile zadaj za revolucijo... Toda kljub Pismu vsega španskega episkopata, ki je bilo prevedeno tudi v slovenščino, se je Kocbek odločil v Premišljevanju o Španiji za tezo „progressivnih katoličanov“, trdeč, da je vsega kriva samo konservativnost Cerkve. Članek je povzročil razkol v slovenskih katoliških intelektualcih in prelom Doma in sveta. Ta miselnost je potem vodila naravnost v sodelovanje z OF ob prvi revolucionarni situa-

ciji pri nas ,kljub temu, da se nekdanji „progresivni katoličani“ ob Guer-
niki že zdavnaj obsodili tudi komunizem (Mauriac, Mounier...).

Da pa so tisti, ki so videli v španski revoluciji orodje svetovnega ko-
munizma, imeli prav, izpričujejo danes sami vodilni člani republikanskih
vlad tistega časa. Tako je **Jesus Hernandez**, tisti, ki je dal odpeljati španske
otroke v Rusijo, napisal debelo knjigo, ki ji je dal naslov. **Bil sem Stalinov**
minister, to se pravi: izvrševalec Stalinove volje v Španiji. Prav tako je
drugi član Kominterne **Delgado** zaključil svojo knjigo **Kako sem izgubil**
svojo vero v Moskvo s tem nemim prizorom: — Stalin: „Koliko časa je
trajala španska vojska?“ — Vorošilov: „32 mesecev.“ Stalin je prižgal
cigareto in mu pomežiknil. Razumela sta se. — To se pravi: vsa ta krvava
revolucija je bila aranžirana, da pridobi Stalin na času, uredi svoje spore
s frakcionaši (čistke!) in pripravi tla za sporazum — z Nemčijo, ki je sledil
par mesecev nato... In še tretje pričevanje: „Kremelj je obsodil zap-
adni svet. On odreja in določa napad... Poslužuje se komunistične partije,
da zaslužni svet. Zdaj gre samo za to, ali je zahodni svet pripravljen dovo-
liti, da ljudje Kremlja izpolnijo svojo strahotno zamisel... svetovno oblast
s tolpmi azijskega barbarstva?“

To niso besede iz kakšnega škofijskega lista, ampak napisal jih je
najbolj krvavi general rdeče španske vojske **Valentin Gonzalez**, „El Cam-
pesino“, na koncu svoje knjige **Vrnitev iz ZSSR**.

In posledice pri nas? Nekdanji slovenski in jugoslovanski veterani
Mednarodnih brigad so bili avantgardisti „jugoslovanskih vstaj“ z istimi
„protifašističnimi“ gesli pa tudi z istimi krvavimi in zločinskimi metodami.
Prišli pa so na oblast resnično s pomočjo sovjetske Rdeče armade, s „tolpa-
mi azijskega barbarstva...“ Zdaj predstavljajo s Titom in njegovim na-
mestnikom Kočo Popovićem vred in z večino generalov — „jugoslovansko
plemstvo“.

S takšnim zaključkom, kot se je završila španska vstaja, pa je bila
Evropa rešena sovjetskih klešč in padca „v komunistično suženjstvo“.

Tine Debeljak

(Svobodna Slovenija 21-7-1966)

OSTRI NACIONALIZEM

Dva Slovenca, en Hrvat in en Srb, vsi štirje vodilni komunisti, so na
dolgo in široko razpravljali o „mednacionalnih odnosih“, pri čemer mislijo
na razmerja med narodi v Jugoslaviji. Vsi se strinjajo, da se je nacio-
nalizem pri vseh narodih zaostрил. Vsi zvrčajo krivdo na „birokratizem in
etatizem“, se pravi na razvpite razmere, kakršne so bile v Stalinovi Rusiji
in v prvih desetih povojnih letih v Jugoslaviji. Takole so se odrezali:

'Podvalili' so nam — zato so razviti

Milentije Popović je v beograjskem tedniku NIN 30. 1. zapisal, da se nacionalizem začenja, ko „določeni sloji“ skušajo interese delovnih ljudi svojega naroda izkoristiti za „utrditev lastnih pozicij znotraj naroda... Nacionalizem in ideje nacionalizma se torej začenjajo oglašati pri nas tudi kot obramba birokratizma pred silami samoupravljanja in neposredne demokracije...“

Popović je naravnost prešel k stvari, ko je rekel, da morajo Srbi predvsem paziti na „velikodržavni nacionalizem“ in na „nacionalizem velikega naroda“. Kot primer je navedel, da je neka ugledna ustanova izdala knjigo, v kateri je rečeno, da je Kajmakčalan srbska zemlja. Ko pa v Makedoniji pravijo, da to ni res, „se nekateri komunisti v Srbiji čudijo, da so ljudje v Makedoniji tako občutljivi. Preseneča jih torej 'preobčutljivost' Makedoncev, namesto da bi jih presenečala neobčutljivost in pomanjkanje političnega posluha pri komunistih Srbih.“ Podobno je s čisto šovinistično razlago dogodkov iz aprila 1941, da so zanje krivi Hrvati, ki je bila tudi objavljena.

„V tem okviru lahko govorimo tudi o težnjah po unitarizmu,“ piše Popović, kajti nekateri menijo, da je federacija odvisna od sile in moči v centru, brez česar da ni skupnega življenja narodov. To je konzervativno mnenje, ki ne razume demokratičnega razvoja, a spremembe na tem torišču so politično sila občutljive. „Nadalje lahko govorim o domišljavosti ekonomsko razvitega naroda in o nacionalni preobčutljivosti majhnega in novega naroda,“ piše Popović in cika na Slovence in Makedonce. Komunisti bi morali biti osvobojeni vseh vrst nacionalizma, kajti leta 1943 so se narodi Jugoslavije prostovoljno združili in niso imeli „nobenega posebnega osvoboditelja in združevalca“. Osnovni konstituiraajoči element ni bil srbski narod, ampak delavski razred in KP.

Popović navaja nekaj lepih primerov nacionalističnih pogledov. Nekateri pravijo, da močan unitarizem in centralizem krepita tudi nacionalistično razpoloženje (v ne-srbskih republikah), zaradi česar naj bi bil ta nacionalizem upravičen. Drugi (Srbi) pravijo, da je treba reševati Jugoslavijo in federacijo pred centrifugalnimi silami, ki so po naravi separatistične. Zato naj bi bilo v imenu socializma treba braniti centralistične pozicije. V Srbiji — in ne samo tam — je značilno takole modrovanje: „Ker so Slovenci in Hrvati bolj razviti kakor mi, ker so nam 'podvalili' v dosedanji graditvi, imamo zdaj tudi mi pravico 'podvaliti' drugim narodom.“ Običajno geslo nacionalizma v Srbiji je: „Ker so drugi nacionalisti, imamo tudi mi pravico biti isto.“ Tako vsak nacionalizem nastopa v imenu svojega naroda in se rešuje pred nečim. Eni se čutijo prizadete, ker zaostajajo v razvoju; drugi zato, ker se ne razvijajo naglo; tretji pa zato, ker se ne morejo normalno hitreje razvijati.

Popović piše o nacionalizmu v Srbiji in navaja primer, da je neki slovenski zgodovinar na sestanku zgodovinarjev želel govoriti francoski, češ da se lažje izraža v francoskem kakor v srbskem jeziku. Nekateri Srbi-

komunisti so se čudili, kako to. „Mnogi izmed njih pa ne znajo slovenski in jim tudi nikoli na misel ni prišlo, da bi se učili slovenskega jezika.“ Ti tovariši si zamišljajo razvoj takole: „Narodi so ostanek starega, se bodo preživeli in nastala bo ‘Jugoslavija’ in ‘jugoslovanska družba’, ‘jugoslovanski čut’, ‘Jugoslovan’.“ Samo po sebi se jim zdi razumljivo, da bodo ‘Jugoslovani’ govorili srbski in za tem „očitno živi ideja o asimilaciji kultur naših narodov v večje narode,“ kar nima zveze z marksizmom. Zlasti med mlajšimi generacijami v Srbiji je razširjeno gledanje, da bodo nacionalizem, ki se zadnja leta širi v Jugoslaviji, premagali z nečem, kar bo nad posameznimi nacionalizmi in nacionalnimi kulturami, a tudi to je nemarksistično. Nacionalizem bo izginil tako, da bo poražen znotraj vsega naroda in da se bo njegova kultura razvila kot socialistična in antinacionalistična. Sprejemanje kulturnih stvaritev drugih narodov mora biti vedno prostovoljno.

Nacionalisti govore o „zaostajanju Srbije“ in o tem, da bodo s tistimi, ki so ušli naprej, pomerili sile zdaj, ko bodo zgradili Džerdžap in druge ključne objekte. Tudi proga Beograd—Bar spada mednje. Ideološko osnovo nacionalizmu pa hočejo najti v daljni minulosti, ker v sodobnih tokovih izgublja bitko. „Hkrati je to poskus, da bi medsebojna povežali nacionalizem in pravoslavlje“ in da bi jima dali novo sodobno filozofsko, umetniško in poetično osnovo.

Na isto vprašanje je Vida Tomšič odgovarjala v NINu 26. februarja. „Stvar ni v tem,“ je rekla, „da je nacionalni problem zdaj postal glavni problem ali da ga je treba v načelu drugače zastaviti, pač pa si danes prihajamo navzkriž v pogledih o položaju človeka. Mislim, da so si mnogi pri nas delali iluzije, da je na podlagi negacije in potiskanja naroda in narodnosti ob stran mogoče ustvariti nekakšno jugoslovansko nacijo.“

Tri krave v prtljagi

Ljudje čutijo, je dejala Vida Tomšič, da vmešavanje negospodarskih činiteljev povzroča deformacije delitve po delu in napačno predstavo o tem, kdo daje in kdo dobiva. Vključevanje v mednarodno delitev dela bo tudi v Sloveniji pokazalo, kako ji je šlo gladko na jugoslovanskem tržišču zaradi zaščite manj produktivnih podjetij. Tomšič je rekla, da je uporaba srbohrvaščine v nekaterih zveznih ustanovah še neurejeno vprašanje. Pred očmi je treba imeti, da gre za podobne, a različne jezike. „Mnogi ljudje so se vedli in so zmotno pojмили, da je državni jezik srbohrvaščina“ in so mislili, da Zveza komunistov teži k stapljanju narodov in nalašč zanemarja svoj jezik. Zato je Socialistična zveza Slovenije z znanim pismom opozorila Slovence same, naj spoštujejo svoj jezik. Kljub temu, da so po ustavi enakopravni vsi jeziki narodov Jugoslavije, razen za poveljevanje v vojski, prihaja do nerodnosti v obmejnih službi. „V carinskih formularjih, ki jih dobite na meji s Trstom, npr. piše, da je dovoljeno vzeti čez mejo dva ali tri primerke živine, kar pomeni pri nas tri krave, ne pa tri kokoši. Pri tem pa se ve, da se ljudje onkraj meje nikoli niso učili srbohrvaščine.“ Po njenem mnenju bi morale biti zvezne ustanove dvojezične nasproti Make-

čloniji in Sloveniji ter bi bilo treba za nekatere službe zahtevati popolno znanje dveh ali treh jezikov. Če se Slovenci pritožujejo, ker na bankovcih ni zastopan slovenski ali makedonski jezik, ali ker za Slovence in Makedonce izdajajo odlikovanja v srbsčini, jim odgovarjajo, da so to „samolenkosti“. Teh se „nakopiči za celo stališče in postanejo načelo in s tem problem. Potem skušajo vprašanje likvidirati tako, da dajejo lekcije ‘dlakopcem’ ali s komentarjem ali celo opominom, da se razbija monolitnost ipd.“

„Zavestne sile socializma“ v Sloveniji so sprejele in izvajale politiko razvijanja manj razvitih kot socialistično in gospodarsko nujno. Če se je v Sloveniji kaj očitalo, „je bilo to predvsem na račun ‘prelivanja’, ki ni šlo za potrebe manj razvitih ali pa je šlo po takih ovinkih, da se ni videlo, kdo kaj daje, kakor tudi ne, kaj vs prejema.“ Zaradi pretiranega investiranja tudi v Sloveniji so trpele kultura, znanost, prosveta in bolnišnice, „zato pa so samo dolžili centralizacijo v federaciji oziroma ‘izkoriščanje’ slovenskega gospodarstva, kar je pripraven izgovor birokratsko tehnokratskih sil“. Sloveniji včasih očitajo, ker navezuje samostojne zveze z obmejnimi pokrajinami in rdžavami in se dogovarja z Italija in Avstrijo glede cest in turizma. Toda tisti, ki čutijo sodelovanje s sosedi kot centrifugalno silo, delajo uslugo vsem sovražnikom nove Jugoslavije. Vida Tomšič dvomi, da bi bilo potrebno začeti debato, ali je Jugoslavija še federacija, ali komu bolj ustreza konfederacija, kajti „združevanje samoupravljalcev raznih narodov in narodnosti Jugoslavije kot odprte skupnosti“ ima in bo dobivalo tudi takšne oblike, ki jih bo težko včleniti v načela buržuaznega državnega in meddržavnega prava.

Vida Tomšič je izjavila, da slovenstvo in jugoslovanstvo nista v navzkrižju: „Jugoslovanka“ napiše, če ho vprašajo, kateri državi pripada; njena nacionalnost pa je slovenska. Opozorila je, da sta že Prešeren in njegov krog odklonila Vrazov ilirizem ter da je Cankar ugotovil, da ni potrebno govoriti isti jezik in negirati razvoj svoje kulture, da bi pripadal eni skupnosti narodov Jugoslavije. Nekateri mislijo, da bo v daljni prihodnosti nastala enotna jugoslovanska nacija z enotnim jezikom. „Jaz mislim, da ne bo,“ pravi Vida Tomšič. „Naša skupnost se uveljavlja kot enakopravno združevanje raznovrstnih narodov in je privlačna sila za vse napredne ljudi sveta.“

Socializem in državljanske pravice — ne slovanstvo

Vladimir Bakarić je 24. marca na TV rekel, da so mnenja med ljudmi v mednacionalnih odnosih deljena: nekateri jih čutijo, drugi o njih niso poučeni, tretji pa se sklicujejo na „zelo otipljive“ nacionalistične pojave, ki so „tu in tam zelo velika ovira“ za nadaljnji razvoj. Nacionalizem v pojavnem obdobju se počasi kaže „nemara tam od leta 1952“. Močnejše je naraščal 1962 in 1963, „glasen pa je postal leta 1964, neposredno pred 8. kongresom“ Zveze komunistov. „Danes je nemara najglasnejši, oziroma natančnejše povedano, bil je včeraj.“

Novi nacionalizem ne izvira iz „forumov“, čeprav se je nekaterih

dotaknil, pač pa iz konkretnih družbenih razmer, „a vselil ga je ostaneč prejšnje razredne družbe“. Ločevanje države od ljudskih množic se je izrazilo v „republiškem nacionalizmu“, ker velikodržavnega nacionalizma ni bilo več mogoče izrabiti. Nekateri vidijo zdaj pglavitni problem v zveznem državnem centralizmu, drugi pa v republiškem, ne vidijo ga, da je to „isti kompleks“, ki ga je povzročil birokratizem in ki ovira razvijanje socialističnih odnosov.

Bakarić je govoril tudi o zgodovini nacionalnih interesov. V stari Jugoslaviji jih je „v glavnem opredeljevala buržuazija“, ki je ustvarjala Jugoslavijo v „kontrarevolucionarnem zamahu“. „Slovenska buržuazija je celo prosila za pomoč Italijane iz Trsta, da bi umirila delavce v tem delu Slovenije. Slovenci, ki so imeli pravico, da samo odločajo o svoji usodi na Koroškem, so se na primer odločili za republiko Avstrijo pod socialdemokratsko vlado ter proti kraljevini Jugoslaviji,“ se je odrezal Bakarić, ne da bi bil pomislil, da je bila takratna odločitev slepa in slaba tudi socialističnega vidika. Socialdemokratska Avstrija se je spremenila v nacistično in kasneje v kapitalistično, vse ga so narodnostno zatirale Slovence, ki bi v Jugoslaviji zdaj že 20 let živeli pod socializmom.

Bakarić je dejal, da se revolucija nadaljuje in da „nadaljni napredek socializma pravzaprav cementira tudi bratstvo med našimi narodi“. Komunisti si lanko odkrito povedo, kaj mislijo drug o drugem, ker s tem le utrjujejo zaupanje. „Kot smo ugotovili z vrsto anket, mlada generacija ni zastrupljena z nikakršnimi tašnimi šovinističnimi ali nacionalističnimi tendencami... Mlada generacija se pri Srbih in Hrvatih takoj odzove na to — en jezik, to je cement za enotnost Jugoslavije. Pri drugih pa je to samo nekaj strašnega. Če je bil ta jezik prostovoljno sprejet v Jugoslaviji in se ga učijo bolj ali manj vsi — čemu naj bi ga vsiljevali, razen da ga zasovražimo? Nadalje, če je ta jezik enoten ali vsaj približno enoten med Srbi in Hrvati, počemu ga potem vsiljevati drugim?“ Ni res, da je z Jugoslavijo vse v redu, samo če je odnos med Srbi in Hrvati dober. „Za Jugoslavija je važnejši položaj kakega Italijana ali šipetarja kot pa odnos med Srbi in Hrvati... Če nas povezuje socializem in državljanske pravice, potem je drugače, kot če nas povezuje slovanstvo. Prav glede jezika... je potem treba ravnati drugače.“ Po Bakarićevem mnenju zdaj doživljajo zadnje trenutke nacionalističnih odklonov. Da bi minili, je potrebno le zmanjšati razlike v gospodarskem razvoju med razvitimi in nerazvitimi kraji in omogočiti nadaljnje približevanje.

Reforma bo zbrisala prednosti Slovenije

Miha Marinko je v silno zapleteni razpravi na 4. plenumu CK ZKS 25. marca rekel, da so nekateri ljudje začuden, kako da „vprašanje mednarodnih odnosov kar čez noč v naši javnosti tako ostro obravnavamo“. Vzrok je v tem, da so naprednejši pogledi na razvijanje samoupravljanja privedli do izraza tudi stare tendence, ki izvirajo iz „nacionalističnih ozko-

grudnih partikularizmov ali veljkodržavnih koncepcij“. Pri analiziranju nacionalnih odnosov bi morali upoštevati ves kompleks nekdanjega gospodarskega sistema, da bi zares lahko ugotovili, ali so bila posamezna nacionalna področja prizadeta ali privilegirana. V Sloveniji se nekateri boje za razvoj nacije in le štejejo, koliko Slovenija daje za kulturo in šolstvo, toda proračuni se zde Marinku mnogo manj važni kot krepljenje samoupravljanja, ki bo uveljavilo socialistične odnose in pojasnilo vlogo „nacij in narodnosti“ (tj. narodov in narodnih manjšin) v državni skupnosti: s samoupravljanjem se krepi nacionalna suverenost.

Na eni strani imamo „tako imenovane velesrbske, ‘jugoslovanske’, bolj ali manjunitaristične koncepcije“, po drugi pa nacionalizme narodov, ki so čutilo ogroženi od večjih narodov in od stalinističnih gledanj, da je nacionalno vprašanje le kmečko vprašanje in pričakujejo, da bo proletariats spojil vse narode v novo jugoslovansko nacijo. Taki koncepti se zde Marinku popolnoma zgrešeni, kajti proletariats ne more biti anacionalen.

Sloveniji često očitajo, da ima prednosti v jugoslovanski skupnosti zaradi industrijske razvitosti in blagovne proizvodnje na domačem tržišču. Teh ugodnosti ni mogoče zanikati. Nastale niso zaradi posebnega značaja, ampak zaradi zaprtega avtarkičnega tržišča. Reforma se bori proti takim prednostim, ki niso v trajno korist, ampak samo uspavajo. Na zaprtem jugoslovanskem tržišču se lahko bahamo, da smo najbolj uspešni proizvajalci; bahanje je razširjeno med delom inteligence, globoko zasidrano med tehnično inteligenco in razširjeno v gospodarstvu, ki dremlje na prednostih. Slišati je pripombe, da slovenska industrija dosega zadovoljive uspehe, kljub temu, „da je bila dezinvestirana“. Amortizacijo so v pretekli dobi zanemarjali po celi državi, a Slovenijo je to toliko bolj prizadejalo, kolikor je imela razvitejšo industrijo. „Zato ni izključeno, da gre pri takih trditvah, ki se jih zelo rado ‘od zunač’ importira, za demagoške argumente, ko se očita, da komunisti nimajo občutka za interese svojega naroda.“

Upoštevati je treba nacionalne individualnosti in objektivne možnosti. Pomagati je treba nerazvitim pri gospodarskem razvoju, kajti je „napačno očitjanje, da preveč dajemo“. Drugo vprašanje pa je, če Slovenci vedo, kako se ta sredstva trošijo, da bi bila kar najbolj učinkovita in ne bi povzročala zapiranja vase. Tudi kadar Slovenci rešujejo probleme, ki jih najbolj tiščijo, jih morajo politično oceniti, da bi se izognili izolaciji. „Tudi če nas kdo včasih gleda z zavistjo, ki je povsem človeška, moramo to upoštevati.“ Čim bolj bodo izpopolnjevali socialistični sistem in večje bodo gospodarske zmogljivosti, tem lažje bodo reševali vprašanja nerazvitosti in vsa ostala mednacionalna vprašanja. Slovencem kaj radi očitajo visoke osebne dohodke in pozabljajo, kaj je treba za te dohodke storiti. Tem ljudem se je treba postaviti po robu in jim povedati, da ne koristi nikomur, ker le vlečejo nazaj in ne dopuščajo napredka.

(Klic Triglava, maj 1966)

Ideološki organ jugoslovanske komunistične partije Komunist (Belgrad) je 12. maja 1966 v prevodu priobčil članek Zdenka Roterja o „Dialogu med marksisti in kristjani“, ki je najprej izšel v Teoriji in praksi, časopisu ljubljanske Visoke šole za politične znanosti (dejansko: učilišča za partijske propagandiste).

Roter meni, da so pojavi odprtosti slovenskega katoliškega klera za socialne probleme (po Roterjevi dogmatiki je to identično s „socializmom“) tista točka, kamor se da navesti dialog med komunisti in kristjani. „Pkazalo se je, da projekt osvoboditve ljudstva in socialistične družbe v svojem temelju odgovarja krščansko-humanističnemu odnosu do sveta, kakor ga razumejo katoliške mase.“ (Spet iluzija marksističnega doktrinalizma, ki enači težnje ljudstva s „socializmom“ partije.) To spoznanje je po R. treba pripisati kot zaslugo predvsem skupinam zbranim okoli nekaterih — nam predobro znanih revij in krščanskega sindikalizma v času pred 1941, „ki so kljub prepovedi Vatikana, kateri se je izrekel proti sodelovanju s komunisti in socialisti, dokazali, da religiozno prepričanje nikakor ne more biti ovira za enotnost mas v boju za demokratične temeljne pravice in so se postavili zoper oficialno politiko cerkve, katera je vezala obstoj katoliške religije na vladajočo kapitalistično družbeno uredbo in privatno lastnino“.

Izvedenec slovenske partije za „dialog“ misli, da je v sedanjem pojmovanju slovenskih teologov o možnosti dialoga med marksizmom in krščanstvom, med marksisti in kristjani, mogoče videti izraz „spremembe v orientaciji cerkvene organizacije glede na obstoj in delovanje cerkve v socialistični družbi“. Pohvali „tiste glasove v slovenski teologiji, ki so se že dolgo pred odločilnimi koraki papeža Janeza XXIII. in protagonistov modernizirane cerkve na II. vatikanskem koncilu postavili za možnost obstoja cerkve in socialistične družbe in za humanistično vrednotenje socializma kot družabnega gibanja in pri tem veliko tvegali“. V tej zvezi posebno poudari imena: Janez Janžekovič, Stanko Canjkar in Anton Trstenjak, „ki so se že dolgo potegovali za to, dati krščanskemu gibanju in viziji človeške družbe tisto fiziognomijo, ki jo je imela pred pokonstantinjenjem cerkve“. Potem navaja Janžekovičevo zagotavljanje iz „Nove poti“ (1955, 155) da „z evangelijem prešinjeni kristjan ni nevaren socializmu“.

Vendar mora Roter ugotoviti, da je med komunisti še sedaj na široko razširjeno mnenje, da je vera „opij za ljudstvo“ in v veljavi praksa „vernike, ki po ustavi in zakonih uživajo vse pravice, zavedoma ali nezavedoma vnaprej šteti za manj zanesljive“. Večina komunistov je prepričana, da udeležba pri izpopolnjevanju vere — torej pri uživanju opija — vernikom onemogoča celotno in popolno socialno-politično angažiranje in jim zato ne zaupajo nobenih funkcij in odgovornih nalog v družbenih organizacijah.

Komunisti, ki izgubljajo s tega stališča, gledajo v „dialogu s kristjani

samo instrument, dobrodošlo pomožno orodje v boju za oblast“, to pa po Roterju preprečuje spoznanje socialistične družbe kot humane družbe. „Ako naj dialog med kristjani in komunisti velja za pomemben doprinos k premagi nad kapitalističnimi družbenimi odnosi, potem mora tudi po zmagi socialistične revolucije pri skupnem in enakopravnem prizadevanju za nove socialistične družbene odnose obstajati dialog med komunisti in kristjani, med vsemi delovnimi ljudmi. Tako pojmovanje dialoga terja ustvarjalna uvrstitev vseh ljudi ne glede na njih svetovni nazor v družbene akcije“.

Vendar Roter skuša opravičiti gledanje velike večine komunistov, ker je tega nespornost „kriva cerkev, ki se trudi, da bi okrepila in izdelala svojo politiko“. Skupnost in enakopravnost namreč suponira, „da cerkev ne stremi za tem: razvijati v naših razmerah novo ekskluzivno katoliško politiko. Samo ako cerkev olajša vernikom udeleževati se kot delovni ljudje pri oblikovanju socialistične družbene politike, je mogoče odstraniti sum, da je njeno zavzemanje za dialog s komunisti samo poizkus merjenja sil med dvema strankovno usmerjenima partnerjema, neka vrsta trojanskega konja sodobnega političnega klerikalizma“.

Da se ta sum popolnoma spravi s sveta, bi morala slovenska cerkev priznati svojo krivdo, morala bi namreč svojo „klerikalno politiko pred vojsko, svoje belogardistične zablode med vojsko in svoje pričakovanje skorajšnjega konca mlade socialistične družbe po vojski javno in kritično obravnavati in jasno priznati, da je vse to bilo velika zmeta in napaka v njeni morali in politični odgovornosti“.

Ako bi se to zgodilo, tako piše Roter, bi bil s tem uresničen dokaz, da religija nikakor ni „opij za ljudstvo“, temveč, da so jo v to ponižali samo nekateri cerkveni oblastniki, da bi ohranili svojo oblast.

Potem se Roter spusti na izlete po cerkveni zgodovini. Kadar cerkev podpira tako imenovana progresivna gibanja — katera so ta, seveda čisto jasno pove marksistična teorija in historiografija —, je vse prav in lepo. Toda cerkvi pripisuje Roter tudi taka dela: „Z božjimi sankcijami se je opravičevala legitimnost vseh razrednih družb. Zmaga pravice, svobode, enakosti in sreče je bila prestavljena v 'drugi' svet. Do izrabljanja in zatiranja je cerkev učila resignacijo.“ V dokaz izkrivlja dva stavka Pija XI. (iz Quadragesimo anno — iz okrožnice odrešitve proletarcev) in Pija X.

Vendar je religija v zgodovini vzbujala tudi odpor zoper krivice. Vprav ta odpor naj bi prihajal do izraza danes v demokratičnem gibanju katoliških mas v boju za socializem, pa tudi v novih razvojih katoliške teologije na svetu in „pri nas“.

Posebno je v tem pogledu Roterju hvale vreden islam in pa sploh „avtonomna religiozna gibanja v tretjem svetu“, ki navdihujejo boj zoper kolonializem in kolonizatorje.

Roter čvomi, da bi moglo v dialogu med katoliškimi verniki in ateisti priti do približanja glede svetovnega nazora. Sviri katoliško cerkev pred upanjem, da bi mogla nasprotno stran prepričati o „svoji resnici“. Svetovno-nazorski dialog mu je dosti manj važen kot dialog „o življenjskih vprašanjih“, se pravi „o skupnih prizadevanjih za bolj humanistični svet... v naših družbenih pogojih“.

Rotarjevo pisanje je zelo preprosto, zarobljeno provincialno prepisovanje iz zapiskov francoskega teoretika komunističnega „dialoga“ Roger Garaudyja. Na seji centralnega komiteja Komunistične partije Francije je Garaudy, ko je exoffo razpravljal o dialogu, dejal: „Dialog se ne sme pojmovati kot namen zase. Bistveni cilj dialoga je skupna akcija in dialog ni nič drugega kot sredstvo“ (osrednji tednik francoske partije „France nouvelle“ 31. marca 1966). Isto je trdil v L' Humanité, ko je 14. junija polemično odgovarjal dnevniku La Croix — že po znanih izjavah papeža Pavla VI. s 30. marca in 22. maja in kardinala Ottavianiija s 30. aprila, kjer je marksizem vnovič obsojen: „La Croix piše, da samo dialog na teoretični ravni more odgovarjati na vprašanja. Čisto odkrito, jaz tega ne verjamem. Zanimanje formule 'vera je opij za ljudstvo', ki sta v njej Marx in potem Lenin povzela neutajljivo zgodovinsko izkušnjo, ni samo zadeva teorije, temveč politične in socialne prakse. Stvar kristjanov in cerkve je podati ta praktični dokaz.“ Kdaj bi bil ta dokaz uresničen? Garaudy dovolj jasno pove: „To, kar vodi dialog v slepo ulico, kar ovira sodelovanje vseh ljudi brez izključitve, to je politični katolicizem.“

Zoper ta „politični katolicizem“ doma, v zamejstvu in v zdomstvu je naperjena operacija „dialog“ slovenske podružnice jugoslovanske partije. Komunisti se zavedajo krize, ki so vanjo spravili sebe in domovino, zato bi radi, da bi slovenski katoličani ponovili operacijo prvega sodelovanja s komunisti pod miselnim vodstvom Kocbeka in njegovih teoloških drugov. Ali bi ti gospodje res še enkrat radi pahnili slovenski narod in Cerkev v Sloveniji v katastrofo? Četudi z blagoslovom nekih „rimskih“ teologov.

(Glas SKA — 15/11/1966)

ZA LETOŠNJI JUNIJSKI SPOMINSKI DAN SE POKOJ-
NIH SPOMNITE S SV. MAŠAMI, INVALIDOV MED
NAMI PA Z DAROVI V INVALIDSKI FOND

DRUŠTVENE NOVICE

Tiskovni referent ZDSPB Otmar Mauser sporoča, da je poslal naslednje pismo predsedniku kanadske vlade L. B. Pearsonu:

Toronto, Nov. 7th 1966.

*The Right Honourable
Lester B. Pearson
Prime Minister of Canada,
Parliament Hill,
Ottawa, Ont.*

Sir:

May we, as new citizens of this great and prosperous country together with you bow our heads in respect and prayer on this Remembrance Day, for all those brave Canadians, who so unselfishly gave their lives on the battlefields of Europe in two World Wars for democratic principles and ideals of free men everywhere.

As Slovenian Homeguard Veterans of World War II, our respect and admiration will be with those dead Canadians on this Remembrance Day.

May I therefore, on behalf of our organization, deliver to you and to fellow Canadians our sincere sympathy for the solemn occasion. God, bless Canada and her people!

Respectfully yours,

*Otmar Mauser,
Press Secretary.*

Iz pisarne pred.sednika vlade je prejel tale odgovor:

OFFICE OF THE PRIME MINISTER - CABINET DU PREMIER MINISTRE

*November 24, 1966
Ottawa (4),*

Dear Mr. Mauser:

The Prime Minister has asked me to acknowledge receipt of your letter, and to express his sincere appreciation of the thoughtful message of the Slovenian Homeguard Veterans of World War II, on the occasion of Remembrance Day.

Yours sincerely,

*Don MacKenzie,
Secretary.*

Poročilo predsednika Zveze SPB g. Karla Mauserja

Dragi prijatelji!

Spet je leto mimo in zbrali smo se, da vsaj na kratko pregledamo pot, ki smo jo od lani prehodili. Nobenih velikih mejnikov ni na njej in na videz je življenje po naših organizacijah teklo mirno. Vendar je eno, kar bi rad posebe poudaril in za kar sem vsem članom zelo hvaležen: pokazali so veliko mero zrelosti, zaupanja v vodstvo in treznost. Zvezin odbor je od prve ure razkola neprestano ponavljal: pamet, treznost in odločnost. V tistih dneh je bilo marsikaj težko, toda priznati morate, da je bila pot zvezinega odbora pravilna, čeprav je včasih kazalo, da smo premirni in da bi morali odgovarjati trše. Mirnost, treznost in odločnost so vrline, ki prej ali slej ustavijo vse surove izpade in ohlade ozračje. V nerodnem položaju se namreč znajde tisti, ki se zaletava ob tistega, ki molči in svoje delo naprej opravlja. Puščice postanejo papirnate in brez škode.

Če gledamo lansko pot s tega stališča, smo je lahko veseli. Mnogo trdega strupenega se je poglelo. Vsak ekstremizem se namreč obleti hitreje, kakor bi človek mislil. Ostanjejo posamezniki, ki jih še tak ali tak trezen in pameten razlog ne bo prepričal. Šli bodo svojo pot; iz ekstremizma morda prešli v godrnjanje; nikoli pa resnično poskušali gledati na preteklost in na sedanost kot ljudje, ki oboje sooblikujejo. Vedno bodo poskušali biti deležniki samo pri dobrem, nikoli neposrečenem. Premalo je med nami ljudi, ki so dovolj pogumni, da od celotne preteklosti in od celotne sedanosti upajo vzeti vse; biti ponosni na dobro, pa biti tudi dovolj ponižni, da vzamejo nase svoj delež neposrečenega, nerodnega in napačnega. Tega se še nismo naučili in zavoljo tega je v slovenskem svetu že tako, da naj eden pobere dobro, napake vseh pa naj spet nosijo samo oni.

Različne resolucije, ki sem jih bral v zadnjem času, to razločno kažejo, da omenjam samo Zgodovinski izvid k vetrinjskim dogodkom.

V zvezi s tem bi se rad dotaknil tudi komentarja, ki je izšel v št. 6 Tabora pod naslovom Spoznaj samega sebe! Tu so tiskani drobci mojega govora, ki sem ga imel v tem Domu. Zanimiv je komentar: Takole pravi: Pod tem naslovom je objavilo Ameriška Domovina št. 30 od 11. februarja 1966 govor, ki ga je imel pisatelj Karel Mauser na sestanku s svojimi somišljeniki. Tem je povedal nekaj misli, ki bi jih morali slišati že pred leti.

Nato so drobci mojega govora in spet komentar: Tako pisatelj Karel Mauser. Ne vemo, kako so bili njegovi poslušalci s tem predavanjem zadovoljni. Doslej je vsakdo slabo naletel, kdor si je upal ziniti, da so uprizoritelji izrednega občnega zbora DSPB 29. 2. 1964 kdaj kaj zagrešili. Pisatelja Karla Mauserja so spravili v Zvezo zato, ker so se bali, da jim kam ne uide, kajti pisatelj Mauser ne trpi nobenega intrigantstva, je preveč pošten do samega sebe. Drugi vzrok, da so ga spravili v Zvezo, je bil pa v tem, ker je vžival vsesplošni ugled. Ako bi ne bil v njihovem taboru, bi jim lahko delal velike preglavice. O. K. Cleveland.

Ne bi rad videl, da ta komentar nima mojega osebnega odgovora.

Oprostite mi torej, da porabljam ta občni zbor, ker se mi zdi, da je to pravi forum za moj odgovor.

Prvič somišljenike imajo samo ideje, ne ljudje. Nihče ni član Društva slov. protikomunističnih borcev zavoljo tega, ker sem jaz predsednik. Člani smo, ker želimo v protikomunističnem boju storiti, kar največ moremo. Zato nihče ne more biti moj somišljenik, temveč sem jaz z vami vred somišljenik iste ideje.

Drugič: Če mi O. K. priznava poštenost (do zdaj mi niti te mnogi niso), kako to, da mi ne more priznati vsaj toliko razsodnost, kakor jo daje navadnemu taborskemu članu. Drugi nij bi me spravili v Zvezo, da bi ne ušel drugam. Mar komentator misli, da stopam v organizacije, ker drugi tako žele? Mar res misli, da nimam svojih sodba in da imam vest takšno, da bi sebi lagal? Če sem pošten in ne trpim intrigantstva, mar ne bi bilo najbolj podlo, da bi kot predsednik stal tukaj in bi o sebi mislil, da sem na na- pačni poti?

In tretjič: Kar sem govoril, sem govoril za vse; tudi zase. Vprizori- telje tistega občnega zbora O. K. gotovo dobro pozna in tudi ve, kdo ga je sklical. Tudi tistim so šle moje besede. Kdo si upa danes moliti kakor nekoč farizej v templju: Zahvalim, Gospod, da nisem kakor drugi ljudje ali kakor ta cestninar. Davke plačujem od kumine in mete. Kdo si upa danes z mirno vestjo zapisati, da mu v preteklosti in sedanosti pripada samo lep del uspehov in nič drugega?

In da rečem še tole. Takšno gledanje je pripeljalo nekátore ekstre- miste do osebnih kultov, do povzdigovanja nekaterih oseb v nebesa. Kadar se pričinja to, je v takem gibanju nekaj hučo narobe. Tistim in tudi ko- mentatorju velja, kar je iz mojega govora dal ponatisniti: V svojem srcu često dobro vemo, da na svetu ni popolnega človeškega dejanja, da je v vsakem primešan kanec naše sebičnosti, našega pričakovanja, da nam bo dobro povrnjeno z dobrim. Zraven tega pa še pozabljamo na delež naše ne- popolnosti, ker smo pač ljudje ter da bomo ljudje ostali vse do svoje smrtne ure...

Mar nekateri res še vedno mislijo, da so več kot drugi, da so več kot ljudje in prosti napak?

Pribijem: Nisem bil, nisem in ne bom na prodaj. Kjer sem in kjer stojim, sem in stojim iz prepričanja.

O sejah Zveze ste slišali že iz poročila tajnika. Bile so mimogrede, zakaj delo za kruh nas je porivalo na take ure, da smo težko prišli skupaj. Vendar nismo ničesar napravili, da ni vedela o tem vsaka organizacija. Če pregledate pisma in vloge, ki jih ima tajnik, boste lahko videli, da je vsega mnogo.

Vem eno: da bi moral biti boljši predsednik, toda verjemite mi, da sem naredil vse, kar sem ob pičem času mogel storiti. Dolžan sem se zahvaliti vsem članom glavnega odbora, zlasti pa tajniku Jožetu Melaherju, ki nosi levji delež dela pri organizaciji. Prav tako se zahvalim za zvesto

in trdno sodelovanje vsem krajevnim organizacijam. Trdno sem prepričan, da smo prišli do močne in solidarne skupnosti, ki ima s seboj še lepo bodočnost, če se bo držala tega, česar smo se držali doslej. Treznost, pamet in odločnost so najboljše postavke, ki bodo, kar je že sklenjenega, še naprej trdno vezale, kar pa je še v iskanju, pripeljale do iskrenega poskušanja najti skupno pot. Bodimo v zaupanju in delu eno in prepričan sem, da bo Zveza tudi pod novim vodstvom dosegala tisto, za kar jo imamo: voditi idejno borbo proti komunizmu. Svetu dopovedovati, kar smo doživeli, mrtvim borcem braniti čast in sebe ob poplavi tolikih različnih mnenj ohranjati na načelih, na katerih smo nekoč stali.

Hvaležen sem vsem v imenu glavnega odbora za zaupanje. Bilo nam je v veliko oporo in prosim vas, da bo istega deležen tudi novi odbor.

Naj ostaneta v nas vseh potrpljenje in pogum! Obojnega smo potrebni.

Cleveland, 4 septembra 1966.

Mauser Karel, l. r.

Iz tajniškega poročila za 10. redni občni zbor Zveze DSPB 3. septembra 1966

Tajniško poročilo na lanskem občnem zboru je bilo precej obširno. Poslovno leto 1964-65 je bilo živahno in razgibano. Oz 20-letnici konca vojske in revolucije z vetrinjsko tragedijo so bila prizadevanja za skupni nastop pri cerkvenih svečanostih. Društvo slovenskih duhovnikov v Ameriki in Kanadi je posredovalo za pomirjenje in zedinjenje obeh organizacij protikomunističnih borcev, ob 20-letnici so bili na točki, kjer smo upali, da se bomo zblížali. Zaradi važnosti pravičnega razumevanja odnosov med obema organizacijama sem moral dogodke razčleniti in sem vam to, kar je „Tabor“ javno razpravljal v svojem glasilu in v „Klicu Triglava“, moral poročati na občnem zboru, da se ohrani.

Letošnje poslovno leto je bilo mirnejše. Z molkom smo se izognili vsem spornim polemikam in ves čas posvetili notranjemu delu organizacije: Pozimi smo krajevnomu odboru DSPB Cleveland pomagali organizirati predavanja: 6. februarja je imel prvo predavanje v sezoni predsednik Zveze Karel Mauser, 6. marca g. Nace Hren in 17. aprila g. dr. Miha Krek, Vsa tri predavanja so bila tehtna in poučna, posebno zanimivo in važno je bilo predavanje g. Naceta Hrena o svojih osebnih stikih med vojsko in revolucijo v Ljubljani. Z več strani je bila izražena želja, da se to predavanje objavi.

Zveza je s krajevnim odborom DSPB Cleveland sodelovala pri spominjski sv. maši na Chardonu 29. maja in istočasno je predsednik Zveze položil šopek rož pred spominsko ploščo v cerkvi v Vetrinju.

V odnosih Zveze DSPB do „Tabora“ je bilo razmeroma mirno. Mi nismo objavili niti enega članka v „Vestniku“, ne v Ameriški domovini, ne v kakem drugem glasilu, kar bi bilo direktno na „Tabor“ naperjeno. Čitali pa smo hudo žaljive napade na „Tabor“ in sicer prav od tistih ljudi, ki so v glavnem vplivali, da je prišlo do razcepa in so bili v začetku glasni podporniki „Tabora“.

Zveza doslej ni reagirala na razna pisanja, ki so se kritično dotikala

Zveze ali posameznih funkcionarjev Zveze. Za občni zbor pa mislim, da je važno, da razčistimo javna zavijanja dejstev, ki jih mi niti izzivali nismo.

„Klic Triglava“ št. 324, maj 1966, je objavil pod naslovom „Kje je večina borcev“ intervju s predsednikom Zveze „Tabor“ ing. Francetom Grumom. Ne bomo se spuščali v procentualne primerjave z decimalnimi pikami, kje je več borcev, ki so propagandnega značaja, moramo pa na občnem zboru članstvu in javnosti, ki je v Klicu Triglava članek čitala, pojasniti naše stališče.

K tem vprašanjem in odgovorom ugotavljamo: Nas popolnoma nič ne briga, kako vodi „Tabor“ knjige o invalidskem fondu. To je izključno zadeva članov „Tabora“ in kvečjemu tistih nečlanov, ki so v invalidski fond „Tabora“ kaj prispevali. Mi nikoli nismo zahtevali vpogleda v knjige „Tabora“, niti nismo nikjer izrazili nezaupanja v njihovo vodenje knjig. Vprašanja in odgovori v intervjuju so zavijanje dejstev.

Odgovor ing. Franceta Gruma v zadevi knjig ni pojasnil samovoljnega postopka pridržanja knjig, ko so se odcepili od matične organizacije.

Redni osmi občni zbor Zveze 6. septembra 1964 je soglasno sklenil, da izvoljeni odbor Zveze najprej piše predsedniku nadzornega odbora g. Stanetu Lamovšku glede prevzema knjig. 9. septembra 1964 je Zveza priporočeno poslala Lamovšku pismo s predlogom, da se sestavi komisija s predstavniki obeh organizacij, da knjige pregledajo. Prejem pisma je Lamovšek potrdil, do danes pa nismo prejeli ne knjig in ne odgovora.

Kar smo zahtevali in še vztrajamo na tem, so poslovne knjige naše organizacije, ki si jih je „Tabor“ pridržal.

Posebej pa hočem poudariti, da tu ni sumničenja o osebnem nepoštenju, o tem ne sme biti niti govora. Je pa tak prekršek rednega poslovanja v organizaciji, ki ga Slovenci nismo vajeni in ga odklanjamo.

Dopisnik O. K. pa v „Taboru“ na lastne trditve ni dal zelo važnega odgovora: „Pisatelj Karel Mauser ne trpi nobenega intrigantstva, je preveč pošten do samega sebe. V Zvezo je vstopil, ker je upal, da bo s svojim ugledom združil oba tabora. Seveda pa se je s tem sam sebe kompromitiral.“

Mauserjev namen je res bil, da združi oba tabora. Tudi mi ga poznamo, da ne trpi nobenega intrigantstva in prav zato smo ga naprosili, da prevzame predsedstvo Zveze v upanju, da bo s svojim ugledom ohranil edinstvo organizacije, ki ji je predvsem on že 10 let dajal ideološke smernice. Mi bi sedaj radi slišali odgovor, zakaj ga niste sprejeli, zakaj ste se raje odcepili in s tem organizacijo razdvojili. Ne mi, vi ste zavrgli Mauserjevo vodstvo, ne mi, vi ste ga z grdimi podtikankami hoteli kompromitirati. Še to lahko povemo, da je Mauser vedno imel odprta vrata za pameten razgovor.

Če po vašem mnenju Mauser ni bil primerna in dovolj močna osebnost, ki bi ob začetku spora mogel zediniti organizacijo Društvo SPB, bi od vas radi slišali, kdo drugi bi bil boljši. Če ni primerne odgovora, potem nam postaja vedno bolj očitno, da je bil namen razcepiti organizacijo brez ezira na kakršnekoli poskuse kompromisa.

O „Vestniku“ bo sicer poročal referent za tisk, povedal bi samo rad,

da celo nekateri Taborčani priznavajo, da „Vestnik“ nadkriljuje „Tabor“ in še eno bi rad podčrtal: „Vestnik“ je priobčil nekaj člankov, s katerimi se Zveza ni čisto strinjala in tudi med nekaterimi naročniki je povzročilo nevoljo. Ni pa zaradi tega „Vestnik“ prav nič izgubil na vrednosti, ker je s tem bila podčrtana svoboda tiska in izražanja v našem glasilu. Dokler ni osebno žaljivo, naj „Vestnik“ kar priobčuje tudi sporna mišljenja.

ZVEZA DRUŠTEV SLOV. PROTIKOMUNISTIČNIH BORCEV CLEVELAND, OHIO, USA

Cleveland, 12. oktobra 1966.

VSEM ORGANIZACIJAM DRUŠTEV SLOVENSКИH PROTIKOMUNISTIČNIH BORCEV!

Naše poročilo o občnem zboru Zveze DSPB se je zakasnilo, ker so razvoj v domovini in razne pobude v zdomstvu zahtevali časa, da do neke mere dozori za boljšo presojo in pojasnilo.

Potek občnega zbora je razviden iz zapisnika, ki ga boste kmalu prejeli. Ostal je stari odbor, na lastno željo dosedanjega odbornika je blagajniško mesto ponovno prevzel Ciril Prezelj iz Toronta.

Po občnem zboru pa je seveda prva naloga odbora Zveze, da včlanjenim organizacijam Društev SPB dá pobudo in smernice za delovanje.

Po odcepitvi dela članov enotne organizacije Društev SPB, ki so ustanovili svojo organizacijo „Tabor“, je bila prva logična posledica drobljenje protikomunističnih sil, kar se je izražalo v medsebojnih prerekanjih in osebnih očitkih. Nima smisla tajiti, da je razcepitev enotne organizacije protikomunističnih borcev škodovala skupnemu ugledu protikomunističnih Slovencev v zdomstvu in to prav v času, ko bi z ozirom na svetovni položaj in prav posebno na značilne spremembe v domovini, morali biti najbolj složni, trdni in načelni. Nobena „politična“ utemeljitev ne more odtehtati teh škodljivih posledic.

Vse organizacije Društev SPB gotovo najbolj zanima stališče Zveze do resolucije „Tabora“, ki so jo objavili v Ameriški Domovini 15. septembra 1966, in čakajo na navodila in pojasnila od glavnega odbora Zveze DSPB. Ponovno poudarjamo, da v Zvezi včlanjena Društva SPB samostojno odločajo v krajevnih zadevah svoje organizacije, ker niti pri dveh organizacijah krajevine razmere niso povsem enake in jih ni mogoče čisto enotno obravnavati.

V tem poročilu podajamo glavne obrise položaja, razmer in odnosov med protikomunističnimi Slovenci v zdomstvu in načelno stališče glavnega odbora Zveze DSPB v splošnem in v zadevi resolucije „Tabora“ z dne 3. septembra 1966.

1. Točka a) resolucije: „ublažitev razlik med posameznimi skupinami v zdomstvu“.

Mnenje in stališče Zveze DSPB:

Vedno smo delovali za pomiritev predvsem v borčevski organizaciji.

Podpirali in sodelovali smo tudi pri prizadevanjih izven organizacije, da bi se ločeni organizaciji zbližali:

Zveza slovenskih duhovnikov v Združenih državah in Kanadi je pozvala obe organizaciji, da se pomirita. Po njihovem nasvetu smo takrat celo odlašali z rednim občnim zborom Zveze DSPB.

Odbor za spominsko kapelo na Slovenski pristavi v Clevelandu in duhovni vodja č. g. Martelanc so sklicali skupni sestanek predstavnikov Zveze DSPB in Zveze „Tabor“, da bi se pogovorili o možnostih skupne cerkvene proslave 20-letnice vetrinjskih dogodkov.

„Tabor“ je ignoriral posredovanje Društva slovenskih duhovnikov za pomiritev in se ni hotel udeležiti niti predrazgovorov o skupni cerkveni proslavi 20-letnice.

To sta bila dva glavna poskusa zbližanja. „Tabor“ je podžigal spor ne samo v svojem glasilu „Tabor“, ampak tudi v drugih publikacijah so predstavniki „Tabora“ objavljali članke, ki nikakor ne bi mogli dovesti do „ublažitev razlik“. Zato je k tej točki poziva „Tabora“ glavni odbor Zveze DSPB mnenja, predno je „Tabor“ slovensko javnost v zdomstvu pozval na „ublažitev razlik med posameznimi skupinami“, bi pač moral dati vzgled predvsem v borčevski organizaciji, ker po namenu borčevske organizacije med nami ni tako tehtnih razlik, ki bi upravičile obstoj dveh ločenih organizacij protikomunističnih borcev.

2. Glavna točka resolucije „Tabora“ je političnega značaja: „Naprosamo predstavnike slovenskih zdomskih političnih organizacij, predstavnike prosvetnih in kulturnih društev in drugih ustanov, da podvzamejo potrebne korake za sklicanje VSENARODNEGA SLOVENSKEGA ZBOROVANJA, katerega glavni namen bi bil: c) formulacija slovenske zdomske deklaracije z ozirom na stanje v domovini.“

Mnenje Zveze DSPB: Pobuda k skupnosti bi bila pozitivna, celo nujna in bi jo Slovenci v zdomstvu že davno morali uresničiti, smo se pa za malenkosti razdvajali. Dejanska pobuda za slično akcijo je prišla od gotovih politična nevtralnost organizacij Društev SPB ne pomeni odklanjanje politična prizadevanja, ki so bila v teku že več mesecev pred objavo taborske resolucije.

Predno razčlenimo sedanje stanje med protikomunističnimi Slovenci v zdomstvu, moramo ugotoviti dejstvo: Karkoli je kdo v emigraciji za slovensko skupnost in za skupno borbo proti komunističnemu režimu započel, vsaka skupna akcija se je razbila, ker se doslej emigracija ni mogla zediniti niti za začasno skupno vodstvo. To se je posebno pokazalo pri sporu v borčevski organizaciji, ker se nismo sprli zaradi komunizma, najhujši očitki so namreč leteli na politične ljudi z namenom diskreditirati gotove politične voditelje, ki so v slovenski javnosti doma in v zdomstvu znani tudi kot odločni protikomunisti.

Zaradi takega ozračja med nami so se tudi slovenske prosvetne in kulturne organizacije otresale „politike“ kot umazanega prahu, samo da bi ohranile videz nevtralnosti, so se pa zato znašle v slepi ulici brez prave orijentacije. Kljub „nevtralnosti“ pa se sporu niso mogle izogniti. Udej-

stvovanje proti komunizmu se je začelo izživljati samo še na lavorikah preteklosti.

Mi smo na naših članskih sestankih in v pisanju vedno poudarjali, da politična neutralnost organizacij Društev SPB ne pomeni odklanjanje politike, nasprotno, prvenstvena naloga naših organizacij je vzpodbujanje k čim širšemu protikomunističnemu političnemu udejstvovanju.

Za skupno slovensko politično akcijo proti komunizmu ni potrebno, da bi se posameznik ali skupina odpovedala svojemu političnemu prepričanju, kar moramo najprej doseči, je medsebojno spoštovanje in strpnost med različnimi prepričanji.

Slovenci v zdomstvu so glede bodoče narodno-politične ureditve Slovenije v glavnem razdeljeni v dve skupini:

Eno skupino skrbi, da bi nenadni razpad Jugoslavije tako skrčil sedanje slovenske meje, da bi za samostojno slovensko državo skoraj nič več ne ostalo. Zato ne deluje na razbitju Jugoslavije, ampak za slovensko državo v okviru Jugoslavije. S tem bi sedanje meje slovenske države ostale. Ta skupina pa tudi ne izključuje razpad Jugoslavije in smatra čisto samostojno, od dosedanjih narodov v Jugoslaviji ločeno državo, kot drugo — bolj tvegano — narodno politično rešitev slovenske države. Narodni odbor za Slovenijo je predstavnik te skupine in v slovenskih političnih ciljih združuje vse večje politične stranke v Jugoslaviji pred prevzemom komunistične oblasti. Predsednik Narodnega odbora za Slovenijo je dr. Miha Krek in mu je s tem od te skupine priznana avtoriteta v vodstvu slovenske narodne politike.

Ena skupina pa odklanja vsako jugoslovansko kombinacijo in brezpogojno zahteva samostojno slovensko državo. To skupino v javnosti predstavlja Odbor za slovensko državno gibanje, predsednik tega odbora je dr. Mate Resman. Slovensko državno gibanje ne vključuje bivših slovenskih strank, oklicuje se za vse-slovensko gibanje in zato v odnosih do drugih slovenskih političnih skupin čisto zaide v napete skrajnosti. Gibanje za slovensko državo ne priznava Narodnemu odboru za Slovenijo in njenemu predsedniku dr. Kreku politične avtoritete v narodno-političnem vodstvu.

Po pravilih Zveze DSPB in po namenu organizacije imata obe gori navedeni glavni skupini Slovencev, kakor tudi drugi samostojno politično opredeljeni protikomunistični Slovenci v zdomstvu, vsi imajo kot člani pravico do lastnega prepričanja in izražanja svojega mišljenja v okviru protikomunističnega udejstvovanja naše organizacije. Saj prav to je bistvena naloga organizacij Društev SPB — druževati Slovence različnih političnih prepričanj v enotno protikomunistično nastopanje.

Glavni odbor Zveze DSPB je to načelo strogo spoštoval in v nobeni izjavi ni žalil političnega prepričanja članov Društev SPB in tudi nikoli ni oporekal pravice svobodne politične opredelitve članom „Tabora“.

Ob pozivu resolucije „Tabora“ za „ublažitev razlik med posameznimi skupinami“ moramo vsekakor najprej ugotoviti odkod vplivi, ki so nas tako razdvojili. Zakaj protikomunistini Slovenci nismo mogli doseči enotnega sodelovanja niti v prizadevanjih proti komunističnemu režimu v Sloveniji

in Jugoslaviji. Kje je vzrok za nezno narodno politično razklanost, da „Tabor“ sedaj v resoluciji poziva celo slovenska pevška, dramatska, telovadna, plesna in športna društva, da pomagajo formulirati slovensko deklaracijo v zdomstvu.

Zato navajamo nekaj citatov, ki so bili napisani za vso slovensko javnost in ki precej določno nakazujejo vzroke spora v organizaciji protikomunističnih borcev:

„Tabor“ 11, 1964 (izvlečki iz priobčenega članka dr. Stanka Zupana).

„Po njihovih delih jih boste spoznali... skupnost, kateri pripadamo, je treba prvenstveno do najmanjše smeti očistiti. V tej skupnosti namreč tiči naš notranji sovražnik, ki ni nič manjši od zunanjega (opomba: od komunistov) ... Naša borba je namenjena torej podedovani strankarsko-politični strukturi in miselnosti ... Predno ni opravljen ta posel, je vsaka borba (proti komunizmu) prezgodnja ali vsaj nima smisla. ... Sovražna (opomba: misli politične nasprotnike!) je treba odkriti, zasledovati in uničiti. Predno ni opravljen ta posel, je vsaka borba (proti komunizmu) prezgodnja ali vsaj nima smisla...“

Tako je pisal dr. Stanko Zupan v glasilu „Tabor“ ob začetku spora.

„Smer v slovensko državo“, št. 11, 18. januarja 1966 — odgovorni urednik dr. Stanko Zupan. — Dobesedni izvlečki:

„Slovenski „Tabor“ so zavzeli Jugoslovenarji... Tabor je postal ne domobranska, temveč jugoslovanska trdnjava ... Slovenski domobranci pa, ki se niso zavedli, da so v „Taboru“ pod jugoslovansko plavo komando, bodo morali narediti izpad iz tega „gradu“, če hočejo slediti svoji vojaški slovenski tradiciji, kakor tudi tradiciji svojega prvotnega glasila, ki je na ta način že drugič uzurpirano...“

„Taborska apolitičnost se najbolje poimenuje: sračje gnezdo, polno plavil, belih in rdečih črepinjc...“

Značilno je, da se vodstvo „Tabora“, niti članstvo „Tabora“ nad takim pisanjem v prvem in drugem smislu vsaj javno ni prav nič razburjalo, pač pa vztrajno še „razkrinkuje“ druge krivce za spor.*

„Tabor“ št. 6, str. 149—50:

„Pisatelj Karla Mauserja so spravili v Zvezo DSPB zato, ker so se bali, da jim kam ne uide, kajti pisatelj Karel Mauser je preveč pošten do samega sebe... V zvezo DSPB je vstopil, ker je upal, da bo s svojim ugledom

* So se že oglasili. Smer v slovensko državo, 18. avgusta 1966 piše: (Citirani dobesedni izvlečki) „Hudobna politika... Tabor, glasilo Zveze SPB, je objavil pismo g. Zajca iz ZDA, v katerem se očita Smeri v slovensko državo hudobna politika z umazanimi cilji... S tem v zvezi hočemo g. Zajcu in Taboru izraziti: Če je smisel Tabora izključno le nepolitično edinstvo in bratstvo vseh nekdanjih revolucijskih protikomunističnih borcev, se pravi le edinost in bratstvo v protikomunizmu, zakaj se ponovno ne „poedini in pobrati z Vestnikom, od katerega se je odklal... Kaj je, kar ločuje Tabor od Vestnika? Protikomunizem ali politika? S. Z.“ — Umestno vprašanje!

združil oba tabora (podčrtali mi). Seveda je pa s tem sam sebe kompromitiral... Sedaj pa jim poje levite... In če bo tem laži „krščanskim demokratom“ vcepil vsaj malo demokratične miselnosti, mu bomo vsi hvaležni... O. K. Cleveland.“

Ta članek je glasilo „Tabor“ objavil malo pred občnim zborom Zveze „Tabor“, ki je sprejel in obavil resolucijo s pozivom na „predstavnike slovenskih združenih političnih organizacij, predstavnike prosvetnih in kulturnih društev... za ublažitev razlik med posameznimi skupinami...“

Samo nekaj dni po objavi taborske resolucije je tajnik Zveze „Tabor“ g. Pavle Borštnik na slovenski radio oddaji v Clevelandu ostro in zasmehljivo napadel skupine izven „Tabora“.

Zaključek: Dejstvo je, da je slovenski politični emigraciji najbolj potrebna enotnost za skupno nastopanje v skupnih slovenskih zadevah. Enotnosti pa Slovenci ne moremo doseči, dokler se med nami uporablja dvolično merilo v javnem udejstvovanju. Ne moremo odobravati, da je predstavnik ene politične skupine javno v časopisu napaden, ker se je na povabilo udeležil prireditve srbskih protikomunistov, spregledajo pa, če se predstavniki druge skupine sestajajo z uradnimi predstavniki jugoslovanske in slovenske komunistične vlade in to smatrajo za politično taktiko.

Mislimo, da je enotnost možna samo tam, kjer ni ekskluzivnega obsojanja vsega, kar poskuša nekdo drugi. Treba je zavzeti pametno in tolerantno stališče do vsega, kar vemigraciji imamo in šele s tega stališča pričeti neko skupno delo. Dokler tega ni, bi vsaki skupni razgovori bili samo prepri, ki bi mogli razbiti še drobce enotnosti.

Zveza DSPB nima notranjih problemov, ki bi nas razdvajali in kot organizacija moremo ob vsaki priliki enotno nastopati. Na žalost pa to ni dovolj za služno delovanje vseh protikomunističnih Slovencev. Nujno je, da se **politične skupine zedinijo za skupni slovenski narodno-politični cilj** in da se more toodesi, jih moramo vsi dobronamerni Slovenci s svojim gledom podpirati.

Zveza DSPB položaj in razvoj v domovini skrbno zasleduje.

.....

Buenos Aires, 17. avgusta 1966

Društvo slovenskih protikomunističnih borcev.

Spoštovani!

Prav lepo se zahvalim za pozdrave, ki mi jih pošiljate s svojega občnega zbora, 27. avgusta 1966.

Zelim, da bi v polnosti razumeli in čim popolneje izpolnili svoje delo, ki ga po svojem namenu imate: da bi pomagali ohraniti krščanstvo in slovenstvo med slovenskimi naseljenci v svetu.

S spoštovanjem!

Anton Orehar

Cleveland, 4. decembra 1966.

Slovenskim vojakom v Vietnamu!

Zveza DSPB vam v imenu vseh včlanjenih Društev SPB v USA, Canadi in Argentini želi blagoslovljene in varne božične praznike, za leto 1967 pa skupno prosimo Boga za srečno vrnitev vseh naših slovenskih fantov iz brezobzirne in krvave vojne proti komunizmu v Vietnamu.

Za božične praznike vam poklanjamo malenkosten dar v časten spomin vseh slovenskih rojakov, ki so že pred 25 leti doma v slovenski domovini trdno stali proti istemu sovražniku človeške svobode, za kar vas je sedaj nova domovina poklicala, da kot ameriški vojaki nadaljujete borbo, ki so jo vaši očetje že pred dvema desetletjema v rojstni domovini Sloveniji s težkimi žrtvami morali sprejeti in do konca vzdržati.

Za božične praznike bomo vsi zavedni Slovenci z molitvijo z vami. Bratski slovenski pozdrav vsem slovenskim vojakom v Vietnamu!

Za Zvezo DSPB

Jože Melaher
tajnik

Karl Mauser
predsednik

Gilbert, Minnesota

Zadnjo nedeljo v oktobru smo imeli Slovenci na železnem okrožju lep dan. Društvo slovenskih protikomunističnih borcev je priredilo domobransko komemoracijo, skupno s misijonsko proslavo, katero vodi že več let gospa Anica Tušar. Društvo se je spomnilo tudi velikih osvoboditeljev slovenskega naroda na dan 29. oktobra 1918.

Proslave so se vršile v Pengilly, kjer je dal na razpolago prostore častiti gospod Janez Šuštaršič. Popoldan je opravil daritev sv. maše za pokojne mučence domobrance in druge žrtve.

Popoldanski spored se je pričel

ob pol treh s slovesnimi petimi litanijami in blagoslovom.

Po cerkveni slovesnosti je predsednik društva dal besedo najprej častitemu gospodu Janezu Šuštaršiču, kateri je podal nad vse lepo misijonsko misel. Prav tako je za njim lepo obrazložila pomen današnjega poconcilu določenega časa in potrebe za misijone gospa Anica Tušar. Kakor upamo, bosta ta dva govora objavljena v Katoliških misijonih.

Z ozirom na narodni praznik in pomen zgodovinskih dogodkov je predsednik g. Pavle Bajda podal sledečo misel:

Kot Slovenci smo dolžni se spomniti naših velikih mož, ki so med leti 1914—1918 izbojevali svobodo slovenskemu narodu izpod avstrijske nadoblasti. 29. oktober 1918 je bil dan zmage slovenskega naroda. Svobodo so vsa slovenska zgodovina. Ker pa ni bilo dovolj sloge med samimi voditelji, zahtevali tudi drugi slovanski narodi. Avstrijska vlada se za to ni menila. Svoboda nam je bila dodeljena, ko sta bili v jeseni leta 1918 premagani av-

strijska in nemška armada. Če pregledamo zgodovinske dogodke v avstrijskem parlamentu, borba za osvoboditev ni bila lahka, kakor ni bila lahka se je položaj večkrat še poslabšal. Tako nismo mogli obdržati samostojne Slovenije in se je še istega leta združila s Srbi in Hrvati v kraljevino in nekaj pozneje v Jugoslovansko državo.

V zvezi z zgoraj omenjenim je bila borba za obstoj Slovenije in Slovencev ista med drugo svetovno vojno. Akoravno je bila naloga precej drugačena in tudi orožje različno, smo se postavili v bran okupatorju.

Nad vse srdito pa smo se uprli strnjeni v domobranskih vrstah tuji navlaki — brezbožnemu komunizmu, za katerega se je borila Osvobodilna fronta.

Na žalost nam ni bila dana zmaga, ker je šlo to zopet v račun tujcem. Treba je bilo zapustiti lepo domovino, imetje, sorodnike in prijatelje. Težka je bila pot že do prve postaje, Vetrinja. Še mnogo hujše pa je bilo, ko smo bili podlo izdani in posledice so se vrstile. Vrnili so naše hrabre razorožene domobrance naravnost v morišče. Med tem ko na Turjaku in Grčaricah skoraj niso vedeli, kaj je umik, so bili pozneje brez orožja prodani komunistom. Potem, ko so jih izropali do zadnjega prstana, so napol nage z žico zvezane prevažali v živinskih vagonih in tovornjakih ter jih strahotno mučili. Celje, Jesenice, Kranj, škofja Loka, Dravograd, št. Vid, Kočevje, Tešarje in drugi kraji so postaje križevega pota naših junakov in mučencev.

Nekaj mučencev se je rešilo iz teh grozних postaj in tako smo zvedeli za zločine. Težke žrtve je doprinesel naš narod. Dvanajst tisoč mladih mož in fantov pokriva slovenska zemlja v masovnih grobovih, ki so jih komunisti pomorili. Dolžnost nas vseh je, da vsepovsod razkrinkavamo to zverinsko dejanje komunistov. Narod svojih mučencev ne bo pozabil. Mi vemo za njihova grobišča. Slava junakom soborcem. V njih imenu bomo nadaljevali borbo do končne zmage!

Bog — narod — domovina

MED NAMI

† BOŽIDAR — DARE — PREGELJ

23. novembra lani je v Malagi, Španija, umrl soborec Dare Pregelj, ki je za zmago Pravice daroval svojo mladost in zdravje.

Bratu pokojnega Dareteta, našemu starešni Bogomilu Pregelju in vsem sorodnikom izrekamo najgloblje sožalje!

ODLOMEK IZ ČASOV TRPLJENJA

(Nadaljevanje in konec)

Od Vrbanovca pelje pot mimo nas, tesno pod hišo dol na polhograjsko cesto. Ko so peljali ona dva mrtveca izpod Vrbanovčevega kozolca mimo nas, je bilo ob vozilu 6 vojakov. Midva z ženo sva bila ravno pred skednjem in nekaj delala. Seveda za ta dva mrtveca nisva nič vedela. Nihče ni smel z doma. Otrokom sem zapovedal, da morajo ostati v hiši in tudi midva sva se gibala le bolj pod streho. Vendar so naju takoj opazili. Prihrumeli so nad naju in že so se pripravljali, da bi naju ustrelili. Skoraj bi počilo, a v istem so se pognali otroci z glasnim jokom iz hiše in naju obkolili. Italijane pa otroci najprej pomirijo. In res. Tudi tu so se brzostrelke pobesile, vojaki so odšli nazaj k vozu in so mrtveca odpeljali dalje. Ker je ves čas pokalo in se se slišali strelji že prej, ko so prihajali gor po dolini, smo pozneje zvedeli, da so kar iz yozil mimogrede streljali na vsakogar, ki so ga opazili. Tako so na vasi Šujica ustrelili dva mlada gospodarja — družinska očeta itd. Mi smo se po tem dogodku spravili v klet in molili za zahvalo in še za novo pomoč v tej grozi in stiski. Skozi malo okno smo opazovali, kaj se godi zunaj.

Ker so se ljudje začeli bati za svoje imetje, so počasi drug za drugim kapali domov. Italijani so že pred poldnevom in potem še nekajkrat v popoldanskih urah razglasili, naj se ljudje brez skrbi vrnejo domov, ker se ne bo nikomur nič zgodilo. Če bo pa kaka hiša ostala brez ljudi in zaklenjena, bo brezpogojno požgana z vsem imetjem vred. Nihče ne bo smel kaj reševati. Ljudje, ki so bili že doma, so to sporočili tistim, ki so ostali po skrivališčih in tako so se po večini vrnili, le dve hiši sta ostali prazni in zaklenjeni in naša spodnja hiša s trgovino. Ni mi prišlo na misel, da bi moral poslati koga tja dol, da bi hišo odklenil. Vrnili pa se niso Vrbanovčevi, ker so se bali maščevanja Italijanov, kajti zaseda je bila tik njihove hiše in ljudje so jim povedali, da so našli pod njihovim kozolcem dva mrtva Italijana. Kdo bi se jim potemtakem še nastavljal? Tudi Logarjevi se niso vrnili, ker so bili komunistični sopotniki in so partizanom opravljali razne usluge. Vsi drugi so se pa vrnili, vsaj ženske in otroci. Moški so pa bolj holj od daleč oprezovali, kaj bodo storili Italijani.

Vrbanovčeva hiša stoji kakih 60 korakov proč od naše, vrh griča. Ker smo bili po večini v kleti, na tisto stran nismo nič videli. Oba mala okna v kleti sta bila obrnjena proč od Vrbanovca. Zato nismo videli, kako so okoli pete ure začeli tam gori zažigati hišo, hlev in kozolec. Med hišo in hlevom so imeli privezanega velikega psa — čuvaja. Ta pes nas je cvilenjem opozoril, da nekaj ni v redu. Stopil sem iz kleti, da bi pogledal, zakaj tako cvilenje, pa je že pred vrati stal vojak in mi zagrozil, da kakol hitro bom stopil čez prag in hotel iti kaj reševat, bom takoj ustreljen. Pes se je počasi pekel pri živem telesu, zato je na ves glas tulil in jekal, da se mi je v srce smilil, pa ga nisem smel rešiti. Šel sem v sobo in od tam gledal skoz okno, ki je obrnjeno v tisto stran. Čudil sem se, da s tako hu-

dim ognjem gori. Kmalu nato je pa bruhnil ogenj iz Logarjeve hiše, ki stoji le za nekaj korakov dlje od Vrbanovčeve. Pa zopet sem se čudil, kako je moglo zagoreti tako hitro in s takim plamenom. Pozneje mi je nekdo, ki je skrit od daleč opazoval, pripovedoval, da so pri obeh hišah porabili zelo veliko bencina. Polili so z njim vse predmete, preden so zažgali. Ko je pri Logarju gorelo kakih 10 minut, je začelo v hiši močno pokati. Pozneje smo zvedeli, da so imeli partizani v tej hiši skrito orožje in strelivo. To je bilo za vso okolico slabo priporočilo pri Italijanih. Jam sem pa tistemu tenenteju tako sveto zatrjeval, da tu okoli ni komunistov-partizanov. To pokanje nas je postavilo zdaj v povsem drugačno luč...

Ko sem tako stal skrit za oknom in gledal, kaj se godi spodaj, sem opazil, da so tisti vojaki — požigalci, ki so bili prej pri Vrbanovcu, nato pri Logarju, sedaj že pri naši spodnji hiši in da nekaj ogledujejo okoli nje. Hitro pokličem starejša dva, naj gresta povedat vojakom, da je to naša hiša. Nista se dosti branila, zlasti hčerka Helena je bila zelo pogumna. Že so lomili vrata, ko sta naša pritekla tja in takoj sta jim povedala, da je hiša naša. Tedaj pa se je zgodilo nekaj čudnega. Vsi vojaki so začeli od te strani bežati čez njive in senožeti pod hribček Fortico, na katerem stoji hruševska cerkev sv. Jurija. Torej v nasprotni breg. S seboj so pa vlekli naša dva, ki sem jih poslal v spodnjo hišo-trgovino. Le kaj naj spet to pomeni? Zopet nova skrb za otroka. Zakaj ju vlečejo s seboj? Obšla nas je strašna misel, da ju hočejo ustreliti, in to proč od ljudi, da ne bi videli, da "pravični" Italijani streljajo tudi otroke... Zlasti je bila obupana žena. Bežala je iz hiše in na ves glas vpila in klicala otroka, ter hotela steči kar za njima. A v tem hipu prileti granata in se s strašnim pokom razleti nad hišo. Za njo druga, tretja itd. Takoj smo se spet skrili v klet in s strahom čakali, kdaj bo priletelo v našo hišo. Čez kake četrt ure je prenehalo pokanje in zopet smo si upali malo pogledati okoli, kaj se je zgodilo ta čas. Tedaj smo videli, da se vojaki vračajo in tudi oba otroka. Italijani so torej za šalo malo poškrpili tja po bregovih in v hrib, brez vsakega namena in potrebe, ker se jim je pač hotelo streljati. Topove so imeli postavljene pri Stranski vasi. Poslali so kurirja k požigalcem in drugemu vojaštvu, naj se umaknejo z onega brega v varno zatišje nasprotne strani. Ker je prišel kurir ravno takrat, kot naša dva, so ju vzeli s seboj. K naši hiši se požigalci niso več vrnili, otroka pa sta prišla domov. Povedala sta, da sta moje naročilo izpolnila in da so se zelo resno zanimali za vse, kar sta jim povedala in da so predvsem hoteli vedeti, če je njun oče lastnik te hiše in zakaj ga ni tu. Povedala sta jim, da smo se rajši umaknili proč od ceste, kjer je bolj mirno.

Ni še preteklo pet minut, ko sta se prikazala pred vrati neki višji častnik in en vojak. Pozdravila sta; častnik po italijansko, vojak po slovensko. Presenečen sem odzdravil obema. Nato je častnik dalj časa naročeval vojaku, kaj naj mi pove. Ko mu je vse povedal, mi je vojak začel pripovedovati: „Jaz sem doma iz Primorskega in sem za tolmača pri tem gospodu. Naročil mi je, naj vam povem tole: Vi ste zelo narobe napravili, ker ste odšli iz spodnje hiše. Tisti naš častnik, ki ste ga danes zjutraj z

več vojaki vred rešili, je poslal iz bolnišnice kurirja že ob desetih dopoldne z naročilom, da vam, vaši družini in vsemu vašemu imetju ne smemo storiti nič hudega, ker ste izkazali dobroto naši vojski in rešili ranjence. Kurir je prinesel to napisano in potrjeno od poveljnika. Ker vas pa ni bilo doma in ste imeli hišo zaklenjeno, so naši seveda mislili, da ste odšli k partizanom in zato so vam hoteli hišo zažgati, vi sami pa ste bili že na seznamu za ustrelitev, če bi vas pozneje dobili. Zdaj je pa vse to v redu in se vam in vaši družini ni treba prav ničesar bati, ker so naši zdaj prepričani, da ste vse to storili s pravim namenom.“ Potem mi je častnik segel v roko in se prisrčno zahvaljeval za pomoč ranjencem, se zelo prijazno poslovil od vse družine.

Proti večeru je precej vojaštva odšlo. Noč je bila mirna, streljanja ni bilo slišati. Le kak pes je od časa do časa zalajal z vsa silo, seveda privezan zakaj vse spuščene pse so Lahi postrelili, nekaj pa tudi partizani. Da so se psi tako oglašali in zaganjali, je bilo znamenje, da čisto vse le ni mirovalo. Poznali smo Lahe, da ponoči ne gredo ven, razen če jih je vsaj bataljon skupaj in da popoče pred njimi vsaj ducat tankov. Kdo je torej bil tisti, ki ponoči ni dal miru? Nihče drug kot partizanski terenci, ki so ponoči brez skrbi opravljali svojo nečastno službo, brez strahu, da bi jih Lahi napadli. Gotovo so zbirali imena tistih, ki so jih dali na seznam za postrelitev in ga po zvezah oddali Lahom. Za imena tistih partizanov in terencev, ki so imeli z Italijani zvezo in razgovore, smo pozneje zvedeli. Nekateri še živijo.

Nastalo je lepo sončno jutro, mirno — preveč mirno... Skoraj ni bilo opaziti kakega človeka. Nihče se ni veselil lepega dneva. Ko sem zagledal obe pogorišči blizu hiše, me je stisnilo v prsih in spomnil sem se, kaj mi je povedal tisti laški vojak, Slovenec iz Primorskega. — „Hruškovska vas... in morda tudi Hrastenice...!“

Kmalu po deveti uri smo zaslišali prve tanke, takoj za njimi pa mnogo vojaštva; pa spet tanke in vojaštvo. Nekaj ga je šlo v Polhov Gradec, nekaj ga je ostalo po vaseh ob cesti. Takoj so razglasili, da morajo ostati vsi moški doma. Če bodo koga zasačili kje zunaj, na poti, na polju ali njivi, bo takoj ustreljen. Pri Šmeškarju, to je tam, kjer smo se tisti večer, ko smo bežali, skrili za zid njihove hiše, so imeli edinega sina Matičeta. Bil je star 16 let, pa že popolnomo dorasel, dober fant, priden in iznajdljiv. Mnogo je obetal. Partizani so se večkrat ustavili tam in mu prigovarjali, naj bi šel z njimi v gozdove, pa ga niso mogli pregovoriti. Ta dan pa je naredil napako. Spravil je skupaj svoje reči v dva kovčka in nahrbtnik ter jih znašal v Ravnik k Štancarju. Tam se je hotel skriti, ker je tam okoli polno skalnih zaklonišč. Ker ni mogel vsega dvakrat odnesti, je prišel še tretjič. Jaz sem ga lepo prosil in mu prigovarjal, naj me hodi po odprti stezi, temveč naj gre skoz grmovje nad hišo in dalje po skalah navzgor, če se že hoče skriti, ne pa se tako izzivalno kazati Lahom. Ni me hotel ubogati. Italijani so pa imeli razpostavljene straže vse naokoli. Tako tudi v hruškovskem cerkvenem stolpu, ki je bil ravno nasproti šemšku in so

ves čas opazovali fanta, kaj dela. Ko je prišel tretjič domov, so hitro obkolili hišo, Matičeta uklenili in odgnali v hruševsko cerkev, kjer so imeli glavni stan za tisto okolico in tudi zapor.

Okrog poldne se je začela splošna racija in pobrali so vse moške do petdesetega leta in jih nagnali v hruševsko cerkev, kjer so jih pustili zaprte čez noč. Vojaštvo je ostalo čez noč po večini na terenu, le višji so se potegnili v bolj varno zavetje v Ljubljano. Vsi mački, petelini in kokoši, vse je izginilo tisto noč po okolici. Pa tudi vse ure. Bile so kar naprej preiskave po hišah in marsikaj je zginilo, zlasti pa ure, da smo mogli nekaj dni samo po soncu ugibati, koliko je ura. Lahki so ves čas, podnevi in ponoči streljali sem pa tja in si s tem dajali poguma. Zato je bila noč zelo neprijetna in vznemirljiva, ko smo v grozi in težkem pričakovanju bdeli vso noč, v strahu, kaj se bo zgodilo s tistimi, ki so zaprti v hruševski cerkvi. Po obnašanju Lahov bi sodili, da bodo vsi postreljeni.

Zaporniki so bili v cerkvi brez hrane, brez vode in — stranišča. Nikogar niso pustili blizu, da bi jim prinesel kaj za pod zob ali za žejo. Naslednji dan so jih odgnali iz cerkve v hruševsko vas k Bokajnarju ter jih pozaprli v skedenj in druge pritikline gospodarskega poslopja. Tu so imeli zaprte le nekaj ur, nato so jih odgnali proti Babni gori in jih zaprli v vasi Zibelj (4 hiše) v gospodarsko poslopje pri Zdešarju. In zopet le za malo časa. Nato so jih odgnali skozi Babno goro in Dvor v Polhov Gradec in jih zaprli v gasilski dom. Nihče ni smel do njih, le Jerneju Založniku, pri katerem je stanoval poveljnik, je bilo dovoljeno, da jim je nesel nekaj čaja in cigaret. Bili so že tretji dan brez hrane, pijače in cigaret. Kmalu potem so jih začeli zasliševati in nekatere odpuščati domov, druge so odgnali nazaj v zapor. Tako so nadaljevali še naslednji dan, da jih je končno ostalo le še 15 v zaporu, samih mladih fantov in en mlad gospodar, oženjen in z dvema otrokoma, po domače Petrovc iz Hrušove. Med njimi je bil tudi šmeškarjev Matiče. Vsi sami odločni nasprotniki partizanov. Tukaj si lahko jasno spoznal, kakšna je bila že od začetka povezanost med Lahji in partizani. Vedeli smo takoj, zakaj so gomili aretirance po tako nenaravni poti in po ovinkih na kraj obsodbe. Zato, da so jih komunistični sopotniki-terenci lahko pregledali in si zapisali imena tistih, ki so se jim takoj v začetku uprli in so vedeli, da jih ne bodo nikoli pridobili. Seznam teh imen so oddali Lahom, da bi jih postrelili.

Naj jih omenim le nekaj, ki so mi ostali v spominu: Torej šmeškarjev in Petrovc. Prvi iz vasi Gabrje, drugi iz Hrušove. Babnikov Tonček iz Hrušove, Všinčev Tone in Češnovarjev Stanko (temu sem bil birmanski boter) iz Hrastenic, Kokajnarjev iz Gornjega Loga, dva Klepčeva (brata) iz Dvora, Kovačev ? iz Srednje vasi, Tomanov in Šinkovčev iz Podreber, Božnarjev uradnik in še trije drugi, ki se jih ne spomnim več. Ti, 15 po številu, so ostali še eno noč v Gasilskem domu. Po posredovanju z več strani je bilo dovoljeno župniku Štruklju, da jih je smel iti zjutraj ob štirih spovedat in obhajati. To je bila za uboge fante velika uteha. Zelo jim je olajšalo težko čakanje na smrt. Mislim, da je bilo že okoli dveh tisto

popoldne, ko so jih odgnali pod Jerišev hlev v Srednji vasi, jih postavili v vrsto in jih postrelili... Ko se je to zvedelo po yaseh, iz katerih so bile te žrtve, so zajokale matere, bratje in sestre postreljenih, zajokali so tudi očetje in vsi drugi, ki so sočustvovali z njimi. Le nekateri se nektj časa niso prikazali na sonce. Vedeli smo zakaj. Šele nekaj dni po odhodu Lahov, ko so začeli znova partizani laziti okoli, so se pokazali. Tedaj šele so dobili moči, da so si potlačili vest, ki jih je grizla.

Pa niso bili to vsi, bila pa je to največja skupina, ki je padla pod strelji. In o tej skupini največ vem, kako se ji je godilo, ker so mi povedali sosedje, ki so bili z njimi vred aretirani. (Jaz sem bil te aretacije obvarovan zavoljo pomoči ranjencem tisto jutro pri Žirovniku). Postreljenih je bilo tudi še nekaj drugih. Tako sta padla dva mlada gospodarja na Šujici, eden v Gabrju, dva Maticova fanta v Dolenji vasi in še nekateri.

Dva dni po odhodu Italijanov so našli še enega mrtvega iz njihove vojske. Ležal je ob Bezjanovi kotli v gostem grmovju in ga Lahi niso našli. Prišli so mi povedat in me vprašali, če bi bilo treba to sporočiti Italijanom. Seveda sem dejal, da ne, in odredil, naj ga pokopljejo na mestu, kjer so ga našli. (Bili so to cestni delavci, ki sem jih najel, da bi očistili od napada razdrapano ceste.) Če bi o najdbi sporočili Italijanom, bi gotovo ne prišli ponj le z enim vozom, temveč s tanki in bataljonom vojaštva, da bi maščevali mrtvega. Šel sem ga pogledat, preden so ga dejali v jamo. Bil je čeden, mlad, temen fant ali mož, nižji oficir, na bluzi je imel pripeta znamenja dveh odlikovanj. Žepe je imel prazne in nobenega papirja nisem našel pri njem, da bi ugotovil, kje je doma. Morda mu je to pobral že tisti, ki ga je našel, pa mi ni hotel povedati. Če bi našel papirje, bi o priložnosti sporočil svojcem v Italiji, kje je pokopan njih sorodnik. Pa ni bilo papirjev in ne priložnosti za to. Prižgal sem konec sveče in zmolil očenaš za mirni pokoj njegove duše.

Takrat so nam partizani dobro pokazali, kakšen pomen ima njihovo "osvobojenje" in kaj hočejo s svojo "osvobodilno fronto". S tem napadom partizanov na Lahe je bilo italijanski vojski prizadete toliko škode, kot bi kanil eno kapljo v morje. Najhuje je bilo zanje to, da so morali njihovi ranjenci toliko trpeti. Naj bo človek Lah ali Malajec, vsak je vreden usmiljenja, če tpi. Partizani so se pa tako veselili pa se v svoji hudobiji še dolgo potem norčevali iz teh revežev in širokoustili o neznaški škodi, ki so jo povzročili Lahom...

Kaj pa so napravili nam...? Naših ljudi je bilo precej več mrtvih, kot Italijanov, bilo je požganih več posestev z vsem imetjem vred, bilo je oropanih nad 100 domov, vojaštvo je naredilo mnogo škode po poljih, njivah, vrtovih, partizani so odpeljali s seboj več mladih fantov, ki so se za vedno izločili iz slovenskega občestva, ker so prestopili v svetovni komunizem, napravili so velik strah in v splošnem veliko škodo, ki se ni kmaľu ali pa nikdar popravila... Kdo ima opravičilo za to — in kakšno je...? To je samo majhen odlomek iz časov, ko je vladal v naši domovini najhujši teror ponorelih in s hudičem obsedenih ljudi. Ne morem verjeti, da je člo-

vek sam po sebi tako hudoben. Takih "junaških" dejanj, kot je zgoraj opisano in še mnogo hujših, so napravili v Sloveniji na stotnine in tako delo je gotovo v zvezi s satanom. Trdim celo, da je to njegovo delo. Človek brez volje, omejene pameti, nergač, neodločnež, ki mu nasede, je le njegovo orodje, z njim maha na vse strani, ter s tem izpolnjuje svojo maščevalno — peklensko poslanstvo. O, daj Bog ljudem pravo pamet!

Moj oče, ki sem jih takrat poslal v Osredok in so se zatekli k Berču, so bili v velikih skrbeh za nas, ker nas ni bilo za njim, počkati je pa začelo, preden so bili sredi pota do tja. Vsi v strahu so pričakovali najhušjega, mislili, da smo vsi pobiti, ker se je pokanje stopnjevalo in bilo je nekaj možnih eksplozij, pozneje pa še ogenj gorečih avtomobilov in spuščanje svetlobnih raket, kar je strah in grozo še povečalo. V tem se je ubogi mož resno bal za naša življenja. Šele tretji dan smo jim mogli sporočiti, da smo vsi doma živi in zdravi. Tega sporočila so bili zelo veseli in proti večeru so jo primahali domov.

Naj povem še, kako se je godilo mladi vdovi, gospodinjri pri Žirovniku. Bila je jetična. Tudi mož ji je pred časom umrl za jetiko in ji zapustil tri otroke. (Doma je bil iz škofjeloških hribov, Vodnikov, z velikega grunta in se je priženil k Žirovniku.) Njeno zdravje se je že tako poslabšalo, da je težko gospodinjila in opravljala le še lažja dela. Otroci, dva fanta in deklica, so hodili v šolo. Tako je bila v hiši (enonadstropni, z meter debelim zidom, v kateri so živeli graščaki, plemeniti — Žirovnik Kostanjevski), kjer je bilo včasih vsega na pretek, zdaj pa — skoraj bi dejal — revščina. Hiša je stala onstran ceste, tik nasproti naši in bili smo najbližji sosedje. Da bodo napadli, tudi tam niso nič vedeli. Ko je začelo počkati, se je ona tako prestrašila, da ni mogla nikamor bežati, pač pa je ostala v hiši, vzela nekaj cumj in se vlegla na tla k zidu pod klopi, kjer se ji je zdelo najbolj varno. Tam je potem ležala še drugi dan, ko jo je rešila sestra, ki je bila blizu tam poročena in jo je spravila v posteljo. Zelo jo je skrbelo za otroke, ki so se takoj v začetku streljanja rešili k teti, pa seveda ona tega ni vedela. Ranjenci Italijani so se zatekli v sobo, poleg tiste, v kateri je ležala ona, a imela je svoj vhod in niso imeli nikakega stika z njo. Ko sem jaz pomagal ranjencem, nisem nič pomislil na to, da bi pogledal po hiši, če je kdo notri, ona pa ni imela toliko moči, da bi me poklicala. Le poslušala je, kaj se godi v sobi poleg nje. To noč se je reva prehladila, da se je bolezen poslabšala in jo spravila v prerani grob. Tudi njo so partizani osvobodili za nekaj mesecev, da ni mogla spraviti gospodarstva v red, kakor si je želela, da bi bil ohranjen otrokom in bi dobila pravega varuha zanje. Otroci so ostali sami, brez pravega varuha in se seveda tudi sami vzgajali...

Pri opisovanju takihle nastopov in napadov navadno omenjajo le bolj zunanje in vidno gorje, medtem ko marsikatero skrito — nevidno bolečino, ki je pa zelo huda in težka, radi zamolče. Mogoče se tak pisec ne spomni ali pa zanjo ne ve. Zato sem dodal ta zadnji dostavek nevidne, skrite, pač pa zelo hude bolečine uboge matere...

LETA STRAHOTE NA IŽANSKEM (1941–1945)

Janez Klemenčič

(Nadaljevanje)

Položaj je postajal zopet nevaren, treba je bilo misliti zopet na skrivališče. Sedaj sem se pa skrtil kar v domačem stelniku za slamo. Poslušal sem tam, kaj se godi na dvorišču, in delal načrt, kako bi bilo mogoče uiti v Ljubljano. Pri tem skrbi polnem razmišljanju me pride poklicat sestra z veselo novico, da so prišli ljubljanski domobranci na pomoč. Hitro sem bil iz skrivališča, otresel slamo raz sebe in šel gledat, kako je. Sam poveljnik domobrancev Krener je prišel s šolskim bataljonom na Ig. Tudi gospod kurat Kraljič je bil z njim. z

Ko sem stal na dvorišču, nastane zunaj na cesti hud pok. Domobranci je brenil bombo, ta je eksplodirala in mu razmesarila nogo.

Začel se je žalosten posel, šteti žrtve. Štirinajst domobrancev je bilo mrtvih. Višjega narednika Kukavico so hudo razmesarili. Porezali so mu nos in ušesa in iztaknili oči. Nobnega od padlih nismo pokopali na Igu, vse so odpeljali na njihove domove. Govorilo se je takrat, da je bilo okrog 60 domobrancev ujetih. Te trditve pa pozneje ni nebeden vzdrževal.

Hotel sem oditi zopet v Ljubljano, a domobranci so med tem obkolili vas in nobenega niso nikamor pustili. Kregali so se na Ižance, da so jih oni izdali in trdili, da na Igu ne bo več posadke. Ljudje so se začeli pripravljati, da se umaknejo. Nalagali so svoje imetje na vozove in se pripravljali, da se umaknejo. Čakali so, kdaj bo cesta prosta.

Bojna domobranska sila je pa šla za komunisti proti Mokrcu. Pod Golem so se jim komunisti postavili nasproti. Borba je bila huda. Ves dan se je slišalo pokanje. Komunisti so imeli okrog golske cerkve tako močne utrdbe, da jih ni bilo mogoče zavzeti. Tudi naslednjo nedeljo je bil boj brez uspeha. Pri teh napadih je bil ranjen kapetan Cerkvenik.

Popoldne sva z gospodom kaplanom dobila dovoljenje, da sva šla v Ljubljano. Rad sem se umaknil, ker se mi je zdelo, da bodo sedaj domobranci nastopili z vso strogostjo proti terencem. Vedno bi potem stali nad menoj ljudje in prosili, naj posredujem in izpričujem njihovo nedolžnost.

Z izvinjeno nogo je bilo težko meriti korake proti Ljubljani. Med potjo smo srečali voz, ki je bil peljal krste za padle domobranci. Na travniku ob cesti smo videli ležati dva ustreljena komunisti. Smilila sta se mi reveža, ko sta bila shujšana in strgana. Bog ve odkod so ju prignali. Dobri ljudje so jima pripravili primeren grob.

V Ljubljani so vedeli, da je bila na Igu huda borba, niso pa še vedeli, kakšen je bil izid. Prvi nagovor na mojem ljubljanskem stanovanju je bil: „Za pet let si se postaral.“ „Bi se bil ti tudi, če bi bil v mojem položaju.“ Povsod je bilo seveda pripovedovati, kako je boj potekal. Radovedni so bili, koliko je padlo komunistov. Padli so, to so pričali krvavi sledovi in razmetana nosila, koliko, tega pa ni bilo mogoče zvedeti.

Po Ljubljani se je sedaj pojavilo zoper Izance nekako sovražno mišljenje, kakor da bi bili oni v zvezi s komunisti in krivi poraza. Tudi pri oblasteh je bilo isto mišljenje. Treba je bilo sedaj vse to izpodbiti. Treba je bilo več sestankov, da se je sestavila spomenica na domobranski štab in na prezidenta. V spomenici so bila vprašanja, na katera smo prosili odgovor. Vprašanja so bila sledeča:

Kdo je kriv, da Igu ni bil utrjen? Kdo je kriv, da je ostalo vse težko orožje na Barju? Zakaj so bili poslani na Igu samo stari domobranci s starim orožjem?

Vzrok je bil tudi napad v nenavadni nočni uri. Navadno so komunisti začeli napadati okrog enajste, ne pa šele okrog pol dveh. Domobranci so bili preje deloma po hišah, deloma po gostilnah, potem so pa popспали. Dobro, da še hujših izgub ni bilo.

Rupniku je bila spomenica predložena osebno. Dejal je: „O položaju sem poučen zaupajte na Boga. Igu ne bo nikoli brez posadke.“

Isto soboto, 22. 4., je bilo na Igu še veliko razburjenja. Ljudje niso vedeli, kaj naj naredijo: ali naj gre do, ali naj ostanejo. Nekateri, ki so bili že na poti proti Ljubljani, ko je prišla nova domobranska četa, ki naj zasede Igu, so se oddahnili in ostali doma.

Vojaška oblast je začela delovati. Patrulje so vodile skupaj sumljive ljudi. Zaslíševanje je bilo strogo in dolgotrajno. V veži v župnišču je bilo vedno polno ljudi. Komisija je znala ljudem vcepiti strah.

V pisarni naenkrat počí strel. Štirje domobranci prilete po nosila, hitro prinesejo po stopnicah v rjuho

zavito truplo, na truplu pa klobuk posestnika Glašiča iz Iške vasi. Vsi so bili prepričani, da so Glašiča ustrelili, posebno še, ker so bila nosila krvava še od takrat, ko so prenašali ranjenega Cerčvenika. Ljudje so od strahu postali kar trdi. Nosači so pa strah še povečali, ko so rekli: „Tako kaznujemo mi terence, ki lažejo.“ Nosilnice so nesli naravnost na pokopališče. Tam so se nekaj časa obirali, potem pa šli nazaj v vas. Ljudem se je pa le čudno zdelo, kako, da jih je sedaj pet, prej so bili pa samo štirje. Drugi dan pa je le eden zapazil Glašičevo glavo pri oknu, ki so ga bili domobranci nalašč pridržali v pisarni. Odpeljani so bili takrat med drugimi Šala, Japelj Urša, Čebularica. Povrnili se niso več živi, pripeljali so mrtve.

Hvala Bogu, da sem bil tiste dni v Ljubljani. Dosti sitnosti in odgovornosti mi je bilo s tem prihranjenih. Če bi bil doma, bi bil vsega hudega kriv jaz.

Tudi v Ljubljani sem bil hitro poučen o vsem, kar se godi na Igu. Ljudje so sedaj malo bolj prosto prihajali. Sam pa sem počakal, da se vihar in razburjenje še nekoliko poleže. Dne 4. maja sem se pa za stalno vrnil v župnijo. Bil je lep majniški dan, ko sva se s Sedejevo materjo peljala proti Barju.

Na Igu se je sedaj ustalila domobrantska četa, ki ji je poveljeval Sekolec, poročnik je bil pa Bole. Poveljnik mi je prvi dan izkazal veliko uslugo. Mlada Čebularica me je prosila, naj nekaj za njo posredujem. Poveljnika, s katerim sva se ravno pogovarjala, jo je pa zavrnil z besedami: „Gospod župnik nima tukaj nič govoriti. Mi imamo svoje, on pa svoje.“ Še danes sem mu hvaležen

za te besede. Kakarkoli je kdo prišel moledovat za posredovanje, vsakokrat sem ga odpravil s temi besedami. Čebularico sem pa navedel za pričo.

Iz župnišča so me skoro izrinili. Prostor sem imel samo v pisarni, prenočišče istotam na tleh. Bil sem pa vseeno zadovoljen, da sem bil zopet pod svojo streho in pri svojem delu. Nadstropje je bilo vse zasedeno. Bila je pisarna, zbirališče za moštvo, stanovanje komandanta. V majhni sobici pod stopnicami je bila ječa. Ena soba je ostala prazna. Hoteli so imeti tudi to, pa sva se s poveljnikom drugače zmenila. Opravičil se je, da dela nadlego. Rekel je, da bi se rad preselil kam drugam, a da imajo sedaj že v poslopje napeljan telefon in razpeljano električno razsvetljava.

Na strehi so morali napraviti veliko belo liso, da je aeroplan lahko vedel, kje je poveljstvo, da ne bi nanjo metal. Ko so pa začeli brneti komunistični aeroplani, je bila pa nevarnost, da jih lisa opozori, kam naj mečejo. Treba je bilo zalisati.

Sekolec sam je bil dober vojak in vesten poveljnik. Vsako noč je sam prehedil in pregledal vse postojanke, ali so straže na svojih mestih ali ne. Navadno sem ga čutil, kako je okrog pol dvanaštih odšel na pohod. Sam mi je rekel, da nikoli ponoči ne sezuje škornjev, zato je pa podnevi v copatih. Tudi poročnik Bole je bil neustrašen, nobeno noč ni spal v sobi, ampak vedno v bunkerju in sicer sam. Zbral si je pa tistega, ki je bil najbolj izpostavljen.

Sekolec je začel utrjevati položaj. Okrog vasi so napeli zopet bodečo žico, potem pa začeli delati bunker-

je. Obrambna črta je bila zelo dolga. Napravili so okrog 60 bunkerjev. Za eno četo je bilo to preveč, ker ni bilo mož, da bi vse to zasedli. Zato so potem bunkerje predelali, število zmanjšali na 30, jih dobro izdelali, tako, da so bili v njih varni. Rekli so: „S tem orožjem, ki ga imajo sedaj komunisti, nam ne morejo priti blizu.“

Za žico so skopali jarke, da je bilo poskrbljeno za kritje. Utrdbena dela so delali ljudje, ki jih je poveljstvo določilo. Ravno tako so morali ljudje sekati les s tlako in ga odvažati na odkazane prostore. Les za bunkerje so sekali v graščinskem gozdu. Seveda graščaku oziroma graščakinji to ni bilo všeč. Poveljnik mi je nekoč potožil: „Sam se na to ne razumem, vem pa, da je lesa škoda, še bolj pa je škoda glav.“

Z vpostavitvijo posadke je bila tudi na novo postavljena občinska uprava. Po večkratnem posredovanju in drezanju na okrajnem glavarstvu je bil imenovan za komisarja Franc Stojc, zidarski mojster na Igu. Za tajnika je določil Antona Kozina iz Kota, za slugo pa Mihaela Kraljiča iz Kremence. Za tipkarico je prišla gospodična iz Ljubljane. Pri aprvizaciji so pomagali: Anica Benedik, Pavla Mavec in štrukelj Anton.

Začeti je bilo treba z nova. Prostoru nobenega, knjige nobene, denarja nič. Za uradne prostore je bilo na izbiro ali v šoli ali pa v hiši Kmečke hranilnice in posojilnice. Odločili so se za poslednje. Treba je bilo pripraviti prostore in najpotrebnejšo opremo. Treba je bilo sestaviti karto teko prebivalcev, izpeljati popis živine, pogledati za denarnimi sredstvi-

(Bo še)

SMRT V NAŠIH VRSTAH

Odšli so od nas: učitelj Anton Kovač; Martin Kavčič iz Logateca; Marija Homovc, mato domobranca Francija Homovca; Pavel Malavašič; Jožefa Šturm, mati bivšega odbornika DSPB Bs. As. Franceta in ge. Jože por. Andrejak. — Naj počivajo v miru svojem naše sožalje!

† **Jani Dolinšek.** Vsi sosjedje smo vedeli, da je Jani že dolgo bolan na srcu. Skorajda vsi njegovi sošolci na slovenski Pristavi so vedeli, da bodo morali Janija prej ali slej operirati, ker je bila to edina možna rešitev podaljšanja življenja. A mali Jani je 22. februarja umrl in odšel za svojim očetom, da mu bo delal družbo. Na slovenski Pristavi, kjer Janijeve mama varuje del slovenske zemlje na tujem, je Jani ležal na mrtvaškem odru: v šolski sobi, kjer se je zadnja leta učil brati in pisati, poslušal verouk in hodil k maši in k sv. obhajilu. Nedokončana slika Marije z Brezij, ki je pokojni Marijan Koritnik ni utegnil izdelati do kraja, ker mu je smrt potegnila čopič iz

rok, je milostno gledala na drobno telo malega Janija in sprejela v svoj raj.

Hudo je za starše pokopati lastnega otroka. Hudo je bilo tudi sošolcem in vsem, ki so Janija poznali: od zdaj naprej se bodo mama in obe sestrici Janijeve pa vsi sošolci lahko s prošnjami obračali nanj, saj je vse poznal in vseh se bo spomnil. Tudi sosedov, saj se je prav v tej težki uri pokazala nad vse lepa čednost povezanosti vseh družin v eni sami veliki družini, ki ji je osrednje zbirališče Pristava.

Težko prizadeti mami gospej Dolinškovi, sestricama in sorodnikom naše sožalje.

ŽIVLJENJSKI JUBILEJI: 70-letnico je praznoval Vinko Zupanc v San Justu, 50-letnico pa Ivan Kopač v Moronu. Čestitamo!

Glavni odbor ZDSPB je preko socialnega referenta poslal za božič 1966 denarnih podpor v višini 750 dolarjev v Avstrijo, Slovenijo in Švico.

DSPB BA IN KONZORCIJ VESTNIKA BOSTA NADALJEVALA Z RAZGOVORI OB KAMNITI MIZI. PROSIMO ZA SODELOVANJE VSE DOBRO MISLEČE.

Darovi v „Tiskovni sklad“

Darovali so:

Cleveland, USA: Bajc Lojze	7.—
Mauser Karel	5.—
Prezelj Ivan	1.—
Hren Ignacij	6.—

BIWABIK, MINNESOTA:

Pavel Bajda	3.—	Franc Krule	1.—
Andrej Pučko	3.—	Anton Štrukelj	0.50
Janez Škrbec	2.—	Rev. Janez Dolšina	1.50
Franc Medved	1.50	Skupaj dolarjev ..	<u>12.50</u>

BUENOS AIRES -

Furlan Anton	100	Smersu Rudolf	400
Pregelj Bogomil	1.500	Bergant Franc	100
Zorec Franc	100	Erjavec Lojbe	100
Urbančič Tone	1.900	Loh Maks	500
Urbančič Slavko	300	Zakrajšek Janko	100
Omizje na Pristavi v Mo- ronu	1.200	Ahlin Ivan	100
Mehle Franc	300	Urbančič Bogo	400
N. N., Capital	3.700	Rode Anton	300
Urbančič Lojzka	400	Skupaj pesov ...	<u>11.500</u>

Darovi v „Invalidski fond“

BIWABIK, MINNESOTA:

Pavel Bajda	3.—	Miha Sodnik	4.50
Vladimir Sešek	3.—	Jože Dolenc	1.50
Andrej Pučko	6.50	William Kuntara	5.—
Jože Škorjanc	1.50	Metod Menart	1.50
Janez Gruden	0.50	Franc Medved	5.—
Anica Tuchar	1.—	Franc Vidmar	4.—
Janez Škrbec	1.50	Franc Krule	2.—
		Skupaj dolarjev ...	<u>40.50</u>

Tajništvo ZDSPB sporoča:

Prijetna velikonočna novica: Vnedeljo, 5. marca, so se zastopniki Tabora in DSPB Torontó zbrali na skupnem sestanku in se dogovorili, da bodo letos v Torontu priredili skupno spominsko proslavo v spomin vseh žrtev zadnje vojske in komunistične revolucije. Lep zgled! Enotnost v skupnih načelih!

Prisostvovali so: za Tabor: gg. Pleško, Čekuta, Resnik; za DSPB Toronto: Preželj, Mauser, O., Muhič.

VSEBINA: 21. januar 1945 (Rudi Bras) — Ehrlichova spomenica (Maks Loh) — V spomin † Tonetu Duhovniku — četrti škof — Slovenska vojska (Franc Zorec-Kocelj) — IV. sonet († Niko šivic) — Organizacija in disciplina (V. Č.) — Rdeči agenti (M-c) — V resno razmišljanje (Janez Ovsenik — Brali smo — Društvene novice: občni zbor ZDSPB — poslanica Karla Mauserja — obestila Zveze — Buenos Aires — Gilbert — smrti in obletnice — Odlomek iz časov trpljenja (L. A. st.) — Leta strahote na Ižanskem 1941—1945 († Janez Klemenčič) — Tiskovni fond — Invalidski fond

Correo
Argentino
Suc. 7

TARIFA REDUCIDA
Concesión No. 6830

Propiedad Intelectual
No. 923973 — 14-2-1967
Ramón Falcón 4158, Bs. A.s.